

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI

SOSYAL PSİKOLOJİ BİLİM DALI

**TOKSİK ERKEKLİK VE İYİ OLUŞ ARASINDAKİ İLİŞKİDE REDDEDİLME
DUYARLILIĞI VE DUYGU DÜZENLEME GÜÇLÜĞÜNÜN ARACI ROLÜ**

Yüksek Lisans Tezi

Şafak Soysal

Ankara, 2022

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
SOSYAL PSİKOLOJİ BİLİM DALI

TOKSİK ERKEKLİK VE İYİ OLUŞ ARASINDAKİ İLİŞKİDE REDDEDİLME
DUYARLILIĞI VE DUYGU DÜZENLEME GÜÇLÜĞÜNÜN ARACI ROLÜ

Yüksek Lisans Tezi

Şafak Soysal

Tez Danışmanı

Prof. Dr. Derya Hasta

Ankara, 2022

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
SOSYAL PSİKOLOJİ BİLİM DALI

TOKSİK ERKEKLİK VE İYİ OLUŞ ARASINDAKİ İLİŞKİDE REDDEDİLME
DUYARLILIĞI VE DUYGU DÜZENLEME GÜÇLÜĞÜNÜN ARACI ROLÜ

Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Derya Hasta

Tez Jürisi Üyeleri

Adı ve Soyadı

İmzası

1- Prof. Dr. Derya Hasta

2- Dr. Öğr. Üyesi A. Başak Ok

3- Dr. Öğr. Üyesi B. Deniz Kaynak

Tez Savunması Tarihi

20.09.2022

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne

Prof. Dr. Derya Hasta danışmanlığında hazırladığım “Toksik Erkeklik ve İyi Oluş Arasındaki İlişkide Reddedilme Duyarlılığı ve Duygu Düzenleme Güçlüğü'nün Aracı Rolü (Ankara, 2022) ” adlı yüksek lisans tezindeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu, başka kaynaklardan aldığım bilgileri metinde ve kaynakçada eksiksiz olarak gösterdiğimi, çalışma sürecinde bilimsel araştırma ve etik kurallarına uygun olarak davrandığımı ve aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul edeceğimi beyan ederim.

Şafak SOYSAL

TEŞEKKÜR

Başta tez danışmanım Prof. Dr. Derya Hasta olmak üzere tez jürimde yer almayı kabul eden Dr. Öğr. Üyesi A. Başak Ok ve Dr. Öğr. Üyesi B. Deniz Kaynak'a yardımları ve katkıları için teşekkür ederim.

Bu süreçte yanımda olan ve desteğini hissettiğim herkese teşekkür ederim. Son olarak, veri toplamama yardımcı olan herkese teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	i
Tablolar	v
Şekiller	vi
GENEL GİRİŞ	1
İARASTIRMA	3
1.1. Erkeklik ve Erkeklikle İlişkili Çalışmalar	3
1.2. Toksik Erkeklik.....	8
1.3. Toksik Erkeklik Kavramının Kullanımına Dair Tartışmalar	12
1.4. Toksik Erkeklikle İlgili Çalışmalar	14
YÖNTEM	22
2.1. Katılımcılar	22
2.2. Veri Toplama Araçları.....	23
2.2.1. Demografik Bilgi Formu	23
2.2.2. Toksik Erkeklikle İlgili Bilgi Toplamaya Yönelik Sorular.	24
2.3. İşlem	24
BULGULAR.....	26
3.1. Toksik Erkekliğin Çağrıştırdıkları Konusunda Öne Çıkan Temalar	26
3.2. Toksik Erkekliğin İşaret Ettiği Özellik ve Davranışlarla İlgili Temalar	29
3.3. Toksik Erkekliğin Sebepleriyle İlgili Temalar	33
3.4. Toksik Erkekliğin Sonuçlarıyla İlgili Temalar	37
3.5. Toksik Erkeklik Kavramını Destekleyen Söylemler.....	40

3.6. Toksik Erkekliğin Günlük Yaşama Yansımaları	43
3.7. Toksik Erkekliğe İlişkin Diğer Görüşler	46
TARTIŞMA.....	50
II. ARAŞTIRMA.....	57
YÖNTEM	59
6.1. Katılımcılar	59
6.2. Veri Toplama Araçları.....	60
6.2.1. Demografik Bilgi Formu	60
6.2.2. Toksik Erkeklik Ölçeği.....	61
Ölçeğin geçerlik ve güvenirliğine ilişkin bilgiler, bulgular bölümünde paylaşılmıştır. .	62
6.2.3. Beck Depresyon Envanteri	62
6.2.4. Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği.....	62
6.2.5. Eşcinsellere İlişkin Tutumlar Ölçeği	63
6.3. İşlem	64
BULGULAR.....	65
7.1. Ölçüt Geçerliğine İlişkin Bulgular	71
TARTIŞMA.....	75
III. ARAŞTIRMA	84
YÖNTEM	91
10.1. Katılımcılar	91
10.2. Veri Toplama Araçları.....	94
10.2.1. Demografik Bilgi Formu	94

10.2.2. Toksik Erkeklik Ölçeği.....	94
10.2.3. Psikolojik İyi Oluş Ölçeği (PIÖ).....	95
10.2.4. Yaşam Doyumu Ölçeği (YDÖ).....	95
10.2.5. Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği	96
10.2.6. Duygu Düzenleme Güçlüğü Ölçeği	96
10.3. İşlem	97
BULGULAR.....	98
11.1 Toksik Erkeklik ve İyi Oluş Kavramları Arasındaki İlişkide Reddedilme Duyarlılığı ve Duygu Düzenleme Güçlüğü Değişkenlerinin Aracılığına İlişkin Bulgular	100
11.1.1. Toksik Erkeklik ve Psikolojik İyi Oluş Arasındaki İlişkide Reddedilme Duyarlılığı ve Duygu Düzenleme Güçlüğü Değişkenlerinin Aracılığına İlişkin Bulgular	100
11.1.2. Toksik Erkeklik ve Öznel İyi Oluş Arasındaki İlişkide Reddedilme Duyarlılığı ve Duygu Düzenleme Güçlüğü Değişkenlerinin Aracılığına İlişkin Bulgular.....	103
TARTIŞMA.....	107
12.1. Korelasyon Analizine İlişkin Bulgularının Tartışılması.....	107
12.2. Toksik Erkeklik ve Psikolojik İyi Oluş Arasındaki İlişkide Reddedilme Duyarlılığı ve Duygu Düzenleme Güçlüğü Değişkenlerinin Aracılığına İlişkin Bulguların Tartışılması	110
12.3. Toksik Erkeklik ve Öznel İyi Oluş Arasındaki İlişkide Reddedilme Duyarlılığı ve Duygu Düzenleme Güçlüğü Değişkenlerinin Aracılığına İlişkin Bulguların Tartışılması	113

GENEL TARTIşMA VE SONUÇ	115
ÖZET.....	117
ABSTRACT	118
KAYNAKÇA.....	119
EKLER.....	142

Tablolar

Tablo 1. Örneklem Grubunun Demografik Özellikleri	23
Tablo 2. Toksik Erkekliğin Çağrıştırdıkları Kategorisinde En Sık Tekrarlanan Temalar ve Tekrarlanma Sıklıkları.....	26
Tablo 3. Toksik Erkekliğin Özellikleri ve Davranışlarıyla İlgili Temalar Kategorisinde En Sık Tekrarlanan Temalar ve Tekrarlanma Sıklıkları	30
Tablo 4. Toksik Erkekliğin Sebepleri Kategorisinde En Sık Tekrarlanan Temalar ve Tekrarlanma Sıklıkları	34
Tablo 5. Toksik Erkekliğin Sonuçları Kategorisinde En Sık Tekrarlanan Temalar ve Tekrarlanma Sıklıkları	37
Tablo 6. Toksik Erkeklik Kavramını Destekleyen Söylemler Kategorisinde En Sık Tekrarlanan Temalar ve Tekrarlanma Sıklıkları	40
Tablo 7. Toksik Erkekliğin Günlük Yaşama Yansımaları Kategorisinde En Sık Tekrarlanan Temalar ve Tekrarlanma Sıklıkları	43
Tablo 8. Toksik Erkekliğe İlişkin Diğer Görüşler Kategorisinde En Sık Tekrarlanan Temalar ve Tekrarlanma Sıklıkları	46
Tablo 9. Araştırma Örnekleminin Demografik Özellikleri	60
Tablo 10. Madde Test Korelasyonu Değerleri ve Faktör Yükleri	67
Tablo 11. Ölçek Alt Boyutları ve Ölçek Arasındaki Korelasyonlar Katsayıları	71
Tablo 12. Ölçek Alt Boyutları ve Ölçüt Geçerliği İçin Kullanılan Ölçek Puanları Arasındaki Korelasyon Katsayıları	72
Tablo 13. Örneklem Grubunun Demografik Özellikleri	92
Tablo 14. Araştırmadaki Temel Değişkenlere Ait Ortalamalar ve Standart Sapmalar ..	98
Tablo 15. Araştırma Değişkenleri Arasındaki Korelasyon Analizi Sonuçları.....	99

Şekiller

Şekil 1. Toksik Erkeklik ve Psikolojik İyi Oluş Arasındaki İlişkide Reddedilme Duyarlılığı ve Duygu Düzenleme Güçlüğü Değişkenlerinin Aracı Rollerine İlişkin Model.	101
Şekil 2. Toksik Erkeklik ve Öznel İyi Oluş Arasındaki İlişkide Reddedilme Duyarlılığı ve Duygu Düzenleme Güçlüğü Değişkenlerinin Aracı Rollerine İlişkin Model.	104

GENEL GİRİŞ

Kadın ve erkeğin biyolojik yönü cinsiyeti ifade ederken kadın veya erkek olmanın psikolojik, davranışsal, sosyal ve kültürel yönü toplumsal cinsiyeti ifade etmektedir (APA Psikoloji Sözlüğü). Toplumsal cinsiyet alanında yapılan çalışmalara bakıldığında, daha çok kadın sorununa ve kadını metalaştıran ataerkilliğe odaklanıldığı, erkekler ve erkekliğe ilişkin çalışmaların geri planda kaldığı anlaşılmaktadır (Horzum, 2018). Toplumsal cinsiyet çalışmalarının Türkiye’deki gelişimine bakıldığında da dünya yazınıyla tutarlı olarak daha çok kadınlara odaklanıldığı, erkekliğin ise yeterince ele alınmadığı görülmektedir (Bolak Boratav vd. , 2017). Türkiye’de erkeklik psikoloji alanında sosyoloji, antropoloji ve siyaset bilimi gibi diğer sosyal bilimlere kıyasla daha geç çalışılmaya başlanmıştır (Sakallı ve Türkoğlu, 2019). Oysa Gezici Yalçın ve Tanrıverdi’nin (2018) de belirttiği gibi psikolojinin ve kuramlarının Türkiye’de erkekliğin anlaşılmasına katkıda bulunma olasılığı bulunmaktadır.

Erkekliği anlamaya ve açıklamaya yönelik çalışmalar (örn; Connell, 2005; Bolak Boratav vd. , 2017; Gezici Yalçın ve Tanrıverdi, 2018; Laporte, 2019) cinsiyetlere atfedilen davranış kalıplarının, biyolojik ve kültürel etmenlerden etkilendiğini ve farklı koşulların farklı erkekliklerle sonuçlandığını ortaya koymaktadır. Son yıllarda psikoloji yazınında (örn; Iwamoto vd. , 2018; Kupers, 2005; Parent vd. , 2019) karşımıza çıkmaya başlayan toksik erkeklik de bu farklı erkeklikler arasındadır. Bu tez çalışmasının amacı psikoloji yazınında yeni çalışılmaya başlanan, Türkiye’de ise daha önce psikoloji alanında görgül bir çalışmaya konu edilmemiş olan toksik erkeklik ve ilişkili olduğu bazı değişkenler hakkında bilgi toplamaktır. Bu amaçla ilk olarak gerçekleştirilen nitel bir çalışmayla cinsiyet rolleri konusunda eğitim almış ve almamış katılımcılardan oluşan örneklemelerde toksik erkeklik hakkında bilgi toplanmaya

I.ARAşTIRMA

Bu tez kapsamında yrtlen ilk araştırmada Türkiye psikoloji yazınında henüz görgül olarak ele alınmamış olan toksik erkeklik hakkında nitel bir çalışma yürütülmüştür. Söz konusu çalışmada, toksik erkeklik konusunda mümkün olduğunca heterojen bir rneklemenden kapsamlı olarak bilgi toplamak amacıyla cinsiyet rolleri konusunda eğitim almış ve almamış bireylere ulaşılmıştır. Bu alışma sonucunda toksik erkeklik konusunda ulaşılan bilgilere geçmeden önce, konunun daha iyi anlaşılabilmesi için ilgili yazın eşliğinde toksik erkeklikten söz etmekte yarar vardır. Bu amaçla, aşağıda sırasıyla erkeklikten ve erkeklikle ilgili çalışmalardan, ilgili yazında yer alan toksik erkeklik tanımlarından, toksik erkeklik kavramının kullanımına dair tartışmalardan ve kavramla ilgili yapılan çalışmalardan bahsedilmiştir.

1.1. Erkeklik ve Erkeklikle İlişkili alışmalar

“Genetik olarak belirlenen erkekliğin aksine, bir erkek veya erkeğe ait olduğu varsayılan sosyal rol davranışlarına sahip olma” erkeklik olarak tanımlanmaktadır (APA Psikoloji Sözlüğü). Bu tanımdan da anlaşılabileceği üzere erkeklik sosyal olarak yapılandırılmaktadır. Erkekliğin ne olduğuna dair kalıplar erken yaşta öğrenilmekte ve bu öğrenme yaşamın ilerleyen dönemlerinde erkeklikle ilişkilendirilmeyen özelliklerin bastırılmasına yol açmaktadır (Bolak Boratav vd. , 2017). Bolak Boratav ve diğerlerine göre (2017) bu durum özellikle geleneksel ve küçük çevrelerde büyüyen bireylerde kendini göstermektedir. Aynı araştırmacılar, erkekliğin yaşam boyu inşa edilmesinin yanı sıra sünnet, askerlik, evlilik, ilk kez cinsel ilişki deneyimi, baba olmak, erkek

çocuğunun olması ve iş sahibi olmak gibi basamakların erkeklikle ilişkilendirildiğini ifade etmişlerdir. Ayrıca çalışmalarında katılımcıların erkek adam olmayı dürüst olma, sadakat, saygınlık, şeref ve namusla tanımladıklarını bildirmişlerdir.

Gezici Yalçın ve Tanrıverdi'nin (2018) Türkiye'de erkeklerin erkekliklerini nasıl anlamlandırdıklarını ve erkeklikten ne anladıklarını araştırdıkları nitel çalışmalarında katılımcılar, erkekliği fiziksel ve biyolojik temelli açıklarken duygusal farklılıklardan da bahsetmişlerdir. Söz konusu katılımcılara göre, erkeklik para kazanma, askerlik, sünnet olma ve evlenme gibi aşamalardan geçilerek kazanılmaktadır. Aynı çalışmada katılımcılar erkeklerin mantıklarını ön plana çıkardıklarını, kadınların ise daha duygusal davrandıklarını, değişimlenmeye ve ikna edilmeye daha açık olduklarını belirtmişlerdir. Bu çalışmanın dikkat çeken bir diğer bulgusunun erkekliğin ne olduğuna dair açıklamaların kadınlar üzerinden yapıldığını belirten araştırmacılar, katılımcıların bu yolla cinsiyetleri belli özellikler çerçevesinde kalıpyargıladıklarını söylemişler, 'kadının zıddı erkek' ifadesinin kullanımını buna örnek olarak vermişlerdir.

Bozok (2011) erkekliğin doğumda biyolojik veya fiziksel özelliklerle belirlendiğini ancak yaşam boyu kültürel olarak şekillendiğini ve öğrenildiğini belirtmektedir. Bozok'un da işaret ettiği gibi, içinde yetişilen kültürle bağlantılı olarak her erkeğin erkeklik deneyimi farklıdır ve bunun bir sonucu olarak farklı erkekliklerden söz edilebilmektedir. Benzer şekilde, Gezici Yalçın ve Tanrıverdi (2018) de farklı erkekliklerin oluşmasında cinsiyetlere atfedilen davranış kalıpları, biyolojik ve kültürel etmenlerin etkileşimiyle oluşan bağlamların etkili olduğunu belirtmişlerdir. Buna ek olarak, çoklu erkekliklerin belirli bağlamlara ve sosyal ilişkilere uyum sağladıkça ortaya çıktığı bu farklı erkekliklerin oluşumunda ırk ve sınıf gibi etmenlerin önemli rolleri olduğu ifade edilmektedir (Laporte, 2019).

Amerikan Psikoloji Birliği (American Psychological Association APA) 'nın 2018 yılında yayımladığı rehber kılavuzunda ise toplumsal cinsiyet sosyalleşmesinde geleneksel erkeklikle ilişkili olarak yetişkin erkek kimliğini elde etmede şiddetin gerekli olduğu algısına dikkat çekilmiş, geleneksel erkekliğin hem erkekler hem de oğlan çocukları için zararlı olduğu belirtilmiştir. Her ne kadar burada erkek ve oğlan çocuklarından bahsedilse de söz konusu durumun kadınlar için de sorun olduğu unutulmamalıdır. Daha açıklayıcı bir ifadeyle geleneksel erkeklik; saldırganlık, güçlölük, liderlik, diğerinin geçimini sağlama, acıya veya zorluğa duygularını göstermeden veya şikâyet etmeden dayanabilme gibi erkeklerden beklenen geleneksel rollerle ilişkilendirilmiştir (Rivera ve Scholar, 2020; Waling, 2019). Geleneksel cinsiyet rolleriyle ilgili yürütölen bir diğer çalışmada ise geleneksel cinsiyet rollerini benimseme ve içselleştirilmiş kadın düşmanlığının ayrı ayrı tecavüz kültürünü onaylama seviyesi ile ilişkili olduğu ortaya çıkmıştır (Aiken ve Velker, 2019).

Erkeklik özelliklerine dair unutulmaması gereken bir başka nokta ise erkekliğin biyolojik cinsiyetle değil toplumsal cinsiyete dayalı etkinlik ve yapılarla ilgili olduğu için bu etkinlik ve yapılara maruz kalan kadınların veya kendini kadın olarak tanımlayanların da bu özellikleri sergileyebilecekleridir (Daddow ve Hertner, 2019). Watson (2020) da erkeklik normlarının erkekleri kadınlara kıyasla daha fazla etkileme eğiliminde olduğunu, bununla birlikte erkeklik normlarına bağlı kadınların da benzer davranışları göstermesinin muhtemel olduğunu belirtmiştir. Örneğin; erkeklerde yardım arama davranışını keteleyen erkeklik ideolojisinin aynı ideolojiyi benimseyen kadınlarda da benzer eğilimlere yol açtığı bildirilmiştir (Kimbrell, 2014).

Toplumun her kesimini etkileyen ve erkeklerin tehlikeli bir üstönlük elde ettikleri ataerkillik, toplumun diğer kesimlerindeki bireylerle karşılaştırıldığında önemsiz gibi görölse de erkeklere de zarar verebilmektedir (Bozok, 2011). Başka bir

deyişle, ataerkillik basitçe erkeklerin kadınlar üzerindeki gücü değildir, aynı zamanda bazı erkeklerin erkekler üzerindeki gücünü de içermektedir ve bu erkeklerin cinsiyet eşitliğini sağlamaya yönelik çabalara direnmelerine yol açmaktadır (Atay, 2004; Kimmel ve Wade, 2018). Bu noktada erkeklerin kendilerini de olumsuz etkileyen erkeklik normlarını irdelemek önemlidir (Sakallı ve Türkoğlu, 2019). Erkekliğin yıkıcı sonuçları erkeklerin psikolojik ve fiziksel sağlıklarını olumsuz etkileyebilmektedir. Örneğin Kupers (2005), erkeklerin daha az yardım arama davranışında bulunduğunu belirtmektedir. Swami ise (2012) yaptığı çalışmada kadınlarla karşılaştırıldığında erkek katılımcıların, bir akıl sağlığı sorunundan mustarip olmadığını belirtme olasılıklarının daha yüksek olduğunu gözlemiştir. Aynı çalışmada kadın katılımcıların erkeklerin bir zihinsel sağlık sorunundan mustarip olduğunu belirtme olasılıklarının erkek katılımcılara göre daha yüksek olduğu da belirlenmiştir.

Psikoloji yazınında son zamanlarda karşımıza çıkan ve aynı zamanda bu çalışmanın konusu olan toksik erkeklik de kadınlar ve toplumun diğer üyeleri için olduğu gibi erkekler için de zararlı görünmektedir. Toksik erkeklik “tahakküm, kadınları değersizleştirme, homofobi ve sebepsiz şiddeti teşvik etmeye hizmet eden sosyal olarak gerici [eril] özelliklerin bir araya gelmesi” olarak tanımlanmaktadır (Kupers, 2005, s.71). Toksik erkeklik ve diğer erkekliklerin temelinde cinsiyet kültürü ve normlarının bulunduğu düşünüldüğünde, erkeklik normlarından ve ilişkili çalışmalardan söz etmek yararlı olabilir.

Toplumsal cinsiyet temelli normlar, toplumsal yapıda kadın ya da erkek olmanın ne anlama geldiğini anlamada önemli bir role sahiptir (Tankerd ve Paluck, 2016). Bu normları kültürel ve kurumsal olarak yeniden üreten uygulamaların hem erkekler hem de eşleri için sağlıkla ilgili sonuçları vardır (Pulerwitz ve Barker, 2008). Erkeklik normlarına bağlılık bazı durumlarda yararlı olabilse de çoğu erkeklik normunun işlevsel

olmadığını aynı zamanda zararlı da olduğunu da öne süren çalışmalar bulunmaktadır. Örneğin, Iwamoto ve diğerleri (2018) yaptıkları çalışmada erkeklik normlarının depresyon puanlarıyla ilişkili olduğunu saptamışlardır. Kendine güven, birden fazla cinsel partnerin olmasını istemek ve şiddet gibi erkeklik normlarını onaylayan erkek katılımcılar daha fazla risk altındayken; kazanma, güç ve kadınlar üzerinde güç sahibi olma gibi erkeklik normlarını onaylayan katılımcılar daha düşük risk altındadır. Sonuç olarak, bazı erkeklik normları depresyon için risk etmeniyken bazıları ise koruyucu nitelik taşımaktadır.

Rice ve diğerleri (2011), erkeklik kültürlerinin erkeklerin sağlık davranışlarını büyük ölçüde etkilediğini ve bu etkinin yaşam boyu farklılaşabileceğini belirtmişlerdir. Yaptıkları çalışmada beliren yetişkinlik ve genç yetişkinlik dönemindeki erkeklerdeki depresyon oranlarının istikrarlı olduğunu, yaşlı yetişkinlerde ise erkeksi normları onaylamanın daha yüksek depresyon ile ilişkili olduğunu saptamışlardır. Benzer şekilde, Levant ve Wimer (2014) da geleneksel erkekliğin koruyucu olmaktan ziyade risk etmeni olduğunu bulgularıyla ortaya koymuşlardır. Örneğin, eril normlara uygunluk, yardım arama ile negatif, madde kullanımı gibi sağlık değişkenleriyle pozitif yönde ilişkilidir (Gerdes ve Levant, 2017). Wong ve diğerleri (2017) ise yaptıkları meta analiz çalışmasında eril normları onaylamanın olumsuz sosyal işlevsellik ile ilişkili olduğunu saptamışlardır. Genel olarak erkeklik normlarını onaylamak psikolojik yardım arama ve ruhsal sağlık ile negatif yönde ilişkilidir (Booth vd. , 2019; Kimbrell, 2014; Wong vd. , 2017). Rankin (2013) yaptığı çalışmada geleneksel eril normları daha fazla benimseyen katılımcıların daha fazla cinsiyet rol çatışması yaşadığını ve diğer erkeklerle arkadaşlık ilişkilerinden daha az doyum aldıklarını bildirmiştir. Hegemonik erkeklik ile ilgili yapılan araştırmalar da hegemonik erkeklik ekseninde davranan erkeklerin kronik hastalıklar, beslenme bozuklukları ve trafik kazaları gibi çeşitli sağlık sorunları yaşadıklarını göstermektedir (Ríos-González vd. , 2021). Kısacası, katı ve değişmez

cinsiyet rolleri ve duyguların bastırılması gibi özelliklerle şekillenen erkeklik türleri erkeklerin fiziksel ve mental sağlığı için zararlı olabilmekte aynı zamanda saldırgan davranışlarla da ilişkilendirilebilmektedir (APA, 2018).

Hem erkekler hem de toplumun her kesimi için zararlı olduğu düşünülen toksik erkeklik de söz konusu erkekliklerden biridir ve olumsuz sonuçları olan önemli bir değişken olduğu düşünülmektedir. Bu açıdan bakıldığında yeni bir kavram olan toksik erkekliğin tanımlarından, özelliklerinden ve kavramla ilgili tartışmalardan söz etmek yararlı olabilir.

1.2. Toksik Erkeklik

Erkeklik; erkek olmaya ilişkin fikirler, kadınlık ve kadınlığın karşıtı olduğuna inanılan bir dizi uygulama, norm ve davranış olarak tanımlanmaktadır (Waling, 2019). Bunun yanı sıra, erkeklikler karmaşık ve dinamik toplumsal cinsiyet düzeni içinde var olan yapılardır (Connell, 2005). Toksik erkeklik kavramına ilişkin evrensel olarak kabul edilmiş bir tanım bulunmamakla birlikte kadınlara, erkeklere, çocuklara ve topluma zararlı olan erkeklikle ilişkili normlar, inançlar ve davranışları içine alan genel ve geniş bir alanı temsil ettiği anlaşılmaktadır (Sculos, 2017). Toksiklik, bu erkeklik kavramını oluşturan uygulama ve söylemlerin zararlılığını ifade etmektedir (Sculos, 2017). Toksiklik aynı zamanda çağdaş kültürde, sosyal etkileşimleri ve sosyal ortamları tanımlamanın bir yolu olarak ortaya çıkmıştır. Bir kişiyi veya bir grup insanı olumsuz etkileyebilecek bir dizi özelliği tanımlamak için de 'toksik' kavramı kullanılmaktadır. (Waling, 2019). Örneğin; toksik ilişkiler, toksik arkadaşlar... (Waling, 2019).

Kupers (2005) toksik erkekliği tahakküm, kadınların değersizleştirilmesi, homofobi ve sebepsiz şiddeti (wanton violence) beslemeye hizmet eden sosyal olarak gerici erkek özelliklerinin bir araya gelmesi olarak tanımlamıştır. Ayrıca, hegemonik erkekliğe benzer şekilde katı cinsiyet rollerinin dayatılması ve aynı zamanda “[diğerleriyle] saldırgan bir şekilde rekabet etme ve başkalarına hükmetme ihtiyacını” içerdiğini belirtmiştir (Kupers, 2005). Parent ve diğerleri (2019) ise toksik erkekliği hegemonik erkekliğin bir alt kümesi olarak tanımlarken hükmetme dürtüsü, kadın düşmanlığı ve homofobik görüşlerin onaylanmasının belirleyici etmenler olduğunu bildirmişlerdir.

Toksik erkekliğin kültürel ya da erkekliğin yanlış yorumu olduğunu belirten araştırmacılar da vardır. Ataerkil kültür, erkekliği toksikleştirmektedir (Haider, 2016). Aiken ve Velker'a göre (2019) ise geleneksel cinsiyet rolleri çarpıtıldığında, erkeklik fikri zehirli hale gelmektedir. Onlara göre, toksik erkek davranışları şiddet, cinsel saldırı, kendine güvenen kadınları eleştirme ve onların fikirlerini küçümsemeyi içermektedir. Ayrıca toksik erkeklik, içselleştirilmiş kadın düşmanlığına da yol açabilmektedir (Aiken ve Velker, 2019). Toksik erkeklik her ne kadar ataerkillikle ilişkilendirilse de Kupers (2005) bir erkeğin saygı görme gereksiniminin karşılanmasında yaşadığı tekrar eden hayal kırıklıklarının da toksisiteye yol açabileceğini belirtmiştir. Ona göre toksik erkeklik, hegemonik erkekliğin diğerlerine karşı egemenliği besleyen ve dolayısıyla erkekliğin toplumsal olarak yıkıcı olan yönlerinden inşa edilmektedir. Bu noktada toksik erkekliğin; aşırı rekabet ve açgözlülük, başkalarının deneyimlerine ve duygularına karşı duyarsızlık veya bunları dikkate almama, başkalarına hükmetme ve kontrol etme konusunda güçlü bir ihtiyaç duymayla ilişkilendirildiği söylenebilir. Toksik erkeklik aynı zamanda, bağımlılık korkusu, şiddete başvurmaya hazır olma, kadınların, kadınsı özellikler sergileyen

erkeklerin ve geylerin damgalanması veya onlara boyun eğdirilmesi ile de ilişkilendirilmektedir (Haider, 2016; Kupers, 2005).

Hem erkeklere hem de toplumun diğer kesimlerine zarar veren davranışlarla ilişkili olan toksik erkeklik aynı zamanda kadınları dezavantajlı konumuna koyan ve erkekleri ayrıcalıklı kılan toplumsal cinsiyet eşitsizliklerine de katkıda bulunmaktadır (Flood, 2018). Kadına yönelik taciz veya şiddet dâhil olmak üzere erkeklerin cinsiyetçi ve ataerkil davranış ve ilişkilere katılımlarını şekillendirmektedir. Başka bir deyişle, toksik erkeklik kadınların fiziksel ve duygusal sağlığını, erkeklerin kadınlarla olan ilişkilerini, çocuk yetiştirmelerini ve diğer erkeklerle ilişkilerini kısıtladığı için kadınlar ve erkekler için olumsuz çıktılarla yakından ilgilidir (Flood, 2018). Bu bilgiyle tutarlı olarak Fenwick (2018), geleneksel erkeklik ideallerine ve katı cinsiyet rollerine bağlılığın erkeklerde artan depresyon, intihar, cinsel saldırı, kadına yönelik şiddet ve aile içi şiddete ilişkin çeşitli vakalarla ilişkili olduğunu ve söz konusu durumların toksik erkekliği yansıttığını belirtmiştir. Bu erkeklik türü aynı zamanda erkek olmanın tek yolu olduğu inancını, baskın olmayı ve duygulardan kaçınmayı normalleştirmektedir. Bunun yanı sıra tecavüz, cinayet, cinsiyetçi şakalar, kadınları aşağılayan dil ve uygunsuz veya saldırgan davranışları da normalleştirmektedir. Benzer şekilde, toksik erkeklik, kadınların tahakküm altına alınmasını ve değersizleştirilmesini teşvik etmekte ve genellikle açık şekilde şiddete yol açmaktadır (Bal, 2021). Şiddetin yanı sıra kontrol edilemeyen öfke de toksik erkekliğin gerçek hayata yansımasıdır (Haider, 2016).

Toksik erkeklik diğerlerine şiddeti mümkün kıldığı kadar kişinin kendisini de bağlamakta ve hayatı anlamlı kılmamanın önemli bir unsuru olan diğerleriyle sağlıklı ilişki kurmayı zorlaştırmaktadır (Minahan, 2016). Minahan'a (2016) göre toplumda toksik erkeklik sorunu varsa babalık, kadınlar, çocuklar, ilişkiler ve aile konularında da sorun yaşanma olasılığı vardır. Örneğin, özellikle baba-çocuk ilişkisinde babanın eksikliği,

duygusal uzaklığı ya da daha kötüsü babanın ilişkide şiddet göstererek yer alması özellikle de erkek çocuklar için sorun olmakta, onların nasıl bir yetişkin erkek olacakları ve ilişkilerinde nasıl davranacakları konusunda bir rol model oluşturmaktadır.

Jaipal ve Modico (b.t.) ise şiddet, cinsiyet, statü ve saldırganlıkla tanımlanan erkekliğin dar ve baskıcı tanımını olan toksik erkekliğin gücün her şey olduğunu, duyguların ise zayıflık olduğunu öne süren kültürel erkeklik ideali çizdiğini belirtmişlerdir. Bunun yanı sıra cinsellik ve vahşice saldırganlık erkeklik için belirleyici unsurlar iken duygusal kırılardan hiperseksüel olmamaya kadar değişebilen kadınsı özellikler erkekleri erkek olma statüsünden uzaklaştıracak araçlar olarak görülmektedir (Jaipal ve Modico, b.t.).

Sculos'a göre (2017) toksik erkeklikle ilişkilendirilen normlar, inançlar ve davranışlar genellikle şunları içermektedir: Aşırı rekabetçilik, bireysel kendi kendine yeterlilik (genellikle kendini izole etme), şiddet eğilimi veya şiddeti yüceltme (gerçek veya dijital ortamda, insanlara veya insan olmayanlara, canlılara veya canlı olmayan hangi bir şeye yönelik). Şovenizm, cinsiyetçilik, kadın düşmanlığı (kadın nefreti), katı cinsel kimlik ve cinsel rol kavramları, heteronormativite, kadınlardan (cinsel) ilgi görme hakkı olduğuna inanma, kadınların (cinsel olarak) nesneleştirilmesi ve kadınların çocuklaştırılması da toksik erkeklikle ilişkilendirilen değişkenlerdendir (Sculos, 2017).

Thacker'a (2019) göre toksik erkeklik, kadınları nesneleştirmekte ve onların cinsellik ya da çocuk doğurma gibi bir amacın aracı olarak görülmesine hizmet etmektedir. Nelson' a (2019) göre ise saldırganlık ve şiddet üstün erkekliğin parçaları olduğundan toksik erkekliği benimsemiş kişilerin dünyayı baskınlık hiyerarşisi temelinde gördükleri söylenebilir. Aynı zamanda, toksik erkeklik kadınlığı ikili cinsiyet sistemindeki mevcut konumunda tutmak için muhafazakâr ve baskıcı ataerkillikle birlikte hareket etmektedir (Nelson, 2019).

1.3. Toksik Erkeklik Kavramının Kullanımına Dair Tartışmalar

Toksik erkeklik oldukça tartışmalı bir kavramdır. Waling (2019) toksik erkeklik kavramının; her ne kadar kadına yönelik şiddet, erkeklerin karşı karşıya kaldığı sağlık sorunları ve erkeklerin yardım arama güçlüklerine dair farkındalığın artmasına yardımcı olsa da erkekleri daha geniş ve belirsiz bir yapının kurbanları olarak konumlandığını belirtmektedir. Ona göre bu durum, toksik ve sağlıklı erkeklik karşılaştırması yaparken cinsiyet eşitsizliğini ele almak yerine eşitsizliği yeniden üreterek cinsiyet ikiliğinin sürdürülmesine hizmet etmektedir. Başka bir deyişle, Waling'e (2019) göre, 'toksik erkeklik' gibi terimleri kullanmak toplumsal cinsiyet ve cinsiyet ikiliklerini ortadan kaldırmaktan ziyade, onları yeniden üretmeye hizmet etmektedir. Benzer şekilde, Harrington (2020) kavramın cinsiyet hiyerarşisini veya ikili cinsiyet düzenini reddetmediğini ve terimin araştırmalarda kullanılma biçiminin marjinalleştirilmiş erkekleri saldırgan ve suçlu olarak tanımladığını ve söylemsel olarak erkeklerin iyi oluşuna ilişkin endişe içeren bakış açısı yarattığını belirtmiştir.

Laporte (2019) sağlıklı erkekliğe karşı toksik erkeklik söyleminin erkeklerin kendilerine güç ve ayrıcalık sağlayan ataerkil yapılara meydan okuma derecesini sınırladığını savunmaktadır. Bir başka deyişle, var olan söylemler erkeklerin deneyimlerinin baskıya nasıl neden olduklarına ve bu baskıya nasıl katkı sağladıklarına ilişkin eleştirel analiz yapmalarına engel olmaktadır. Benzer şekilde erkekliği; “*erkeklerin erkekliği ne olarak düşündükleri*” olarak tanımlayan Kimmel (2018, s.237) toksik erkekliğin genellikle sağlıklı erkekliğe karşı var olduğunu ve yaratılan ikiliğin çoğu erkekte karşılık bulmadığını belirtmiştir. Laporte'a göre (2019) toksik erkeklik kavramı, erkeklerin kendilerine verdikleri zarar ile kadınlara uyguladıkları baskı

arasında ayırım yapamamaktadır. Salter (2019) ise toksik erkeklik kavramının, erkek şiddetinin ve diğer toplumsal sorunların nedenlerinin her yerde aynı olduğu ve dolayısıyla çözümlerin de aynı olduğu varsayımını teşvik edebileceğini vurgulamıştır.

Flood (2018), toksik erkeklik teriminin kullanılmasının kullanışlı ve yararlı olduğunu, ancak bu durumun potansiyel risklerinin de bulunduğu yorumunu yapmıştır. Flood (2018) bu riskleri dört madde olarak sıralamıştır. İlk olarak, terim sadece erkeklerin sahip oldukları dezavantajları ifade etmek için kullanılabilir, bu ise erkeklerin hali hazırda sahip oldukları ayrıcalıklı konumlarının göz ardı edilmesine yol açabilir. Kısacası, kadın ve kız çocuklarının maruz kaldığı sorunların erkeklerin haksız ayrıcalıklı konumlarıyla ilgili olmadığı ve erkeklerin birer kurban oldukları değerlendirmesine neden olabilir. Flood'a göre, bu durum hem ampirik hem de politik olarak tehlikelidir. İkinci olarak, terim dikkati gerçek erkeklerden, erkek kimliklerinden ve ilişkilerinden uzaklaştırabilir. Bu noktada Flood (2018) terimin yalnızca erkeklik inşaları için değil aynı zamanda belirli kimlikler, ilişki kurma biçimleri ve kültürler için de kullanılması gerektiğini öne sürmektedir. Bir diğer unsur ise terimin genelleme için kullanılabileceğidir. Son olarak kavram, bazı erkeklik biçimlerinin 'toksik' olduğu ve diğerlerinin olmadığı fikrini somutlaştırabilir ve erkekleri toplumsal cinsiyet eşitliğine doğru ilerlemeye dâhil etmenin tek yolunun “sağlıklı erkeklği” teşvik etmek olduğu varsayımını güçlendirebilir. Bu noktada erkeklerin yine bir erkeklik formuna yatırım yapması gerektiği unutulmamalıdır. Yapılması gereken toplumsal cinsiyete dayalı kimliklere ve sınırlara yatırım yapılmamasını teşvik etmektir.

Toksik erkeklik kavramının cinsiyet ve erkeklik biçimleri hakkındaki tartışmalarda faydalı olduğunu savunan Kupers (2001) ise erkeklğin her yönünün zararlı olamayacağını vurgulamıştır (akt; Kupers; 2005). Kirby ve Kirby (2019) de

toksik erkeklik teriminin kullanılmasının uygun olduğunu çünkü geçmişten günümüze uzanan süreçte yaşanan sorunları ifade eden bir kavram olduğunu dile getirmişlerdir.

1.4. Toksik Erkeklikle İlgili Çalışmalar

Toksik erkeklik terimi, 1990'lı yılların başında erkeklerin babalarıyla ilişkilerinin farklı yönlerine odaklanan ve erkeklik temsillerini çalışan sosyologların ve psikologların araştırmalarından gelmektedir (Haider, 2016). Toksik kavramı; erkeklerin kadınlara yönelik şiddetine, yüksek oranda sağlık sorunları yaşamalarına ve yardım arama eksikliklerine ilişkin artan farkındalıkla birlikte ortaya çıkmıştır (Waling, 2019). Harrington (2020) toksik erkeklik kavramının 1980'lerde Shepherd Bliss tarafından ortaya atılan mitopoetik erkek hareketi içinde ortaya çıktığını ve 1990'larda ve 2000'lerin başında, kavramın daha geniş alanlara yayıldığını belirtmiştir. Kavram daha çok duygusal olarak uzak baba-oğul ilişkilerinin “zehirli” erkeksi erkekler (“toxically” masculine men) ürettiğini öne sürerek yazında yerini almıştır (Harrington, 2020). Oldukça yeni bir kavram olmasına karşın toksik erkeklikle ilişkili araştırmaların her geçen gün arttığı, sayıları sınırlı olsa da toksik erkekliğin çeşitli değişkenlerle ilişkisinin araştırıldığı söylenebilir. Aşağıda değinelecek olan bu çalışmalar gözden geçirildiğinde, toksik erkekliğin daha çok şiddet ve sağlığa ilişkin değişkenlerle birlikte çalışıldığı görülmektedir. Ayrıca, çoğu çalışmada toksik erkekliğin genel olarak verdiği zararların yanında özelde erkeklere verdiği zarardan söz edildiği de görülmektedir (Laporte, 2019).

Toksik erkekliğin depresyon, sosyal medya ve sosyal ağ kullanımı ile ilişkisini araştıran Parent ve diğerleri (2019) söz konusu değişkenler arasında anlamlı ilişkiler

saptamışlardır. Bu ilişkilere daha yakından bakıldığında sosyal medya / ağ kullanımı ile depresyon arasındaki ilişkide olumlu ve olumsuz sosyal medya / ağ etkileşimlerinin aracı değişkenler olduğu görülmektedir. Benzer şekilde, toksik erkeklik ve depresyon arasındaki ilişkiye ise olumsuz sosyal medya/ağ etkileşimlerinin aracılık ettiği saptanmıştır. Aynı çalışmada, toksik erkeklik özelliklerini daha yüksek derecede onaylayan erkeklerin çevrimiçi olarak olumsuz etkileşimlerle daha fazla zaman geçirdikleri de görülmüştür. Örneğin; toksik erkekliğin, kişinin katılmadığı içeriği arama ve okuma, sosyal medya ve ağ sitelerindeki anlaşmazlıklar veya tartışmalar hakkında kafa yorma veya bu tür anlaşmazlıklara düşmanca yanıtlar verme eğiliminin artmasıyla ilişkilendirilebileceği belirtilmiştir (Parent vd. , 2019).

Erkeklerin baskın erkeklik biçimleriyle ilişki kurma tarzları hem ruh sağlığıyla ilgili anlayışlarını ve tutumlarını hem de tedavi arama biçimlerini etkilemektedir (Swami, 2012). Bu da ruhsal sorunların yanı sıra bu sorunların önlenmesinde toksik erkekliğin benimsenmesinin sorun yaratabileceği anlamını taşımaktadır. Örneğin; Kupers (2005) yaptığı çalışmada, toksik erkekliğin saldırgan bir şekilde rekabet etme ve diğerlerine hükmetme ihtiyacı içerdiğini, erkeklerde en sorunlu eğilimleri kapsadığını ve bu eğilimlerin psikoterapiye karşı direnç neden olabileceğini belirtmiştir. Ayrıca, sağlık sorununu kabul etme bazı erkekler tarafından 'dokunulmaz erkek' imajını zedeleyici olarak algılandığı için onların kendi sağlık sorunlarını inkâr etmelerine yol açabilmektedir (Kirby ve Kirby, 2019). Bununla birlikte, toksik erkekliğin önemli kuramsal çalışmalara konu edildiği, ancak konuyla ilgili nicel çalışmaların sınırlı olduğu ve muhtemelen toksik erkekliğin sağlıkla ilgili davranış modellerine yetersiz bir şekilde entegre edildiği bildirilmiştir (Parent vd. , 2019).

Toksik erkekliği riskli davranışlarla ilişkilendiren çalışmalar da yürütülmüştür. Örneğin; Covid-19 pandemi sürecinde maske takmayı reddetme dünya çapındaki

raporlarda toksik erkeklik işareti haline gelmiştir (Harsin, 2020). Fraćkowiak-Sochańska (2021) Covid-19 pandemisinin toksiklik ile ilişkili risk içeren davranışların görülme sıklığını arttırabileceğini çünkü toplumsal travma (social trauma) kriterlerini karşılayan pandeminin erkeklik yapılarını işlevsizleştirdiğini belirtmiştir. Benzer şekilde, Montoya-Robledo ve diğerleri (2020), toksik erkekliği erkekler arasında tehlikeli araba kullanma, kamusal alanda cinsel tacizi ve mağduru suçlayıcılık ile ilişkilendirmişlerdir. Aynı zamanda erkekliğin temelinde yatan eril motivasyonlara işaret ederek toksik erkekliğin cinsel tacizi teşvik ettiğini de belirtmişlerdir.

Petty John ve diğerlerinin (2019) tweetleri analiz ettikleri çalışmada, tecavüz kültürüne karşı çıkan Tweeter kullanıcılarının önerdiği eylem adımlarında toksik erkekliğe kişisel katılımın incelenmesi, eşitlikçi yaklaşımın desteklenmesi gerektiği gibi adımlar bulunmaktadır. Aynı kullanıcılar, kendilerinin ve akranlarının kadınları nasıl aşağıladığını açıklamak için özellikle toksik kelimesini kullanmışlardır. Bu da toksik erkekliğin sorunlu olarak tanımlanmasının gerekli olduğunu desteklemektedir (Petty John vd. , 2019). İnternet kullanımıyla ilgili diğer bir çalışma Jones ve diğerleri (2019) tarafından yürütülmüştür. Bu çalışmada internetin toksik erkekliğin somutlaştırılmasına ve toksik erkeklik temsillerinin anlaşılmasına katkı sağladığı belirtilmiştir. Bununla birlikte baskıcı erkeklik inançlarından kurtulmaya çalışan erkek gruplarının bile çevrimiçi alanlarda toksik erkeklik ideallerine uymaya ve erkek "egemenliğini" geri kazanmak veya elde etmek için taciz edici davranışlarda bulunmaya devam ettikleri bildirilmiştir (Jones vd. , 2019).

Ingram ve diğerlerinin (2019) erkek ortaokul öğrencileriyle yürüttükleri çalışmada toksik erkeklik özelliklerinin seyirci müdahalesinin (üçüncü kişi tarafından bir çatışmaya tanık olduğunda bir mağduru savunmaya karar verme) güçlü bir yordayıcısı olan müdahale etme isteği ile daha az ilişkili olduğu saptanmıştır. Duygusal

zekanın karanlık tarafı olarak tanımlanabilen duygusal manipölasyonu cinsiyet farklılıkları temelinde araştıran Grieve ve diğlerleri (2019) erkeklerin duygusal manipölasyon kullanmaya daha eğilimli olduklarını bulmuşlardır. Erkeksi cinsiyet rolleri hem kadınlarda hem de erkeklerde duygusal manipölasyonu yordamaktadır. Kadınlarda düşük kadınsı cinsiyet rolleri duygusal manipölasyonla ilişkilidir. Araştırmacılar bulgularının erkekliğin toksik yönünü temsil ettiğini vurgulamışlardır.

Toksik erkeklik çalışmalarında çok çalışılan bir başka konu ise şiddete ilişkin değişkenlerdir (Örn; Haider, 2016; Ingram vd. , 2019) . Şiddet ile ilişkili olarak geliştirilen bir çalışmada taciz eden genç erkeklerin her gelir düzeyinden, her eğitimden ve her yaştan geldiğı gösterilmekle birlikte erkekliğe dair inançların ve içselleştirilmiş zehirli inançların sorunu açıklamada daha etkili olacağı bildirilmiştir (Heilman ve Baker, 2018). Erkeklik idealini (man box idealini) daha fazla onaylayan genç erkeklerin diğler erkeklerle kıyaslandığında bir önceki ayda 6 kat daha fazla kadınlara cinsel tacizde bulundukları, zorbalık yaptıkları ve şiddet gösteren diğler erkeğe müdahaleyle daha az istekli oldukları ortaya çıkmıştır (Heilman vd. , 2017).

Ev içi şiddet için ciddi risk etmenlerinden biri olan toksik erkeklik aynı zamanda tecavüz mitlerinin kabulü, cinsel hâkimiyet arzusu, kadın bedeni üzerinde tahakkümü olduğu algısı ile birlikte tecavüz olasılığını arttırmaktadır. Ayrıca, erkek cinsiyet rollerinden geride kaldığını düşünen erkeklerin şiddet eğilimi artabilir. Bu eğilim hem kadına yönelik hem de diğler erkeklere yönelik olarak kendini gösterebilir (Jaipal ve Modico, b.t.). Norton-Baker (2020) yaptığı çalışmada düşmanca erkekliğin ölçümünde kullanılan etmenlerden biri olan toksik erkeklik, saldırgan davranış ile en güçlü ilişkiyi göstermiştir. Bir başka çalışmada ise Stark ve diğlerleri (2020) erkeklerde erkekliğe ilişkin geleneksel ve 'toksik' görüşlerin yalnızca yakın partner şiddetinin uygulanmasını desteklemekle kalmadığını aynı zamanda erkek faillerin eylemlerinin toksik sonuçlarını

ifade etme biçimlerini de belirlediğini belirtmişlerdir. Türkoğlu ve Cingöz-Ulu'ya (2019) göre, kadına yönelik şiddete ilişkin tutum ve inançların şiddet davranışı üzerindeki etkisinde erkeklerin zaten kadınları istismar edebilecekleri ve şiddete başvurabilecekleri fikrine sahip olmaları rol oynayabilmektedir. Bu noktada erkek şiddetinin toksik erkeklik tarafından güdülenirken kadın içermeyen azınlık gruplarına karşı da gerçekleşebileceğini unutmamak gerekmektedir (Silva vd. , 2020).

Thacker (2019) haberleri incelediği çalışmasında sokak tacizi, ısrarlı takip (stalking), reddedilme şiddeti, toksik erkeklik, toplumsal cinsiyet sosyalleşmesi arasındaki ilişkinin daha derinlemesine çalışılması gerektiğini önermiştir. Aynı çalışma kapsamında cinsiyetçi veya aşağılayıcı bir dil kullanımı, şiddetin ortaya çıkmasında reddedilmenin yanı sıra başka net motivasyon kaynağı olmaksızın şiddet ortaya koyma, kurbanı suçlama ve kadını insandışılaştırma, narsistik kendini haklı bulma ve erkeklik onuruna inanç gibi temalar belirlenmiştir. Bu temaların birer yapı taşı olarak düşünülebileceğini belirtilen Thacker (2019), reddedilme şiddetinin bir yönü olarak toksik erkekliğin daha önce belirtilen temaların birlikteliğinin önemli bir faktörü olduğunu savunmuştur.

Daha önce belirtildiği gibi toksik erkekliğin sadece erkeklere zarar vermediği aşikârdır. Yukarıdaki örneklerin de işaret ettiği gibi toksik erkeklik kadınlara olumsuz atıflar yapılması ve onlara yönelik şiddet uygulamalarıyla yakından ilişkilidir. Jenney ve Exner-Cortens (2018) ayrıca, toksik erkeklik uygulamalarının genç kadınların mental sağlıklarına da zarar verdiğini belirtmişlerdir.

Toksik erkekliğin bireysel çıktılarının yanı sıra toplumsal çıktıları da önemlidir. Meiering ve diğerleri (2020) radikalleşmede cinsiyet rollerinin ve toksik erkekliğin ciddiye alınması gerektiğini ifade etmişlerdir. Örneğin, toksik erkeklik normlarının belirginleştirildiği gruplarda sosyalleşen genç erkeklerin erkekliklerini

kanıtlamak için neo-Nazi gruplarına katılabileceklerine dikkat çekmişlerdir (Jaipal ve Modico, bt).

Son olarak, toksik erkeklik ve hegemonik erkekliğin erkeklik tartışmalarının çoğunda yer aldığı belirtilmektedir (Laporte, 2019). Bu noktada kısaca hegemonik erkeklikten bahsetmek yararlı olabilir. Connel (1987) hegemonik erkekliği belirli bir tarihsel bağlamda baskın erkeklik kavramı olarak tanımlanmıştır. Kavramın temelinde farklı erkeklik türleri ve bu farklı erkeklik türleri arasındaki hiyerarşik kombinasyon yer almaktadır (Connell ve Messerschmidt, 2005). Bir başka deyişle, hegemonik erkeklik farklı erkeklik türlerinin varlığını ve türler arasındaki hiyerarşik yapıyı vurgulamaktadır. Sosyal inşacı bakış açısıyla hegemonik erkeklik kuramı, hiyerarşinin yaratılması ve bu hiyerarşinin meşrulaştırıldığı sosyal süreçleri ifade etmektedir (McCormack, 2012). Petty John ve diğerlerine göre (2019), her erkek hegemonik erkekliğin özelliklerini taşımasa da erkek olarak tanımlanmanın sunduğu sembolik statüden yararlanmaya hazırdır. Daha genel anlamda hegemonik erkeklik, toplumda gücü elinde tutan erkekleri görünür kılmaktadır (Türkoğlu, 2013). Hegemonik erkeklik yakın partner istismarı (Van Sitters, 2002), saldırganlık (Leone ve Parrot, 2018) ve depresyon (Emslie vd. , 2006) gibi pek çok konuda çalışılmıştır.

Connell ve Messerschmidt (2005), hegemonik erkekliğin evin geçimini sağlama, cinsel ilişkiyi sürdürme ve baba olmak gibi olumlu eylemleri de içerdiğini belirtmiş ve hegemonik erkekliği sabit bir karakter tipi veya toksik özellikler topluluğu olduğuna dair görüşleri reddetmişlerdir. Bu noktada toksik erkeklik ve hegemonik erkeklik kavramlarının topluma veya bireylerin kendilerine verebileceği zararlar ve kavramların vurguladığı özellikler noktasında ayrıştığı söylenebilir.

Hegemonik erkekliğin yanı sıra alın yazında yer alan bir diğer erkeklik kavramı kırılğan erkekliktir. Erkeklerin sürekli kendilerini kanıtlamalarını gerektiren normlarla

sosyallaşmeleri, onların belli davranış kalıpları sergilemelerini ve kendilerini diğerklerine karşı kanıtlamalarını beraberinde getirmiştir (Pleck, 1995). Pleck'e göre (1995) kadınlığın göstergesi ocuk doğurmak gibi biyolojik unsura dayalı durağan statüye sahipken erkeklik toplumun belirlediği üstün statüyü kazanabilmek için sürekli çabalamayı içermektedir. Vandello ve diğerkleri de (2008) Pleck'in onermelerini deneysel olarak test ederek kırılğan erkeklik kuramı adı altında incelemişlerdir. Tüm bunlar doğrultusunda, erkeklik kadınlıkla karşılaştırıldığında hem daha zor kazanılmakta hem de kolay kaybedilmektedir. Bunun yanı sıra sürekli kendini korumalıdır ve diğerklerinin takdirini kazanmak için ispatlanması gerekmektedir. Ayrıca, ataerkil yapı içinde erkeklikler büyük oranda diğerklerinin gözünden kesin kanıtlara bağlıdır ve eril g belirli uygulamalarla birlikte elde edilen daha yüksek erkeklik statüsüyle elde edilebilir (Türkoğlu, 2013). Kırılğan Erkeklik Kuramında, erkekliğin kaybı ele alınırken hangi tür erkeklik tehdidinin daha çok strese neden olduğu belirsizliğini korumaktadır (Himmelstein vd. , 2019). Bu bağlamda, kırılğan erkekliği daha fazla onaylayan erkekler, erkekliklerine daha yüksek tehdit algılayabilirler ve daha yüksek seviyede stres yaşayabilirler. Erkekliklerini geri kazanmak için toksik erkeklik inancıyla birlikte toksik erkekliği onaylayıcı davranışlarda bulunabilirler. Bu noktada, kırılğan erkekliğin erkekliğin kazanımıyla toksik erkekliğin ise erkek olma inançları ve davranışlarıyla ilişkili olduğu söylenebilir. Tartışmalarda yer alan sağlıklı erkeklik kavramı ise erkeklerin önce kendileri daha sonra çevreleri ve gelecek kuşaklar için olumlu şekilde gelişmelerini (Renn, 2022) ve erkeklerin hem kendi duygularıyla hem de çevrelerindeki insanlarla daha fazla meşgul olmalarını, ruhsal ve duygusal olarak tatmin edici ilişkiler sürdürmeleri fikrini ifade etmektedir (Healthy Masculinity, b.t.).

Daha önce de belirtildiği gibi toksik erkeklik tartışmalı bir kavramdır. Bununla birlikte hem bireysel hem de toplumsal çıktılar dşnldğnde toksik erkeklik ve ilişkili olduğu değişkenler konusunda daha fazla bilgiye ulaşmak yararlı olacaktır. Bu

doğrultuda, tez çalışmasının ilk araştırmasında toksik erkekliğin insanlara ne ifade ettiğini, nelerle ilişkilendirildiğini ve sonuçlarını anlamak amacıyla nitel bir çalışma gerçekleştirilmiştir. İzleyen kısımlarda sırasıyla bu çalışmanın yöntem, bulgular ve tartışma kısımlarına yer verilmiştir.

YÖNTEM

2.1. Katılımcılar

Bu çalışmada iki ayrı katılımcı grubundan veri toplanmıştır. İlk grup, sosyal psikoloji alanında lisansüstü eğitim gören ya da eğitimini tamamlamış ve cinsiyetçilikle ilgili en az bir ders almış 11 katılımcıdan oluşmaktadır. Katılımcılar 26-43 yaş aralığındadır. Yaş ortalaması 35,45 ($S = 5,35$) olan bu katılımcıların 6'sı (%54.5) kadın, 4'ü (% 36.4) erkek ve 1'i (%9.1) ise non-bianary'dir. Bu grupta yer alan katılımcıların eğitim durumları incelendiğinde ise 5'i (%45,5) doktora, 5'i (45,5) yüksek lisans ve 1'i (%9) lisans seviyesinde olduğunu bildirmiştir.

Çalışmada yer alan diğer katılımcı grubu ise daha önce cinsiyetçilik konusunda hiç ders almamış üniversite öğrencisi ya da üniversite mezunu olan 13 kişiden oluşmaktadır. Bu grubun yaş aralığı 22-26'dır. Yaş ortalaması 24.38 ($S = 1,71$) olan bu katılımcıların 7'si (% 43.8) kadın, 6'sı (%37,5) erkektir. Bu grupta yer alan katılımcılardan 1'i (%6,3) yüksek lisans, 12'si (%75) ise lisans seviyesinde olduklarını bildirmişlerdir. Katılımcıların demografik özelliklerine Tablo 1'de yer verilmiştir.

Tablo 1. Örneklem Grubunun Demografik Özellikleri

Daha Önce Cinsiyetçiliğe İlişkin Eğitim Almış Örneklem Grubunun Demografik Özellikleri (n=11)

Değişken	N	%
<i>Cinsiyet</i>		
Kadın	6	54,5
Erkek	4	36,4
Non-bianary	1	9,1
<i>Eğitim Durumu</i>		
Lisans	1	9
Yüksek Lisans	5	45,5
Doktora	5	45,5

Daha Önce Cinsiyetçiliğe İlişkin Eğitim Almamış Örneklem Grubunun Demografik Özellikleri (n=13)

Değişken	N	%
<i>Cinsiyet</i>		
Kadın	7	43,8
Erkek	6	37,5
<i>Eğitim Durumu</i>		
Lisans	1	6,3
Yüksek Lisans	12	75

2.2. Veri Toplama Araçları

2.2.1. Demografik Bilgi Formu

Bu formda katılımcılara yaş, cinsiyet, eğitim durumu ve meslek gibi demografik özelliklerini belirlemeye yönelik soruların yanı sıra eğitim süreçlerinde cinsiyetçilik ya da cinsiyet rolleriyle ilgili ders/dersler alıp almadıkları sorulmuştur.

2.2.2. Toksik Erkeklikle İlgili Bilgi Toplamaya Yönelik Sorular.

Çalışmaya katılan her bir katılımcıya, toksik erkeklik konusundaki düşüncelerini öğrenmek amacıyla sırasıyla aşağıdaki sorular sorulmuştur.

1. Toksik erkeklik kavramı size neler çağrıştırmaktadır?
2. Sizce, toksik erkekliğe işaret eden özellik veya davranışlar hangileridir?
3. Sizce, toksik erkekliğin sebepleri nelerdir?
4. Sizce, toksik erkekliğin ‘çocuklar’, ‘kadınlar’, ‘erkekler’, ‘cinsel azınlıklar’ ve ‘toplum’ açısından sonuçları neler olabilir?
5. Toplumda toksik erkeklik kavramını destekleyen yaygın söylemler (atasözleri, deyimler gibi) denildiğinde aklınıza hangi örnekler gelmektedir?
6. Yaşamınızda toksik erkeklikle ilişkilendirebileceğiniz deneyim ya da deneyimleriniz oldu mu?

Evet () Hayır ()

Yanıtınız evet ise kısaca anlatabilir misiniz?

Varsa, toksik erkeklikle ilgili eklemek istediğiniz diğer görüşlerinizi buraya yazabilirsiniz

2.3. İşlem

Katılımcılara elektronik posta yoluyla soru formu ve toksik erkeklik hakkında bilgilendirici metnin olduğu dosyalar ve cevaplarını yükleyecekleri bir link gönderilmiştir. Gönderilen mail metninde katılımcılardan beklenen basamaklar açıklanmıştır. Tüm katılımcılardan cevaplarını önce gönderilen dosyada hazırlamaları istenmiştir. Mail ulaştıktan birkaç gün sonra katılımcılar cevaplarını link aracılığıyla online platforma yüklemişlerdir. Böylece anonimlik sağlanmıştır. Bilgilendirilmiş onam

katılımcıların cevaplarını yükledikleri link üzerinden alınmıştır. Çalışma Ankara Üniversitesi Etik Kurul izniyle yapılmıştır.

BULGULAR

Cinsiyetçilik konusunda eğitim almış ve almamış katılımcıların toksik erkeklikle ilgili araştırma sorularına (bkz. 2.2.2. Toksik Erkeklikle İlgili Bilgi Toplamaya Yönelik Sorular) verdikleri yanıtlar üzerinden nitel analiz gerçekleştirilmiştir. Bu analizde her bir soru ayrı birer kategori olarak kabul edilmiştir. Her bir kategoriye giren yanıtlar için ayrı ayrı tematik birimler oluşturulmuş ve bu temaların hangi sıklıkla tekrarlandığı belirlenmiştir.

3.1. Toksik Erkekliğin Çağrıştırdıkları Konusunda Öne Çıkan Temalar

Katılımcıların “Toksik erkeklik kavramı size neler çağrıştırmaktadır?” sorusuna verdikleri yanıtlar doğrultusunda oluşturulan ‘toksik erkekliğin çağrıştırdıkları’ kategorisinde öne çıkan temalar ve tekrarlanma sıklıkları Tablo 2.’de özetlenmiştir.

Tablo 2. Toksik Erkekliğin Çağrıştırdıkları Kategorisinde En Sık Tekrarlanan Temalar ve Tekrarlanma Sıklıkları

Cinsiyetçilik Konusunda Eğitim Almış Olanlar (n = 11)

Tema	f	N
Zararlı erkeksi davranış ve özellikler	26	9
Erkek baskınlığı	10	7
Erkeğe tanınan imtiyaz/güç	10	5
Erkeklikle ilgili kalıpyargılar/roller	7	5
Şiddet ve saldırganlık	7	5
Kültürel/toplumsal bir olgu	5	4

Cinsiyetçilik Konusunda Eğitim Almamış Olanlar (n = 13)

Tema	f	N
Olumsuz özellikler	12	4
Zorbalık/hak görme	6	5
Baskınlık/güç	4	4

f = frekans, N = temaya işaret eden ifadelerde bulunan kişi sayısı.

Tablo 2’de görülebileceği gibi, **cinsiyetçilik konusunda eğitim almış** katılımcıların en sık tekrarladıkları tema ‘*zararlı erkeksi davranış ve özellikler*’dir. Bu tema erkeklerin kendilerine, kadınlara ve diğer gruplara zarar veren davranış ve özelliklerine dair ifadelerden oluşmaktadır. Erkek (40 yaşında) katılımcı toksik erkekliğin kendisine çağrıştırdıklarını şu şekilde ifade etmiştir: “Hem sahibini hem çevresini ve muhatabını yoran, hırpalayan, bezdiren ve de kısıtlayan dahası aşağıya doğru iten-baskılayan ilişki ve roller atmosferi.”

‘*Erkek baskınlığı*’ teması, erkeklerin erkekliğin kendilerine sağladığı gücü sonuna kadar kullandığını, onların güçlü ve toplumda baskın konumda olduğunu söyleyen ifadeleri kapsamaktadır.

“Kişilerin; kültürel, sosyal, fiziki, dini ve tarihsel nedenlerle erkekliğin kendilerine sağladığı gücü sonuna kadar kullanmasını ifade etmektedir. Bu gücün sonuna kadar kullanımı bir istismar olarak değerlendirilmemeli aksine bu güce sahip olmanın kendisinin bir istismar olduğu düşünülmelidir. Başka bir deyişle bu güce sahip olduğunu fark eden ve buna karşı çıkmayan herkes bir derece toksik erkekliğe kapılmış durumdadır bence.” Erkek (43 yaşında).

‘*Erkeğe tanınan imtiyaz/güç*’ teması, toksik erkekliğin erkeklerin yüceltilmesi ve imtiyazlı bir konumda olmalarıyla ilgili olduğunu söyleyen ifadelerden oluşmaktadır. Bir kadın katılımcı (34 yaşında) kavramın kendisine çağrıştırdıklarını şu şekilde ifade etmiştir: “Geleneksel cinsiyet normlarıyla tutarlı erkekliğin yüceltildiği, diğer grupların değersizleştirildiği, insandışılaştırıldığı, erkeğin norm kabul edildiği başta kadınlar olmak üzere diğer grupların onun türevleri olarak görüldüğü bir erkekliği çağrıştırıyor.”

‘*Erkeklikle ilgili kalıpyargılar/roller*’ teması, toksik erkekliğin geleneksel cinsiyet normlarıyla tutarlı kalıpyargıların erkeklere yüklediği rollerden kaynaklandığı yönündeki ifadelerden oluşmaktadır.

“Erkeklerde doğuştan var olmayan ama toplumsal süreçlerde (öğrenme, toplumsal cinsiyet rolleri, cinsiyet kalıpyargıları vs. gibi) ona yüklenen değer ve normlar sonucunda erkek olmanın bir parçası haline gelen sağlıksız düşünce, inanç, beklenti, davranış kalıpları vs. seti. ve tabi bunların biçimlendirdiği bir yaşam ve ilişki tarzı.” Erkek (40 yaşında).

‘*Şiddet ve saldırganlık*’ temasında toksik erkekliğin şiddet, saldırganlık, baskı ve zulüm barındırdığını belirten ifadeler yer almaktadır. Örneğin; 38 yaşındaki kadın katılımcı toksik erkekliğin bir tür anlayış olduğunu öne sürerek kavramın kendisine çağrıştırdıklarını şu şekilde anlatmıştır: “Kadına değer vermeyen, erkekliği saldırganlıkla özdeşleştiren, şiddeti ve baskınlığı kutsayan bir anlayış.”

Son olarak, ‘*kültürel/toplumsal bir olgu*’ teması, toksik erkekliğin, erkeklik ideolojisi tarafından üretilen toplumsal ve kültürel bir olgu olduğuna dair ifadeleri kapsamaktadır. Bu noktada, erkekliğin kültürel olarak zehirli hale getirilebileceğini bir kadın katılımcı (34 yaşında) “Kültürel anlamda bir erkeklik zehirlenmesinden söz ediyorum.” diyerek belirtmiştir.

Tablo 2’de görülebileceği gibi, **cinsiyetçilik konusunda eğitim almamış** olan katılımcıların en sık tekrarladıkları tema ‘*olumsuz özellikler*’dir. Bu temayı, toksik erkekliğin kibir, saygısızlık, hoşgörüsüzlük, bencillik, ikiyüzlülük, kıskançlık ve zorbalık gibi özelliklerle ilişkili olduğunu söyleyen ifadeler oluşturmaktadır.

“Toksik erkeklik kavramı bana; rahatsız edici derecede kıskançlığı, yine kabul edilemeyecek tarzda bir özgüven ve hırsı, karşı tarafın isteklerini önemsememe veya göstermelik bir ilgi gösterme, manipülatif davranışlarla karşısındaki insana kendisinden şüphe duymasını sağlayıp kendi hatalarını örtbas etme, iki yüzlülük, baskıcılık ve bencilliği çağrıştırmaktadır.” Erkek (26 yaşında).

Söz konusu katılımcılar için bu kategoride öne çıkan diğer bir tema “*zorbalık/hak görme*” dir. Bu temada, toksik erkekliği sırf cinsiyetinden dolayı her şeyi

kendisine hak gören erkeklerin kadınlara ya da diğer erkeklere uyguladığı zorbalıkla ilişkilendiren ifadeler yer almaktadır. Bu temaya bir kadın katılımcı (22 yaşında) şu şekilde katkı sunmuştur: “Toksik erkeklik kavramı bana erkeğin kendine birçok şeyi hak görmesi sebebiyle çevresine, etrafındaki insanlara veya insan olmayan canlılara davranışının kontrol edilemez şekilde zararlı boyuta geçtiğini ve bunun çözüm bulunamadığı sürece canlıların hayatına mal olabileceğini çağırıştırıyor.”.

Son olarak, ‘*baskınlık/güç*’ teması, toplumda erkeklerin baskın ve güçlü konumda olduklarını ya da bunun için çabaladıklarını, bunun yanı sıra kadınlara ya da diğer erkeklere baskı uyguladıklarını söyleyen katılımcı ifadelerini kapsamaktadır. Bir kadın katılımcı (22 yaşında) erkek olmakla ilişkilendirilen gücü şu şekilde ifade etmiştir: “Erkeğin her durumda baskın olmaya çalıştığı ve kendisinin sırf erkek cinsiyetine sahip olmasının ona birçok hakkı tanıdığı düşüncesine saplanmış olmasını çağırıştırıyor.”.

3.2. Toksik Erkekliğin İşaret Ettiği Özellik ve Davranışlarla İlgili Temalar

Katılımcıların “Sizce, toksik erkekliğe işaret eden özellik veya davranışlar hangileridir?” sorusuna verdikleri yanıtlar doğrultusunda oluşturulan ‘toksik erkekliğin özellikleri ve davranışlarıyla ilgili temalar’ kategorisinde öne çıkan temalar ve tekrarlanma sıklıkları Tablo.3’de özetlenmiştir.

Tablo 3. *Toksik Erkekliğin Özellikleri ve Davranışlarıyla İlgili Temalar Kategorisinde En Sık Tekrarlanan Temalar ve Tekrarlanma Sıklıkları*

Cinsiyetçilik Konusunda Eğitim Almış Olanlar (n = 11)

Tema	f	N
Güç/baskın olma	19	5
Kendini yüceltme diğerlerini değersizleştirme	16	8
Saldırganlık/şiddet	14	5
Duyguları ifade etmeme ya da duygu eksikliği	5	4
Homofobi	3	3
Korumacılık	3	2
Kıskançlık	2	2

Cinsiyetçilik Konusunda Eğitim Almamış Olanlar (n = 13)

Tema	f	N
Baskın olma/ hakimiyet çabası/küçümseme	19	10
Saldırganlık/şiddet	7	5
Bencillik	5	5
Kabalık	5	4
Cinsiyetçilik	5	4
Kıskançlık	2	2
Homofobi	1	1

f = frekans, N = temaya işaret eden ifadelerde bulunan kişi sayısı.

Toksik erkekliğin özellikleri ve davranışlarıyla ilgili **temalarda cinsiyetçilik konusunda daha önce ders almış katılımcıların** en çok işaret ettiği tema *güç/baskın* *olmadır*. Bu tema diğerlerini kontrol altına alma, hiyerarşik cinsiyet yapılanması doğrultusunda davranma ve hâkimiyet kurma ile ilişkilendirilmiştir. Örneğin; bir kadın katılımcı (40 yaşında) “özellikle kadınlar üzerinde baskın olmayı ve tahakkümü haklı görme ve her koşulda (yakın ya da iş ilişkilerinde) güçlü görünmeye çalışma” ile toksik erkeklikle ilgili özellikleri ifade etmiştir.

Tablo.3’den de görülebileceği gibi en sık tekrarlanan ikinci tema *kendini yüceltme diğerlerini değersizleştirme* temasıdır. Bu temadaki ifadeler toplumda var olan diğer grupları aşağılama, kadın düşmanlığı kapsamaktadır. Toksik erkeklik ile ilişkili özellikler ve davranışlar bir kadın katılımcı (34 yaşında) tarafından “ Erkekliğin yüceltilmesi, kadın düşmanlığı, “öteki” düşmanlığı, insan prototipi olarak erkeğin

görülmesi, kadını değersizleştirme, kadının erkekler kadar zeki olmadığının düşünülmesi'' gibi ifadelerle sıralanmıştır.

Saldırganlık/şiddet ise bu grupta yer alan katılımcıların tekrar ettiği üçüncü temadır. Katılımcılar farklı şiddet türlerinden, şiddete meyilli olmadan ve davranış kalıplarından bahsetmişlerdir. Şiddete yatkınlığı bir kadın katılımcı (28 yaşında) “Şiddete meyilli olma, belki de şiddetten keyif alma” şeklinde ifade ederken başka bir kadın katılımcı (38 yaşında) “küfürlü konuşma, saldırganlık, kabadayılık” davranış kalıplarını vurgulamıştır.

Toksik erkekliğin özellikleri ve davranışlarıyla ilgili belirlenen bir diğer tema ise *duyguları ifade etmeme ya da duygu eksikliğidir*. Katılımcılar duygulara göre davranma, bazı duyguları zayıflık göstergesi olarak değerlendirmekten bahsetmişlerdir. Farklı katılımcılar “duygularını gizlemek”ten (Non-binary, 34 yaşında), “daha kadınsı bulunabileceğini düşündüğü için duygularını ifade etmekten kaçınma”dan (Kadın, 40 yaşında) ve “zayıflık göstergesi olabilecek duyguları gizleme (örn., üzüntüyü bastırmak için ağlamama) ama güçlülük göstergesi olabilecek duyguları özgürce açığa vurma (örn., öfkeyi hiç bastırmadan saldırganca açığa vurma)”dan (kadın, 38 yaşında) bahsetmişlerdir.

Bu grupta yer alan katılımcıların verdikleri cevaplara göre belirlenen beşinci tema *homofobidir*. Katılımcılar hem doğrudan terimi kullanmışlardır hem de homofobik tutum ve davranışlardan bahsetmişlerdir. Örneğin; bir erkek katılımcı (43 yaşında) “eşcinselliği aşağılayan ifadeler” gibi eşcinsellere yönelik ayrımcılıktan bahsetmiştir.

Korumacılık temasında ise katılımcılar “erkeklerin kadınları koruması ve sahiplenmesi gerektiği inancını (korumacılık). (Erkek, 40 yaşında)” vurgulamışlardır.

Son olarak katılımcılar doğrudan *kıskançlık* ifadesine ve “partner kıskançlığı” (Kadın, 31 yaşında) gibi örneklere değinmişlerdir.

Cinsiyetçilik konusunda eğitim almamış olan katılımcıların en sık

tekrarladıkları tema '*baskın olma/ hâkimiyet çabası/küçümseme*'dir. Katılımcılar bu temayla ilgili olarak erkeklerin çevrelerindeki insanların hayatlarına müdahale etmeleri ve kendilerini daha üstün görmeleriyle ilgili ifadeler kullanmışlardır. Örneğin; bir kadın katılımcı (26 yaşında) “ kontrol ve karar yetkilerini tek elde tutma isteği”, bir erkek katılımcı (26 yaşında) “rahatsız derecede özgüven ve hırs, cinsiyet fark etmeksizin karşısındaki insanın hayatına fazlasıyla müdahalede bulunmak” ve başka bir kadın katılımcı (22 yaşında) “baskınlık” şeklinde ifade etmiştir.

Bu grupta yer alan katılımcıların en sık tekrarladığı ikinci tema ise *saldırganlık/şiddet* olarak belirlenmiştir. Bu temada daha çok şiddet eğiliminden, farklı şiddet türlerinden ve şiddetin başa çıkma stratejisi olarak kullanıldığından söz edilmiştir. Bir kadın katılımcı (22 yaşında) “ sinkaflı cümlelerle konuşma”ya değinerek sözel şiddete işaret etmiştir. Bir başka kadın katılımcı (22 yaşında) ise toksik erkekliğe ilişkin özellikleri şu şekilde ifade etmiştir:

“Hayattaki en ufak olumsuzlukta ilk başvurulun şeyin öfke ve zarar verme odağı olması, her şeyi bildiğini iddia etme ve yapılan her davranışı kendine hak görme, aslında normal olan kibarlık gibi davranış biçimlerini küçümseme, nesne ya da kişilere sahiplik duygusu hissettirme.”

Tablo.3 'de görülebileceği gibi üçüncü tema olarak *bencillik* ön plana çıkmıştır. Katılımcıların doğrudan bencillik kavramını kullanmalarının yanı sıra erkeklerin kendilerini ve düşüncelerini ön plana çıkarması ve kendilerini düşünmeleriyle ilgili bilgiler vermişlerdir. Örneğin; bir erkek katılımcı (23 yaşında) toksik erkekliği işaret eden özellikleri şu şekilde ifade etmiştir: “İnsanlarla fikir alışverişinde bulunmayan, insanlara saygı ve değer göstermeyen davranışlar toksik erkekliğe işarettir.”

Kabalık temasında ise daha çok toksik erkekliğin olumsuz davranışsal çıktılarıyla ilgili ifadeler yer almaktadır. Bu özelliği bir erkek katılımcı (25 yaşında) “‘kabalık ve aşırı yüksek saygısızlık’”, bir kadın katılımcı (22 yaşında) “‘kaba davranış ve sözler.’” ve bir diğer kadın katılımcı (22 yaşında) “‘aslında normal olan kibarlık gibi davranış biçimlerini küçümseme’” ile ifade etmiştir.

Katılımcılar doğrudan cinsiyetçilik terimini kullanmamış olsalar dahi anlatıları günlük yaşamda var olan cinsiyetçi tutumları işaret etmektedir. Bu nedenle bir diğer tema *cinsiyetçilik* olarak adlandırılmıştır. Örneğin; kadın katılımcı (26 yaşında) “‘kendini ırk olarak daha üstün gören ve sadece kendi doğruları üzerine yaşayan erkek bireyler. Kadını ona itaat etmesi gerekiyormuş gibi kalıplarda sıkıştıran ve bu kalıpların dışında kabul görmediğine inanan duruş.’” olarak bu temayı işaret eden söylemlerde bulunmuştur.

İki katılımcı kıskançlık ve aşırı kıskançlıktan bahsettiği için *kıskançlık* temasına da yer verilmiştir. Örneğin; “‘Aşırı kıskançlık’” (Erkek, 26 yaşında).

Son olarak, sadece bir katılımcı (Kadın, 25 yaşında) doğrudan “‘homofobi’”yi toksik erkekliğe işaret eden bir özellik olarak belirtmiştir. Bu nedenle son tema *homofobi* olarak belirlenmiştir.

3.3. Toksik Erkekliğin Sebepleriyle İlgili Temalar

Katılımcıların “Sizce, toksik erkekliğin sebepleri nelerdir ?” sorusuna verdikleri yanıtlar doğrultusunda oluşturulan ‘toksik erkekliğin sebepleri’ kategorisinde öne çıkan temalar ve tekrarlanma sıklıkları Tablo 4.’de özetlenmiştir.

Tablo 4. *Toksik Erkekliğin Sebepleri Kategorisinde En Sık Tekrarlanan Temalar ve Tekrarlanma Sıklıkları*

Cinsiyetçilik Konusunda Eğitim Almış Olanlar (n = 11)		
Tema	f	N
Toplumsal yapı/Yetiştirilme tarzı/Cinsiyet rol içselleştirmesi	29	8
İkili cinsiyet normlarının benimsenmesi	13	7
Din	3	3
Medya	1	1

Cinsiyetçilik Konusunda Eğitim Almamış Olanlar (n = 13)		
Tema	f	N
Aile/yetiştirme tarzı	16	11
Çevre/toplum	12	4
Eğitim	5	4
Kalıtım/fizyolojik	3	2
Psikolojik bozukluk	1	1
Medya	1	1

f = frekans, N = temaya işaret eden ifadelerde bulunan kişi sayısı.

Toksik erkekliğin sebeplerinin incelendiği bu kategoride **cinsiyetçilik ile ilgili daha önce ders alan katılımcıların** verdiği cevaplar doğrultusunda dört tema belirlenmiştir. Daha çok toplumsal nedenlerin vurgulandığı ilk tema *toplumsal yetiştirilme tarzı* olarak adlandırılmıştır. Bu temada katılımcılar toplumsal yapıdan ve aile içi süreçlerde edinilen öğrenmelerden ve geleneksel cinsiyet rollerinin getirdiklerinden bahsetmişlerdir. Bir kadın katılımcı (40 yaşında) “Geleneksel cinsiyet rolleri ile büyütülen erkeklerin ve kadınların bu rolleri içselleştirmeleri. Toplumun, ‘erkekliğe’ ve ‘erkek’ olmaya yüklediği kalıpyargılar ve sonucunda da bu normlarla büyütülen ve pekiştirilen erkeklerin bu davranışları sergileyerek kabul görmeye çalışmaları.”’nı toksik erkekliğin sebepleri olarak belirtmiştir.

En çok tekrarlanan ikinci tema ise *ikili cinsiyet normlarının benimsenmesidir*. Bu tema her ne kadar cinsiyet rollerinin benimsenmesi ile benzer olarak algılansa da katılımcıların doğrudan ikili cinsiyet sistemini işaret eden söylemlerde bulunmaları nedeniyle farklı bir kategori olarak değerlendirilmiştir. Temada, heteronormatif

sistemden ve var olan sistemin doğal olduğuna dair inançlardan söz edilmiştir. Örneğin; bir kadın katılımcı (34 yaşında) sebep olarak ataerkiyi “Toksik erkekliğin ikili toplumsal cinsiyet sistemi ve erkek merkezli dünya düzeninin bir sonucu olarak karşımıza çıktığına inanıyorum.” öne sürmüştür.

Bir diğer tema olan *din* de ise katılımcılar dini hem bir öncü hem de var olan sistemin sürdürülmesine hizmet eden bir olgu olarak değerlendirmişlerdir. Bir erkek katılımcı (38 yaşında) bunu “erkeklerin tahakkümünü koruma konusunda din” şeklinde ifade ederken non-binary (34 yaşında) bir katılımcı “sistemin siyaset, ekonomi, akademi, din gibi farklı güç odakları tarafından desteklenmesi.” şeklinde ifade etmiştir.

Bu grupta yer alan bir katılımcı medyayı vurgulamıştır. Bu nedenle son tema *medya* olarak belirlenmiştir. Örneğin, kadın katılımcı (38 yaşında) “Toksik erkekliği kutsayan diziler, filmler... Bu yayınların toplum için zararlı bir anlamda toksik erkekliğe verilen kurumsal onay.” şeklinde medyanın öneminden bahsetmiştir.

Cinsiyetçilik ile ilgili daha önce ders almamış katılımcılardan alınan bilgiler ise altı tema altında kategorilendirilmiştir. En çok tekrar eden tema diğer grubunkine benzer şekilde *aile/yetiştirme tarzıdır*. Bu temada katılımcılar aile içi süreçlerden ve aile içindeki cinsiyet rol dağılımından bahsetmişlerdir. Örneğin; bir erkek katılımcı (23 yaşında) aile içi çocuk yetiştirme uygulamalarını vurgularken “ Yetiştirilme biçimi ana sebep olduğunu düşünüyorum. Ataerki biçimde yetiştirilen erkeklerde toksikliğin oluştuğunu düşünüyorum.”, kadın katılımcı (26 yaşında) aile içi rol dağılımını ‘Aile içerisinde yemek yapmak, ev işi yapmak gibi tüm görevlerin sorumlusu sadece anne ya da kız kardeşmiş gibi yetiştirilen bireyler.’ vurgulamıştır.

En sık tekrarlanan ikinci tema ise *çevre/toplum* olarak belirlenmiştir. Katılımcılar ailenin yanı sıra içinde yaşanılan toplumun etkin olduğunu belirtip, toplumsal olarak benimsenen cinsiyet rollerine ve geleneklere vurgu yapmışlardır.

Temelde ailenin yetiştirilmesiyle başlasa da içerisinde var olduğu toplumun buna çanak tuttuğunu düşünüyorum.(Şatafatlı ve kutamalı sünnet törenleri vs.) Hukuki ve toplumsal olarak kadınlara, kadınların hak ve özgürlüklerine dair konulara yapılan yorumlar ve ondan ziyade mahkemelerce verilen, adaletsiz olduğunu düşündüğüm kararlar bu toksik erkekliği perçinlemekte. Erkeği yücelten, kadını küçülten bu toplum ve bakış açısı maalesef sebepleri sayamayacak kadar arttırıyor. (Kadın, 25 yaşında).

Cinsiyetçilik ile ilgili daha önce ders almamış grupta diğer gruptan farklı olarak ön plana çıkan temalardan biri *eğitimidir*. Burada bahsedilen akademik eğitimin yanı sıra psiko-sosyal eğitimidir. İlk temayla ilişkili olarak ailedeki eğitimin de vurgulandığı söylenebilir. Örneğin; katılımcılar bu temaya “aktif hayata katılana dek aldığı sosyal eğitimin sınırlı veya az oluşu” (Erkek, 26 yaşında), “ailesinde ki eğitim ve öğretim ilk sırada yer alıyor bence” (Erkek, 25 yaşında) şeklinde katkı sağlamışlardır.

Diğer gruptan farklı olarak bu grupta ön plana çıkan bir diğer tema *kalıtım/fizyolojidir*. Bir erkek katılımcı (26 yaşında) “ katılsal faktörler”i, bir kadın katılımcı (22 yaşında) ise “Birtakım içgüdüsel davranışlar ve fizyolojik özellikler sonucu erkeğin kendini güçlü hissetmesi”ni vurgulamışlardır.

Sadece bir katılımcı psikolojik sebep olarak duygu durum bozukluğu örneğini vermiştir. Bu doğrultuda beşinci tema *psikolojik bozukluklar* olarak belirlenmiştir. Bir erkek katılımcı (26 yaşında) “psikolojik duygu durum bozuklukları.” örneğini vermiştir.

Bu kategoride yer alan son tema ise *medyadır*. Bir erkek katılımcı (25 yaşında) medyayı “media (film ve dizi dâhil)” şeklinde ifade etmiştir.

3.4. Toksik Erkekliğin Sonuçlarıyla İlgili Temalar

Katılımcıların “Sizce, toksik erkekliğin ‘çocuklar’, ‘kadınlar’, ‘erkekler’, ‘cinsel azınlıklar’ ve ‘toplum’ açısından sonuçları neler olabilir?” sorusuna verdikleri yanıtlar doğrultusunda oluşturulan ‘toksik erkekliğin sonuçları’ kategorisinde öne çıkan temalar ve tekrarlanma sıklıkları Tablo 5’de özetlenmiştir.

Tablo 5. *Toksik Erkekliğin Sonuçları Kategorisinde En Sık Tekrarlanan Temalar ve Tekrarlanma Sıklıkları*

Cinsiyetçilik Konusunda Eğitim Almış Olanlar (n = 11)

Tema	f	N
Şiddet	32	9
Ayrımcılık	17	7
İnsani durumlardan haz alamama	6	1
Olumsuz toplumsal sonuçlar	4	4
Dezavantajlı grupların konumlarını sürdürme	3	2

Cinsiyetçilik Konusunda Eğitim Almamış Olanlar (n = 13)

Tema	f	N
Toplumsal zararlar	20	8
Şiddet	14	7
Baskı	2	2
Kıskançlık	1	1

f = frekans, N = temaya işaret eden ifadelerde bulunan kişi sayısı.

Tablo.5’de görüldüğü üzere, toksik erkekliğin sonuçları kategorisinde cinsiyetçilik hakkında ders almış katılımcıların en çok tekrarladığı tema *şiddettir*. Bu temada farklı grupların maruz kaldığı şiddete, şiddet türlerine, şiddet boyutlarına ve şiddetin sürdürülmesine dair ifadeler yer almaktadır.

Toksik erkeklik, avantajlı grup dışında yer alan herkesin şiddete ve ayrımcılığa maruz kalmasına yol açar. Dahası, bu ayrımcılığı ve şiddeti kendilerine hak görmelerine ve eylemlerini meşrulaştırmalarına hizmet eder. Bu noktada yalnızca fiziksel şiddetten

değil fiziksel, psikolojik, ekonomik ve cinsel şiddet olmak üzere şiddetin her türüsünden söz ediyorum. (Kadın, 34 yaşında).

Aynı katılımcılar tarafından en çok işaret edilen ikinci tema ise *ayrımcılık* olarak belirlenmiştir. Bu tema toplumun farklı gruplarının hem kamusal hem de özel yaşamlarında maruz kaldıkları dışlanma ve ayrımcılık deneyimlerini içermektedir. Bu durumu bir kadın katılımcı (40 yaşında) şu şekilde ifade etmiştir: “Farklı olana, baskın erkeklik normlarına ve geleneksel cinsiyet rollerine uymayan her bireye ve dezavantajlı konumda olan gruplara karşı da ayrımcılık sergilemelerine neden olabilir.

İnsani durumlardan haz almama teması ise daha çok toksik erkekliğin erkekler üzerindeki bireysel sonuçlarına odaklanmaktadır.

Toksik erkekliğe kapılanlar açısından bakıldığında ise görece avantajlı bir pozisyon üretmekle beraber farkedilmesi zor bazı dezavantajlar da yaratır. Avantaj olarak düşünülen maddi kaynaklar üzerinde söz hakkı ve toplumsal kaynaklardan daha fazla yararlanma vs düşünülebilir. Dezavantaj olarak da toksik erkeklik, kişinin doyumlu bir ilişki yaşama, kendi çocuklarına ve yakınlarına duygusal yatırım yapma ve duygusal olarak bunun karşılığını alma, ötekiyle empati kurma ve ötekini anlamanın hazzını yaşama gibi kişinin çok farklı duygular yaşamasına ve yaşam doyumunu artırmasına aracı olan deneyimlerden mahrum bırakır. (Erkek, 43 yaşında).

Olumsuz toplumsal sonuçlar temasında, toksik erkekliğin var olan düzeni ve toplumsal iyi oluşu olumsuz etkilemesinden bahsedilmektedir. Toksik erkekliğin toplumu etkilediğini belirten bir kadın katılımcı (38 yaşında) kendini şu şekilde ifade etmiştir: “ Toksik erkekliğin davranışsal sonuçları, toplumun genel olarak güvenliğini riske atabilir ve insanların birbirine güvenmediği bir toplumda huzurlu bir yaşam ortamı ve toplumu ileri götürebilecek tartışma bağlamı oluşamaz.”

Son olarak *dezavantajlı grupların konumlarını sürdürme* temasında ise varolan cinsiyet sisteminin sürdürülmesi ve meşrulaştırılmasına ilişkin ifadeler yer almaktadır.

Bir erkek katılımcı (38 yaşında) toksik erkekliğin mevcut düzene katkısını şu şekilde ifade etmiştir: “Bu konuda uzman değilim ve net bir cevap veremeyeceğim. Ama toksik erkekliğin varlığı dezavantajlı kimliklere sahip bireylerin veya grupların dezavantajlı konumlarının devam ettirilmesinde büyük bir kolaylaştırıcı görevi görmektedir.”

Cinsiyetçilik hakkında daha önce ders almayan katılımcıların en sık tekrarladığı tema ise *toplumsal zararlar* temasıdır. Bu temada yer alan ifadeler toksik erkekliğin toplumsal düzeyde etkilerine odaklanmaktadır. Bu temada katılımcılar artan güvensizlik ve suç oranları, toplumsal bağın zayıflaması, psikolojik ve fizyolojik zararlardan bahsetmişlerdir. Bir kadın katılımcı (22 yaşında) toksik erkekliğin toplumu etkilemesini “Mutsuz aile ortamı, başarısız ve kendine güvenemeyen kız çocuklar, evlendiklerinde eşlerine ve çevrelerindeki diğer kadınlara aynı davranışları gösterecek erkek çocuklar, kendini erkeğe mahkûm hisseden kadın eşler. Eşitsiz, adeletsiz, bağnaz ve gelişmemiş toplumlar.” söylemleriyle desteklemiştir.

Tablo.5’de görüldüğü üzere söz konusu grupta en sık tekrarlanan ikinci tema *şiddet* olarak belirlenmiştir. Katılımcılar günümüz gündemini vurgulamış ve daha çok kadın ve çocukların maruz kaldığı erkek şiddetine gönderme yapmışlardır. Örneğin bir kadın katılımcı (26 yaşında) “Günümüz toplumunda her gün haberlerde görmüş olduğumuz olaylar, kadınlar ayrılmak istediği zaman bu kararına saygı göstermeyip şiddet uygulamak, öldürmek, taciz etmek. Toplumsal kalıpların dışındaki yaşam tarzını benimseyen kadınların ötekileştirilmesi.”ni vurgulayarak söz konusu temaya değinmiştir.

Baskı katılımcıların hem doğrudan kelimeyi kullandıkları hem de erkeklerin de bir tür baskıya maruz kaldıklarını belirtmeleri üzerine üçüncü tema olarak belirlenmiştir.

Erkekler açısından, bunun bir baskı yarattığını düşünüyorum. Bu şekilde büyütülürken ya da toplumda sözümona normalin bu olduğuna ikna edilirken,

benliklerini kazanamadıklarını ve birçoğunun kendi içinde de sıkışıp kaldığını düşünüyorum. Ama aklını ve mantığını kullanabilseler bu durum çok daha kolaylaşabilecek diye düşünüyorum. Kadın (25 yaşında)

Bir erkek katılımcı (23 yaşında) ise baskıyı “her türlü gereksiz bir baskı.” olarak ifade etmiştir.

Son olarak bir erkek katılımcının (26 yaşında) “aşırı derecede kıskançlık”tan bahsetmesi üzerine *kıskançlık* teması eklenmiştir.

3.5. Toksik Erkeklik Kavramını Destekleyen Söylemler

Katılımcıların “Toplumda toksik erkeklik kavramını destekleyen yaygın söylemler (atasözleri, deyimler gibi) denildiğinde aklınıza hangi örnekler gelmektedir?” sorusuna verdikleri yanıtlar doğrultusunda oluşturulan ‘toksik erkekliği destekleyen söylemler’ kategorisinde öne çıkan temalar ve tekrarlanma sıklıkları Tablo 6.’de özetlenmiştir.

Tablo 6. Toksik Erkeklik Kavramını Destekleyen Söylemler Kategorisinde En Sık Tekrarlanan Temalar ve Tekrarlanma Sıklıkları

Cinsiyetçilik Konusunda Eğitim Almış Olanlar (n = 11)		
Tema	f	N
Erkek üstünlüğü	33	9
Cinsellik/namus	15	7
Adam olmak	13	6
Şiddet	12	6

Cinsiyetçilik Konusunda Eğitim Almamış Olanlar (n = 13)		
Tema	f	N
Erkek üstünlüğü	13	7
Şiddet	8	5
Cinsellik	5	3
Adam olmak	3	3

f = frekans, N = temaya işaret eden ifadelerde bulunan kişi sayısı.

Tablo.6’da görüldüğü üzere her iki grupta yer alan katılımcıların işaret ettikleri temalar benzer olmakla birlikte işaret etme sıklıkları farklılık göstermektedir. Ayrıca cinsiyetçilik hakkında daha önce ders alan katılımcılardan bir daha önce ders almamış gruptan ise iki katılımcı bu soruya cevap vermemişlerdir. Bu nedenle toplamda üç katılımcıya toksik erkeklik hakkındaki söylemler kategorisi analizinde yer verilmemiştir.

Cinsiyetçilik konusunda daha önce ders alan katılımcıların verdiği cevaplarda en sık tekrarlanan tema *erkek üstünlüğü* olarak belirlenmiştir. Bu tema daha çok erkeklerle ilişkilendirilen akıllı olmak, kadının ikincil konumda olmasını vurgulayan ifadelerden oluşmaktadır. Örneğin; kadın katılımcı (38 yaşında) “Bir işi doğru düzgün yapmak için kullanılan ‘adam akıllı’ sözü, kadınları yüceltmek için kullanılan ‘erkek gibi kadın’ ve erkekleri aşağılamak için kullanılan ‘karı kılıklı’ sözleri, kadınlar için kullanılan ‘eksik etek’ sözü” gibi söylemleri örnek olara vermiştir.

En sık tekrarlanan ikinci tema ise *cinsellik/namustur*. İkili cinsiyet sisteminde her ne kadar cinsellik her iki cinsiyetin birlikte yaşadığı bir olgu olsa da erkekler için olağan görülen durum kadınlar için kısıtlayıcı normlar olarak kendini göstermektedir. Bu temada erkek cinselliğini ön plana çıkaran ve bir görev olarak çocuk doğurmayı kadına atfeden söylemler yer almaktadır. Örneğin; cinselliğe ilişkin bir kadın katılımcı (40 yaşında) erkek cinselliğini meşrulaştırıcı “erkeğin elinin kiri.” ifadesini kullanmıştır. Kadınlarla ilgili olarak ise bir erkek katılımcı (43 yaşında) “kuyruk sallamak” ifadesinden bahsetmiştir.

Söz konusu katılımcıların cevapları doğrultusunda oluşturulan üçüncü tema *adam olmak* olarak belirlenmiştir. Bu tema erkekliğin ne olduğuna dair inançlar ve erkeklerden beklenen davranış kalıplarına ilişkin ifadelerden oluşmaktadır. Örneğin; “Adam gibi adam olmak. Erkek adam ağlamaz. (Kadın, 40 yaşında) gibi toksik erkekliği destekleyen söylemler bu temada yerini almıştır.

Son tema *şiddet* olarak isimlendirilmiştir. Katılımcılar, şiddet ifadelerinin yanı sıra bu ifadelerin şiddeti meşrulaştırdığını belirtmişlerdir. Ayrıca, katılımcıların çoğu fiziksel şiddet içeren örnekler vermişlerdir. Bir erkek katılımcı (43 yaşında) “ Kızını dövmeleyen dizini döver. Kadının sırtından sopayı, karnından sıpayı eksik etmeyeceksin.” gibi toplumda var olan söylemleri örnek olarak vermiştir.

Cinsiyetçilik konusunda ders almamış grupta yer alan katılımcılar

tarafından en çok tekrarlanan tema *erkek üstünlüğü* olarak belirlenmiştir. Diğer grupta yer alan katılımcılarınkine benzer şekilde bu temada erkeğin daha üst düzey bir varlık olarak görülmesine ilişkin ifadeler kullanılmıştır. Bir kadın katılımcı (26 yaşında) “Genelde kadınları övmek için "erkek gibi kız " denilmesi. ve “Erkek adam yapar.” örneğini vermiştir.

Söz konusu grup için bu kategoride belirlenen ikinci tema ise *şiddettir*. Bu temada daha çok fiziksel şiddete yer verilmiştir. Bir erkek katılımcı (26 yaşında) “Kızını dövmeleyen dizini döver. Erkek değil mi yapar. Kadının yeri kocasının yanındır. Dayak cennetten çıkmadır. (v.s)” gibi söylemleri örnek olarak sıralamıştır.

Cinsellik üçüncü tema olarak belirlenmiştir. **Cinsiyetçilik konusunda daha önce ders almış katılımcılara** benzer şekilde bu gruptaki katılımcılar tarafından da kadını kısıtlayan erkeği özgür kılan söylemler dile getirilmiştir. Erkek cinselliğini meşrulaştıran söylem olarak “Erkeğin elinin kiri.” Sözü bir kadın katılımcı (26 yaşında) tarafından örnek verilmiştir.

Adam olma temasında erkeklerin erkek olması için ne yapması ya da yapmaması gerektiğinden söz edilmiştir. Toplumsal pratikleri de içeren bu temaya bir kadın katılımcı (25 yaşında) “erkekliğe adım attı” minvalinde sünnet naraları.”nı, bir başka kadın katılımcı (22 yaşında) ise “Erkek adam ağlar mı?” söylemlerini belirterek katkı sağlamıştır.

3.6. Toksik Erkekliğin Günlük Yaşama Yansımaları

Katılımcıların “ Yaşamınızda toksik erkeklikle ilişkilendirebileceğiniz deneyim ya da deneyimleriniz oldu mu? Yanıtınız evet ise kısaca anlatabilir misiniz?” sorusuna verdikleri yanıtlar doğrultusunda oluşturulan ‘toksik erkekliğin günlük yaşama yansımaları’ kategorisinde öne çıkan temalar ve tekrarlanma sıklıkları Tablo 7.’de özetlenmiştir.

Tablo 7. Toksik Erkekliğin Günlük Yaşama Yansımaları Kategorisinde En Sık Tekrarlanan Temalar ve Tekrarlanma Sıklıkları

Cinsiyetçilik Konusunda Eğitim Almış Olanlar (n = 11)		
Tema	f	N
Sosyal yaşam	20	7
Romantik ilişki	13	4
Aile yaşantısı	12	2
Terapi hizmeti	1	1

Cinsiyetçilik Konusunda Eğitim Almamış Olanlar (n = 13)		
Tema	f	N
Sosyal yaşam	5	3
İş yaşamı	4	2
Aile	3	1

f = frekans, *N* = temaya işaret eden ifadelerde bulunan kişi sayısı.

Cinsiyetçilik konusunda daha önce ders almış katılımcılardan birisi toksik erkeklikle ilgili deneyimi olmadığını bildirmiştir. Bunun dışında deneyim paylaşımı yapan katılımcıların en sık tekrarladığı tema *sosyal yaşam* olarak belirlenmiştir. Bu temada katılımcılar günlük yaşamda aile fertleri dışındaki bireylerle ilgili anılarından bahsetmişlerdir. Bir kadın katılımcı (34 yaşında) sosyal yaşam deneyimini şu şekilde ifade etmiştir: “Evlendiğimiz zaman eşimle birlikte ev sahibimizle görüşmeye gitmiştik. Ev sahibimiz bizim telefon numaralarımızı cep telefonuna kaydetmek istedi. Eşimi telefonuna adıyla kaydederken beni oturduğumuz semtin adı ve daire

numaramızla kaydetmişti, kadınların adını yazınca sorun oluyor diye açıklama yaparak.”

Bu grupta yer alan katılımcıların en sık tekrar ettiği ikinci tema ise romantik ilişkilerinde karşılaştıkları olaylar ve ilişkideki davranış ve düşüncelerinden oluşmaktadır. Bu nedenle bu tema *romantik ilişkiler* olarak isimlendirilmiştir.

Erkeklerle yaşadığım ilişki. Sürekli maruz kaldığım değersizlik ve kadın olmamdan kaynaklı bazı şeyleri anlayamayacağım iması. Cinsel davranışlar konusundaki dikkatsizlik ve vurdumduymazlık. Bu konudaki uyarılarımın benim kuruntum ve bilgisizliğimle ilişkili olduğu açıklamaları. Gitmek/ayrılmak istediğimde psikolojik baskı. Bunlar genelde sonradan farkına vardığım şeyler. İlişki içindeyken farkına varmak pek kolay değildi. İlişkinin toksik bir ilişki, erkeğin davranış ve tutumlarının tamamen toksik erkeklik olduğunu şuanda durduğum yerden bakınca görebiliyorum. (Kadın, 31 yaşında).

Aile yaşantısı teması ise aile içi rollerden ve toplumun aile içindeki rollere yüklediği sorumluluklar ve bireylerin nasıl davranacaklarına dair beklentileri içeren ifadelerden oluşmaktadır.

Bizim ailede erkek çocuk çok önemsenirdi. Abim beklenen ama bir türlü olmayan ve sonradan olan erkek çocuk olduğu için çocukluğunda çok şımartıldı. Bir keresinde abim beni çok saçma bir sebeple dövmüştü. Beni ağlarken gören komşumuzsa ‘abi kötü helva topağı’ (abinin dayağı bir parça helva gibidir manasında) demişti. ‘Abiye karşı çıkılmaz’, ‘abinin her dediği yapılır’ gibi sözlerle büyüdük. Ben belki de çocukluğumda tanık olduğum bu adaletsizlik nedeniyle feminist bir insan oldum. Üniversiteden sonra abim ‘bir bardak su getir’ dediğinde ‘kalk kendin al, ne farkımız var’ derdim ‘abiyle böyle konuşulmaz’ diye sinirlenirdi. Sonradan o da daha eşitlikçi bir insan oldu ama küçükken bolca toksik erkekliğe maruz kaldım. (Kadın, 38 yaşında).

Son olarak, bir katılımcının mesleki deneyimi nedeniyle yaptığı paylaşım sonucunda oluşturulan *cinselliğin önemi* teması gelmektedir. Bu tema, cinselliğin bir erkek için ne kadar hayati olabileceğine işaret etmektedir. Mesleki deneyimini paylaşan erkek katılımcı (43 yaşında) kendini şu şekilde ifade etmiştir: “Terapistim terapi ortamında her gün karşılaşıyorum. Eraktif disfonksiyon bozukluğu yaşayan genç bir hastam intiharı düşünüyordu, kültürel olarak erkekliğini gösterememenin ne kadar yıkıcı olduğunu açıkça onda görmüştüm.”

Cinsiyetçilik konusunda daha önce ders almayan katılımcılardan beşi deneyimi olmadığını bildirdiği için analize dâhil edilmemiştir. Diğer katılımcılar üzerinden belirlenen ilk tema *sosyal yaşam*dır. Bu temada katılımcılar, günlük hayatta karşılaştıkları insanlarla yaptıkları konuşmalar ya da gözlemleri hakkında paylaşım yapmışlardır. Bir kadın katılımcı (25 yaşında) toksik erkeklikle ilişkili deneyimini şu şekilde aktarmıştır: “Gece 02.00de “kız başıma” yolda ne işim olduğuna dair komşuların sorgusuna tutulmam. Ve başıma bir şey gelse bunu nasıl açıklayacak olmama dair gereksiz bir sohbetin içinde bulmuştum kendimi.”

Aynı katılımcıların en sık tekrar ettiği diğer tema ise kurumsal ortamda karşılaştıkları ayrımcı tutumlardan bahsettikleri deneyimlerden oluşmaktadır. Bu nedenle bu tema *iş yaşamı* olarak adlandırılmıştır. İş hayatıyla ilgili aktarım yapan bir kadın katılımcının (26 yaşında) deneyimi şu şekildedir: “Çalıştığım yerde kadında biraz kadın gibi olmalı kadın mühendislerin araziye çıkmasını doğru bulmuyorum diyen bir yöneticim olmuştu.”

Aile teması ise aile içi dinamiklerle ilişkili ifadelerden oluşmaktadır. Aile yaşamına odaklanan bu temada kadın katılımcı (26 yaşında) deneyimini aktarmıştır: “Ailemde kadınların ve erkeklerin hakları asla eşit değil. Örnek vermek gerekirse, sadece kadın olduğum için eve giriş, çıkış saatim son derece erkenken, ağabeyime bu tarz bir kısıtlama hiçbir zaman gelmedi.”

3.7. Toksik Erkekliğe İlişkin Diğer Görüşler

Katılımcıların “ Varsa, toksik erkeklikle ilgili eklemek istediğiniz diğer görüşlerinizi buraya yazabilirsiniz ” maddesine verdikleri yanıtlar doğrultusunda oluşturulan ‘Toksik erkekliğe ilişkin diğer görüşler’ kategorisinde öne çıkan temalar ve tekrarlanma sıklıkları Tablo 8.’de özetlenmiştir.

Tablo 8. Toksik Erkekliğe İlişkin Diğer Görüşler Kategorisinde En Sık Tekrarlanan Temalar ve Tekrarlanma Sıklıkları

Cinsiyetçilik Konusunda Eğitim Almış Olanlar (n = 11)		
Tema	f	N
Kavramın kullanımına ilişkin endişeler	11	2
Toksikliğe farklı bakış açısı	2	2
Aile	2	1
Yöntem eleştirisi	1	1

Cinsiyetçilik Konusunda Eğitim Almamış Olanlar (n = 13)		
Tema	f	N
Eğitim ve bilinçlendirme	12	5
İyi dilekler	5	2
Kadını suçlama	4	1
Kanun düzenlemesi	3	2
Kullanım	1	1

f = frekans, *N* = temaya işaret eden ifadelerde bulunan kişi sayısı.

Tablo.8’de görülebileceği gibi **daha önce cinsiyetçilik ile ilgili ders almış katılımcılardan** toplanan veriler doğrultusunda en sık tekrar edilen tema *kavramın kullanımına ilişkin endişeler*dir. Katılımcılar daha çok kavramın sorunları meşrulaştırmada aracı olabileceğini ya da yanlış anlaşılmalara neden olabileceğini vurgulamışlardır.

Bu kavramın benzer diğer kavramlar gibi erkekleri dolaylı/zımnen suçlu gösterdiğine inanıyorum. Aslında, daha önce belirttiğim gibi erkeklik (ve kadınlık)

büyük ölçüde sosyal olarak inşa edilmiş kavramlardır ve dolayısıyla toplumun ve kültürün ve de tarihin bir ürünüdürler. bu yönüyle, erkekler yaptıkları bir çok seçimin kurbanıdır aynı zamanda. aynı şey kadınlar için de geçerlidir. Bu nedenle, bu tür kavramların dikkatli kullanılmasından yanayım çünkü aksi takdirde politize olması ve toksik erkekliği besleyen normların savunulmasını beraberinde getirebilir. çünkü erkek-kadın eşitsizliğini savunanlar tarafından ad hominem bir zemine çekilmesi çok kolaydır böyle kavramların. (Erkek, 40 yaşında).

Bu grupta yer alan bir katılımcı kavramın toplum için sorun oluşturduğunu belirtip, çözüm önerilerini aile üzerinden vermiştir. Bu nedenle üçüncü tema *aile* olarak belirlenmiştir. Bir kadın katılımcı (28 yaşında) kendini “‘Bu kavramın toplumumuzun en önemli kanayan yaralarından biri olduğunu düşünüyorum. Hızlı ve net bir çözümü olmadığı gibi, ilk adım olarak ailelerin bilinçlenmesi ve çocukların cinsiyetleri üzerinden herhangi bir değer elde etmedikleri veya kaybetmedikleri anlatılmalıdır.” şeklinde ifade etmiştir.

Toksikliğe farklı bakış açısı temasında ise katılımcılar toksik olmaya ilişkin kendi yorumlarını sunmuşlardır. Örneğin; bir erkek katılımcı (43 yaşında) “‘bence eşcinsel aşka ve ilişkiye saygı duyan her insan toksik erkeklikle baş etme konusunda önemli bir mevzi kazanmıştır.” yorumunda bulunmuştur.

Son olarak bir katılımcı kavramın çalışılma yöntemine ilişkin düşüncesini paylaşmıştır. Bu nedenle son temaya *yöntem eleştirisi* adı verilmiştir.

Toksik erkeklik ile ilgili değil de yaptığınız çalışmanın metodolojisi ile ilgili birkaç eleştiri getirmek isterim. Muhtemelen pandemiden kaynaklı olarak online veri toplama ve görüşme yapma yolunu seçtiniz. Fakat genel itibariyle erkeklik ve özelde ise toksik erkeklik belirtileri hem davranış hem de dil üzerinden kurulmaktadır.

Dolayısıyla, her şeyi bu kadar doğrudan ölçmek ve yazılı veri toplamak yerine

görüşmeler üzerinden yapmanızın ve soruları daha dolaylı seçmenizin çalışmanın sonuçlarını önemli oranda etkileyeceğini düşünmekteyim. Dilerim bu sınırlılıklara rağmen güzel bir çalışma olur. (Erkek, 38).

Cinsiyetçilik konusunda daha önce ders almamış grupta yer alan üç katılımcı bu kategoriye ekleme yapmamıştır. Geriye kalan katılımcıların en sık tekrar ettiği konu *ise eğitim ve bilinçlendirmedir*. Bu temada hem ailenin hem de bireylerin eğitilmesi gerektiğine vurgu yapılmıştır. Bazı katılımcılar yetişkinlerin çocuk sahibi olmadan önce eğitim alması gerektiğini bazıları ise erken yaşlarda okullarda eğitim verilmesi gerektiğini savunmuşlardır.

Ebeveynlerin çocuk sahibi olmadan önce bu konuda gerek seminer gerekse psikolojik yardım alması gerektiğini düşünüyorum. Bu konuda eğitilmeden, bu konuyu mantıklarına oturtmadan ve hayatlarına, bakış açılarına oturtmadan çocuk yetiştirmelerini doğru bulmuyorum. Aile bu toplumun temel taşı ise, bu eğitim temelden başlanmalı diye düşünüyorum. (Kadın, 25 yaşında).

En sık tekrarlanan ikinci tema var olan sorunların sonlanmasına ilişkin temennilerden oluşan *iyi dileklerdir*. Örneğin; bir kadın katılımcı (22 yaşında) “kadınların üstünlüğünü kurabildiği, çocukların iyi bir aile eğitimi alabildiği güzel günler yaşansın. bir erkek sırf erkek olduğu için hayatın onun etrafında döndüğü düşüncesinden kurtulup ailesine, çocuklarına, çevresine kibar ve hoşgörülü davranmasını.” dilemiştir.

Cinsiyetçilik konusunda daha önce ders almış katılımcılardan farklı olarak bu grupta yer alan bir katılımcı sistemin sürdürülmesinin bir parçası olarak sadece kadına sorumluluk yüklemiştir. Bu nedene üçüncü tema olarak *kadını suçlama* belirlenmiştir. Örneğin; kadın katılımcı (26 yaşında) “Toksik erkekliğin kadınlar yüzünden güç kazandığını düşünüyorum. Çünkü bizim toplumumuzda erkek annesi

olmak bir statü göstergesi ve anneler bununla gurur duyarak her fırsatta dile getiriyor. Erkeği dokunulmaz bir varlık gibi yetiştirmenin kaçınılmaz sonucu da toksik erkeklik diyebilirim.” yorumunu yapmıştır.

Tablo.8’da görülebileceği gibi dördüncü tema *kanun düzenlemesi* olarak adlandırılmıştır. Bu temada yer alan ifadeler yönetimin etkin roller alabileceğini ve ceza düzenlemelerini işaret etmektedir. Bir erkek katılımcı (26 yaşında) “hiç kuşkusuz toksik erkekliğin kanunlarla ceza boyutuna varabilecek hususlara erişmesi durumunda caydırıcı ve göz açtırmayan bir devlet yapısı ve anlayışı, toksik erkekliği tamamen ortadan kaldırmasa da önemli ölçüde azaltacağını” belirtmiştir.

Son olarak, kavramın kullanılmasının farklı sorunlar oluşturabileceğini belirten bir katılımcının ifadesine ilişkin kavramın kullanımı temasına yer verilmiştir. Bir erkek katılımcı (23 yaşında) “ Toksik erkek kavramı birine söylenirken dikkatli olunmalı insanın bir davranışına göre onu afişe etmek gerçekten toksik erkek olmaya teşvik edebileceğini” ifade etmiştir.

TARTIŞMA

Toksik erkeklik hakkında bilgi toplama amacıyla yapılan bu çalışmada daha önce cinsiyet rolleri konusunda eğitim almış ve almamış katılımcılardan oluşan örneklemelere toksik erkeklik hakkında bilgi toplamaya yönelik sorular sorulmuş ve toplanan verilerle nitel analiz gerçekleştirilmiştir. Her bir soru birer kategori olarak ele alınmış ve her bir kategori altında tematik birimler oluşturulmuştur. Daha sonra bu temaların hangi sıklıkla tekrarlandığı belirlenmiştir. Bu bölümde söz konusu çalışmadan elde edilen bulguların tartışmasına yer verilmiştir.

Toksik erkekliğin çağrıştırdıkları konusunda hem cinsiyetçilik hakkında daha önce eğitim almış hem de eğitim almamış katılımcıların daha çok kavramın olumsuz çıktılarından bahsetmeleri çalışmanın dikkat çekici bulguları arasındadır. Çalışmanın bir diğer dikkat çekici bulgusu ise kavramın ortaya çıkmasında etkili olan ve tartışmalara konu olan erkeklik kavramının erkekler üzerindeki olumsuz etkilerine genellikle yer verilmemiş olmasıdır. Her iki gruptan birer kişi olmak üzere yalnızca iki katılımcı erkekler için de bu durumun sorun yaratabileceğini ifade etmiştir.

Tüm katılımcıların verdiği cevaplar göz önünde bulundurulduğunda güç ve imtiyaz sahibi olma teması ön plana çıkmaktadır. Bu tema kapsamında zorbalık gibi farklı saldırganlık türlerinin ve cinsiyet temelli kalıpyargıların öne çıktığı görülmektedir. Örneğin; renklerden korkmak... Her iki grup arasında sorumluluğu topluma yükleyen katılımcılar olsa da cinsiyetçilik hakkında daha önce eğitim almış katılımcıların cevapları kültürel ve sosyal değişkenlere daha fazla dikkat çekmektedir. Bu noktada erkeklik ideolojisinin yönettiği tutum ve davranışların olumsuz sonuçlarını vurgulayan katılımcıların söylemleri yazın bilgisiyle tutarlıdır. Örneğin; Türkoğlu ve Cingöz-Ulu (2019) yaptıkları çalışmada, erkeklik ideolojisinin onaylanmasının

algılanan tehdit yoluyla kadına yönelik şiddete yönelik tutumları yordadığını bulmuşlardır. Araştırmacılar aynı çalışmada erkeklik ideolojisini onaylanmanın kadına yönelik şiddete karşı hoşgörölü tutumlar (tolerant attitudes) aracılığıyla fiziksel ve psikolojik şiddet eylemini yordadığını da saptamışlardır.

Birkaç katılımcı toksiklik kavramının sadece erkeklere indirgenmemesi gerekliliğini savunmuşlardır. Örneğin; cinsiyetçilik konusunda eğitim almamış grupta yer alan bir katılımcının toksik erkekliğin öznesi olarak sadece erkeklerin görülmemesi gerektiğini bildirmiş olması önemlidir. Bu söylem daha önce de bahsedildiği gibi erkeklik normlarına bağlı kadınların da benzer davranışları göstermesinin muhtemel olduğu bilgisiyle tutarlı görünmektedir (Watson, 2020).

Toksik erkeklik özellikleri ve toksik erkekliği işaret eden davranışlar söz konusu olduğunda her iki grupta yer alan katılımcılar benzer özellik ve davranış kalıplarından bahsetmişlerdir. İki grup arasındaki fark, cinsiyetçilik konusunda eğitim almış grupta yer alan katılımcıların ifadelerinin daha kapsamlı olmasıdır. Erkeklerin baskın ve güçlü olma ihtiyacını karşılamak için diğerlerini değersizleştirme ve şiddet eğilimi göstermeleri ön plana çıkan söylemler arasındadır. İlgili ifadelerin hepsi ataerkil düzendeki üstün erkek özelliklerine gönderme yapmaktadır. Örneğin, ‘kadın ile ilişkilendirilen özelliklerden uzak durma’. Bu ifadeler Gezici Yalçın ve Tanrıverdi’nin (2018) erkekliğin ne olduğunu tanımlarken kadınlarla karşılaştırma yapıldığını gösterdikleri çalışma bulgusuyla paralellik göstermektedir. Ayrıca katılımcılar toksik erkeklikle ilişkili gördükleri özellikler arasında kadın ve çocukları ikincil plana itmeye yer verirken homofobinin de toksik erkeklik özellik ve davranışlarıyla ilişkili olduğunu vurgulamışlardır. Bu da Silva ve diğerlerinin (2020) belirttiği erkek şiddetinin toksik erkeklik tarafından güdülendiği ve şiddetin kadın içermeyen azınlık gruplarına karşı da gerçekleşebildiği bilgisiyle tutarlıdır.

Duygu gösteriminde zorlanma veya yanlış duygu ifadesi de her iki grupta yer alan katılımcılar tarafından dile getirilmiştir. Katılımcılar bu kapsamda; öfkenin kolay gösterimi ve en küçük olumsuzlukta zarar verme davranışı gösterme, kıskançlık, zayıflık göstergesi olarak anılabilecek duyguları göstermeme, ağlamama gibi örnekler vermiştir. Bu bilgilere benzer olarak, Green ve Addis (2012) eril cinsiyet sosyalleşmesinin bazı erkeklerde olumsuz duygu ifadelerinden korkmaya yol açabileceğini ve potansiyel olarak kendi olumsuz duygulanımlarını deneyimleme ve ifade etme yeteneklerini sınırlayabileceğini bildirmişlerdir.

Katılımcıların toksik erkekliğin sebeplerine dair düşünceleri incelendiğinde aile, yetiştirilme tarzı, toplum, medya gibi etmenlerde uzlaşa sağladıkları görülmektedir. Bununla birlikte, cinsiyetçilik konusunda ders almamış katılımcıların kalıtım, psikolojik ve fizyolojik bozuklukların da toksik erkekliğin nedeni olabileceğine dair düşünceleri dikkat çekmektedir. Daha önce cinsiyetçiliğe ilişkin eğitim almış katılımcılar ise diğer gruba kıyasla din, kültür ve heteronormatif sistemi de vurgulamışlardır. Toplumsal nedenler; daha çok kadının değersizleştirilmesi ve nesneleştirilmesi, geleneksel cinsiyet rolleri ve bu rollerin benimsenmesi, kısıtlı bir çevrede yaşamını sürdürme gibi konuları içermektedir. Medyada var olan temsillerin şiddet içermesi, medyanın mitlerin pekiştirilmesine hizmet etmesi de ortak söylemler arasındadır. Kısıtlı çevre Bolak Boratav ve diğerlerinin (2017) çalışmasında da karşımıza çıkmaktadır. Cinsiyet temelli çocuk yetiştirme stilleri, aile içinde eşitlikçi olmayan yaşam pratiklerinin benimsenmesi, çocukluk yaşantılarının doğru kabul edilmesi de aile yaşantısına atıfta bulunmaktadır. Kısacası bu başlık altında katılımcıların daha çok sosyal öğrenmeye ilişkin yanıtları yer almaktadır.

Toksik erkekliğin sebeplerine ilişkin dikkat çekici bulgulardan bir diğeri de cinsiyetçilik konusunda eğitim almamış grupta yer alan katılımcıların toksik erkekliğin sebebi için içgüdü ve kalıtım gibi kontrol edilmeyen seçenekler sunmalarıdır. Bu durum

toksik erkeklik kavramının kullanımına dair tartışmaları akla getirmektedir. Bir başka deyişle erkekleri davranışlarının sorumluluklarını üstlenmek yerine daha üst bir olgunun mağduru pozisyonuna koymaktadır.

Ayrıca, her iki grupta da mevcut sistemin desteklenmesi, cezalandırmanın yetersizliği gibi hukuki süreçlere de vurgu yapılmıştır. Son olarak, daha önce cinsiyetçiliğe ilişkin eğitim almamış bir katılımcı aile ve toplumun yarattığı sebepler sonucunda ortaya çıkan sorunlara çözüm önerisi olarak çevreye ve aileye eğitim verilmesi gerektiğini belirtmiştir. Toksik erkeklik konusunda eğitim verilmesi gerekliliği başka kaynaklarda da karşımıza çıkmaktadır (Örneğin; APA 2019, Jaipal ve Modico, b.t.).

Toksik erkekliğin erkekler, kadınlar, çocuklar, cinsel azınlıklar ve toplum açısından sonuçlarına ilişkin bulgular değerlendirildiğinde, ön plana çıkan sonuç şiddete ilişkin yorumlardır. Burada bahsedilen şiddet, bireyin kendine yönelttiği değil daha çok çevresine yönelttiği şiddet türleridir. Benzer şekilde, Sakallı ve Türkoğlu'na göre (2019) bireylerin diğerlerine verdiği zararların başında şiddet ve saldırganlık gelmektedir. Özellikle daha önce cinsiyetçilikle ilgili eğitim almamış katılımcılar kadına yönelik şiddete ilişkin gündeme de göndermeler yaparak farklı şiddet örnekleri vermişlerdir. Her iki grupta yer alan katılımcılar farklı şiddet türlerinden bahsetmiş olsa da cinsiyetçilik konusunda eğitim almış olan katılımcılar ölüm, nefret suçları, ekonomik, psikolojik, cinsel, fiziksel ve sözel gibi şiddeti daha geniş yelpazede ele almışlardır. Bu durum eğitimle birlikte farkındalığın arttığı şeklinde yorumlanabilir. Ayrıca, tüm bunlar Silva ve diğerlerinin (2020) yaptıkları nitel çalışma bulgularıyla tutarlıdır. Çalışmalarında ev içi şiddeti yordayan sosyal erkeklik özellikleri olarak kadınlar üzerinde tahakküm kurma, ailenin reisi ve ailenin geçimini sağlama rolü ve abartılmış/kötüleştirilmiş cinselliği bulmuşlardır (Silva vd. , 2020).

Şiddete ilişkin yorumların bir diğer önemli özelliği ise baskı ile şiddetin ilişkilendirilmiş olmasıdır. Sözü edilen baskı, belli normlar çerçevesinde yaşama ve norm dışına çıkanların ötekileştirilmesini içermektedir. Bu noktada katılımcılar erkeklerin lehine olan ayrımcılığı da vurgulamışlardır. Çoğu katılımcı, toksik erkekliğin erkekler için sonuçlarına değinmemiştir. Toksik erkekliğin erkekler için sorun yaratmadığını çünkü onun sayesinde bir çeşit güç elde edildiğini savunan katılımcılar da mevcuttur. (Örn: *'Toksik erkekliğin erkekler açısından birincil sonucu olduğunu düşünmüyorum.'*).

Erkeklerin elinde bulundurduğu konum ve gücün, onlara avantaj sağlarken diğerlerinin de dezavantajlı konumunun sürmesine katkı sağladığı önemli bir söylem olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu noktada erkeklerin yaşayabileceği sorunlara örnek olarak empati eksikliği, duyguları tam olarak yaşayamama ve insani durumlardan haz alamama; kısacası yaşam doyumlarının azalabileceği vurgulanmıştır.

Erkeklerin de baskı altında kaldığını hatırlatan bir katılımcı bu durumu değiştirmenin de erkeklerin elinde olduğunu, akıl ve mantıklarını kullanmaları gerektiğini savunmuştur. Katılımcıların ortak kanılarından biri de toksik erkekliğin olumsuz toplumsal sonuçlarına ilişkin yaptıkları göndermelerdir: Toplumsal refahın bozulması, güvensizlik, huzursuzluk, mutsuzluk ve toplumsal bağın zayıflaması.

Katılımcıların toksik erkekliği destekleyen söylemlere verdikleri cevaplar birbiriyle en çok örtüşen bulguları içermektedir. Çalışmanın bu kısmında yaygın söylemlere özellikle yer verilmiştir çünkü ataerkil dil (toplumsal cinsiyet ayrımcılığını ve kadınlara boyun eğdirilmesini teşvik eden atasözleri gibi) toplumsal cinsiyete dayalı şiddete katkıda bulunan bir etmendir. Nitekim Baker ve Maluleke (2020) dilin, kültürü nesilden nesile aktarmada merkezi bir araç olduğu belirtmektedir. Ayrıca, dil ve atasözleri, geleneksel ve kültürel uygulamalarla romantik ilişkilerde rolleri genellikle kadın lehine pekiştirmekte ve sürdürmektedir. Örneğin, erkek sadakatsizliğini

rasyonelleştirmekte ve kadın sadakatsizliğini damgalamaktadır (Baker ve Maluleke, 2020). Bunun yanı sıra atasözlerine katılmayı sürdürmenin kadın ve erkeğin toplumdaki rollerinin sürdürülmesini sağladığı unutulmamalıdır (Baker ve Maluleke, 2020).

Toksik erkeklığe ilişkin deneyimlere dair bulgular incelendiğinde bir grup katılımcı deneyiminin olmadığını belirtirken deneyim paylaşımında bulunan katılımcılarda kadın katılımcıların sayısının daha fazla olduğu göze çarpmaktadır. Deneyimler sosyal, aile ve iş olmak üzere hayatın farklı alanlarını içermektedir. Kalıpyargılar, şiddet olayları ve günlük yaşamda karşılaşılan mikro cinsiyetçilik örnekleri karşımıza çıkmaktadır. Bu noktada paylaşımlar, Sakallı ve Türkoğlu'nun (2019) da belirttiği gibi erkeklerin erkekliklerine yönelik tehdit algılandıklarında diğer gruplara karşı ayrımcı ve düşmanca tutum ve davranışlar sergileyebileceklerinin açık bir göstergesi niteliğindedir.

Son olarak, çalışmanın son teması olan diğer görüşler başlığı altında toplanan bulgular incelendiğinde, daha önce cinsiyetçilik hakkında eğitim almış katılımcılar ve eğitim almamış katılımcılar arasında gözlenen farklılıklar ön plana çıkmaktadır. Eğitim almış grupta yer alan katılımcıların kavramın kullanımına dair endişelerini dile getirmeleri daha önce de bahsedildiği gibi kavramın kullanımına dair tartışmalarla paralellik göstermektedir. Daha önce cinsiyetlik hakkında ders almış katılımcılar kavramın kullanılmasında dikkatli olunması gerekliliğini, şiddet olaylarını meşrulaştırma ve erkek şiddetini aklamının bir yolu olarak kullanılabileceğini vurgularken eğitim almamış gruptaki katılımcılardan biri de kavramın kullanımının afişe edilmemesi gerektiğini aksi takdirde kötüye kullanılarak toksik davranışlara teşvik edici olabileceğini söylemiştir.

Her iki grupta yer alan katılımcılar toksik erkeklığın sorun olduğu ya da çeşitli sorunlar yarattığı düşüncesini paylaşmakla birlikte özellikle cinsiyetçilik konusunda

eğitim almamış grupta yer alan katılımcılar çözüm önerisi olarak ebeveyn eğitimi, bireylere ve aileye eğitim verilmesi gerekliliğini savunmuşlardır.

Çalışmanın bu bölümünde yer alan dikkat çekici yorumlardan biri de daha önce cinsiyetçiliğe ilişkin eğitim almamış bir katılımcı tarafından yapılan toksik erkekliğin kadınlar yüzünden güçlendiği vurgusudur. Bu genellikle cinsiyet ayrımcılığının örtük biçimleri olarak tanımlanan gender mikro-saldırganlığın (Capodilupo vd. , 2010) bir örneği olarak ele alınabilir. Capodilupo ve diğerlerinin (2010) belirttiği gibi yapılan çalışmalar cinsiyetçiliğin hala yaygın olduğunu göstermektedir.

Son olarak, Türkiye’ de yapılan cinsiyetçilik ile ilgili çalışmalarda daha çok kadınlara ilişkin tutumlara yer verilse de yapılacak yeni çalışmalarda erkeklik ve erkekliğe ilişkin tutumların ele alınması, toplumsal cinsiyetçiliğin öncüllerini anlamaya yardımcı olarak cinsiyet eşitliğini sağlamaya katkıda bulunabilir (Sakallı ve Türkoğlu, 2019). Kısacası, hem belirtilen nedenlerden hem de daha önce Türkiye alanyazınında çalışılmamış olmasından dolayı toksik erkekliği ele alan bu çalışmanın yazına katkı sağladığı düşünülmektedir.

II. ARAŞTIRMA

Önceki bölümlerde bahsedildiği gibi, toksik erkeklik şiddet ve sağlık gibi çeşitli konularda olumsuz sonuçları olan bir erkeklik türüdür ve konuyla ilgili çalışmalar henüz sınırlı sayılabilecek düzeydedir. Toksik erkekliğin ölçümünde kullanılabilecek ölçüm araçlarının geliştirilmesi kuşkusuz konunun daha yaygın olarak çalışılmasına hizmet edecektir. Alanyazın incelendiğinde toksik erkekliği doğrudan ölçen bir ölçme aracının olmadığı görülmektedir. Bununla birlikte, Russell'ın (2019) doktora çalışması kapsamında kötücül erkeklik formlarını (malevolent forms of masculinity) değerlendirmek için geliştirdiği The Masculine Dominance Index' in üç faktörlü yapısından birisinin toksik erkeklikle ilgili olduğu görülmektedir. Anılan alt ölçek dışında toksik erkekliği ölçen bir ölçüm aracı ile karşılaşılabilmesi nedeniyle tezin bu aşamasında toksik erkekliğe ilişkin bir ölçme aracı geliştirmek hedeflenmiştir. Bu doğrultuda ilk araştırmada gerçekleştirilen nitel çalışma verilerinden yararlanılarak toksik erkeklik ölçeği madde havuzu oluşturulmuştur. Oluşturulan ölçeğin ölçüt geçerliliğini sınamak için Beck Depresyon Envanteri, Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik ve Eşcinsellere İlişkin Tutum Ölçeklerinden yararlanılmıştır.

Daha önce değinildiği gibi Kupers (2005) toksik erkekliği oluşturan gerici erkeklik özellikleri arasında tahakküm, kadınları değersizleştirme ve homofobiye yer vermiştir. Benzer şekilde Parent ve diğerleri de (2019) toksik erkeklikten bahsederken kadın düşmanlığı ve homofobiye değinmişlerdir. Aynı zamanda kadınları dezavantajlı konuma yerleştiren bu özellikler ataerkillikle de yakından ilişkili görünmektedir. Ataerkillik, toplumda baskıcı ve korumacı gibi farklı şekillerde var olurken her ne şekilde ortaya çıkarsa çıksın erkek egemenliğine hizmet etmektedir (Sakallı Uğurlu, 2002b). Kadın üzerinde egemenlik kurma baskıcı ataerkilliğin, daha zayıf olarak

algılanan kadına yardım etme, kadını destekleme ve kadın için çalışıp kazanma ise korumacı ataerkilliğin kendini gösterme şekillerindendir (Sakallı Uğurlu, 2002b). Bu noktada kadının değersizleştirilmesi ile cinsiyetçiliğin ortak özelliklerinden yola çıkılarak ölçeğin ölçüt geçerliği için Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği' nin kullanılmasına karar verilmiştir. Aynı amaçla, homofobiyle ilişkili olarak da homoseksüellere yönelik tutumları ölçmek için geliştirilen Eşcinsellere İlişkin Tutum Ölçeği seçilmiştir. Toksik erkeklik ve eril normların onaylanmasıyla ilgili çalışmalarda erkekliğin olumsuz ruhsal çıktılarla ilişkili olduğunu bildirilmiştir. Örneğin, Parent ve diğerlerinin (2019) yaptığı çalışmada toksik erkeklikle depresyon arasında pozitif yönde ilişki saptanmışken Wong ve diğerlerinin (2017) meta analiz çalışmalarında eril normları onaylamanın olumsuz ruh sağlığı ile pozitif yönde ilişkili olduğu kadar, olumlu ruh sağlığı ve psikolojik yardım arama ile de negatif yönde ilişkili olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Bunun yanı sıra, Shepard'ın (2002) üniversite öğrencileriyle yaptığı çalışmanın sonuçları toksik erkeklikle de ilişkili olabilecek kısıtlayıcı duygusallığın olumsuz zihin durumu ve özellikle kendinden hoşlanmama, başarısızlık duyguları, suçluluk ve karamsarlık gibi belirtilerle tanımlanan depresif semptom yapılarıyla bağlantılı olabileceğini göstermektedir. Bu bilgiler ışığında gerçekleştirilen ölçek geliştirme çalışmasında ölçüt geçerliği için yukarıda da belirtildiği gibi Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği, Eşcinsellere İlişkin Tutum Ölçeği'nin yanı sıra Beck Depresyon Envanteri de kullanılmıştır. Son olarak, gerekli analizler yapılmış ve sonuçlara bulgular bölümünde yer verilmiştir.

YÖNTEM

6.1. Katılımcılar

Bu çalışmada 222 kadın, 159 erkek olmak üzere toplam 381 katılımcıdan veri toplanmıştır. Daha sonra ölçeklerden alınan puanların ortalamalarının Z puanlarına göre (kesme değeri ± 3.29) uç değer olarak belirlenen katılımcılar örneklemden çıkarılmış ve 217 kadın (%58,3) ve 155 erkek (%41,7) olmak üzere toplam 372 katılımcıdan toplanan verilerle analizler yürütülmüştür. Yaş aralığı 18-67 olan katılımcıların yaş ortalaması 33.16 (S= 11,84) olarak saptanmıştır. Katılımcıların 3'ü ortaokul (%.8), 21'i lise (%5,6), 28'i önlisans (%7,5), 228'i lisans (%61,3), 64'ü yüksek lisans (%17,2), 28'i doktora (%7,5) düzeyinde eğitim almışlardır. Sosyoekonomik düzeylerine bakıldığında kendi ekonomik düzeyini alt olarak tanımlayan katılımcı sayısının 6 (%1,6), alt-orta olarak tanımlayan katılımcı sayısının 45 (%12,1), orta olarak tanımlayan katılımcı sayısının 233 (%62,6), orta-üst olarak tanımlayan katılımcı sayısının 80 (%21,5) ve üst olarak tanımlayan katılımcı sayısının 8 (%2,2) olduğu görülmüştür. Katılımcıların 224'ü (%60,2) hayatlarında en uzun yaşadıkları yerleşim yerini büyükşehir olarak bildirmişlerdir. Bunu sırasıyla 94 (%25,3) şehir, 42 (11,3) ilçe, 6 (%1,6) kasaba ve 6 (%1,6) köy takip etmektedir. Son olarak, katılımcılardan 44'ü cinsel yönelimlerini bildirmemiştir. Geriye kalan katılımcıların 319'u (%85,8) cinsel yönelimini heteroseksüel olarak tanımlamıştır. Katılımcıların 3'ü (%.8) kendini homoseksüel ve 6'sı (%1,6) biseksüel olarak ifade etmiştir. Katılımcıların demografik özelliklerine ilişkin bilgiler Tablo 9'da verilmiştir.

Tablo 9. Araştırma Örnekleminin Demografik Özellikleri

Değişken	N	%
Cinsiyet		
Kadın	217	58,3
Erkek	155	41,7
Eğitim Durumu		
Ortaokul	3	,8
Lise	21	5,6
Önlisans	28	7,5
Lisans	228	61,3
Yüksek Lisans	64	17,2
Doktora	28	7,5
Sosyoekonomik Düzey		
Alt	6	1,6
Alt-orta	45	12,1
Orta	233	62,6
Orta-üst	80	21,5
Üst	8	2,2
En Uzun Yaşanılan Yerleşim Yeri		
Köy	6	1,6
Kasaba	6	1,6
İlçe	42	11,3
Şehir	94	25,3
Büyükşehir	224	60,2
Cinsel Yönelim		
Heteroseksüel	319	85,8
Homoseksüel	3	,8
Biseksüel	6	1,6

6.2. Veri Toplama Araçları

6.2.1. Demografik Bilgi Formu

Bu formda katılımcılara yaş, cinsiyet, eğitim durumu, sosyo-ekonomik durum, en uzun süre yaşanılan yerleşim birimi ve cinsel yönelim gibi demografik özellikleri belirlemeye yönelik sorular sorulmuştur.

6.2.2. Toksik Erkeklik Ölçeği

Bu tez kapsamında yürütülen ilk çalışmanın verilerinden ve toksik erkeklik yazınından yararlanılarak madde havuzu oluşturulmuştur. Oluşturulan maddeler şu şekildedir:

1. Kadınlar, erkeklerin ihtiyaçlarını karşılamak için vardır.
2. İnsanlar ya kadındır ya da erkek. Başka türlü mümkün değildir.
3. Kadının asli görevi çocuk doğurmaktır.
4. Gerçek bir erkeğin yardıma ihtiyacı yoktur.
5. Gerçek bir erkek çevresindekileri yönetmelidir.
6. Bir erkek değer görmek istiyorsa duygularını belli etmemelidir.
7. Duygularla hareket etmek zayıflıktır.
8. Cinselliği yaşamak bir erkeğin en doğal hakkıdır.
9. Erkekler cinsellik olmadan yaşayamazlar.
10. Erkekler, annelerini, kız kardeşlerini ve partnerlerini dışarıdan gelebilecek tehlikelere karşı korumalıdır.
11. Başkalarından destek almak zayıflık göstergesidir.
12. Gerçek bir erkek ihtiyaç duyduğu her şeyi kendisi yapabilir.
13. Gerçek bir erkeğin başkalarına ihtiyacı yoktur.
14. Erkek gerekli gördüğünde şiddet uygulayabilir.
15. Adam gibi adam olmak hayattaki en önemli unsurdur.
16. Bazı kadınlar hadlerini aşmaktadır.
17. Her ne olursa olsun erkeklerin istekleri geri çevrilmemelidir.
18. Bazı durumlarda şiddet en iyi yoldur.
19. Kadınların asli görevi erkekleri hoşnut etmektir.

20. Eşcinsellerin hakları korunmalıdır.
21. Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir.
22. En üstün canlı erkektir.
23. Kadınlar erkekler için vardır.
24. Kadınların amacı erkekleri baştan çıkarmaktır.

Ölçeğin geçerlik ve güvenirliğine ilişkin bilgiler, bulgular bölümünde paylaşılmıştır.

6.2.3. Beck Depresyon Envanteri

Beck ve diğerleri (1961) tarafından geliştirilen Beck Depresyon Envanteri, Hisli tarafından (1989) Türkçe'ye uyarlanmıştır. Depresyonda görülen bilişsel, somatik ve duygusal belirtileri ölçen ölçek 21 maddeden (örnek madde: 1) a. Kendimi üzgün hissetmiyorum/b. Kendimi üzgün hissediyorum/c. Her zaman için üzgünüm ve kendimi bu duygudan kurtaramıyorum/d. Öylesine üzgün ve mutsuzum ki dayanamıyorum) oluşmaktadır. Her bir madde 0 ve 3 arasında değerlendirilmektedir ve alınabilecek en yüksek değerlendirme 63 puandır. Hisli'nin (1989) yaptığı çalışmada ölçeğin Cronbach alfa iç tutarlık güvenirlik katsayısı .74 ve .80 olarak saptanmıştır. Bu çalışmada ise BDE'nin Cronbach alfa iç tutarlık güvenirlik katsayısı .84 olarak belirlenmiştir.

6.2.4. Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği

Glick ve Fiske (1996) tarafından geliştirilen Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği Sakallı Uğurlu (2002b) tarafından Türkçe'ye uyarlanmıştır. Ölçeğin düşmanca cinsiyetçilik (örnek madde: Adaletli bir yarışmada kadınlar erkeklere karşı kaybettikleri zaman tipik olarak kendilerinin ayrımcılığa maruz kaldıklarından yakınırırlar.) ve korumacı cinsiyetçilik (örnek madde: Bir felaket durumunda kadınlar erkeklerden önce

kurtarılmalıdır.) olmak üzere iki alt boyutu bulunmaktadır. Ölçek 6'lı Likert tipi (1: hiç katılmıyorum, 6: tamamen katılıyorum) 22 maddeden oluşmaktadır. Sakallı Uğurlu' nun (2002b) çalışmasında ölçeğin tamamı için hesaplanan Cronbach alfa iç tutarlık güvenirlik katsayısı .85'dir. Ölçeğin, düşmanca cinsiyetçilik ve korumacı cinsiyetçilik alt ölçekleri için hesaplanan Cronbach alfa iç tutarlık güvenirlik katsayısı sırasıyla .87 ve .78'dir. Bu çalışmada ise alt ölçekler için Cronbach alfa iç tutarlık güvenirlik katsayıları .87 ve .87 olarak bulunmuştur.

6.2.5. Eşcinsellere İlişkin Tutumlar Ölçeği

Hudson ve Ricketts (1980) tarafından eşcinsel bireylere yönelik tutumları ölçmek amacıyla geliştirilen bu ölçek, Sakallı ve Uğurlu (2001) tarafından Türkçe'ye uyarlanmıştır. Ölçeğin orijinal formu 25 madde olsa da uyarlama çalışmasında “şehrin eşcinsellerin bulunduğu kesimlerinde rahat bir şekilde yürüyebilme” ile ilgili madde ölçeğin uygulandığı şehirde (Ankara) böyle bir bölge olmadığı gerekçesiyle ölçekten çıkarılmıştır ve Türkçe ölçek 24 maddeden (örnek madde: Kızımın öğretmeninin lezbiyen olduğunu öğrenmek beni rahatsız etmez.) oluşmaktadır. 6'lı likert tipi (1: Hiç katılmıyorum ve 6: Çok katılıyorum) ölçekten alınan puanlar arttıkça homofobi düzeyi artmaktadır. Orijinal ölçek çalışmasında Cronbach alpha iç tutarlık güvenirlik katsayısı .90 (Hudson ve Ricketts, 1980) iken Sakallı ve Uğurlu (2001) yaptıkları çalışmada Cronbach alfa iç tutarlık güvenirlik katsayısını .94 olarak saptamışlardır. Bu çalışmada, Ankara Üniversitesi Etik Kurul önerisiyle ölçeğin 21. maddesi ‘Mensubu olduğum dinde dini görev üstlenmiş bir kişinin eşcinsel olduğunu öğrenmek beni rahatsız etmez.’ şeklinde değiştirilmiştir. Ayrıca, ölçeğin analizinde kullanılmayan orijinalinde 19. madde olan madde de bu çalışmada kullanılmamıştır. Sonuç olarak bu çalışmada ölçek

23 maddelik haliyle kullanılmıştır. Bu çalışmada Cronbach alfa iç tutarlık güvenirlik katsayısı .96 olarak saptanmıştır.

6.3. İşlem

Madde havuzu oluşturulduktan sonra maddeler ölçek formu formatında düzenlenmiştir. Oluşturulan bu form biri Profesör ikisi Dr. Öğretim üyesi olmak üzere üç sosyal psikoloğun hakemliğine sunulmuştur. Maddelerden biri oy çokluğu, geriye kalanları ise oybirliği ile onaylanmıştır. Ölçek toplam 24 maddeden oluşmaktadır. Tezin bu kısmında yer alan çalışmanın tamamlanabilmesi için bilgilendirilmiş onam, demografik bilgi formu ve tüm ölçekler Google Formlara yüklenmiştir. Tüm katılımcılara sosyal ağlar aracılığıyla çalışmanın ağ bağlantısı gönderilerek ulaşılmıştır. Formun tamamlanması yaklaşık 20 dakika sürmüştür. Çalışma Ankara Üniversitesi Etik Kurul izniyle yapılmıştır.

BULGULAR

Bu bölümde Toksik Erkeklik Ölçeği'nin geçerlik ve güvenirliğini belirlemek için uygulanan istatistiksel analizlerin bulguları yer almaktadır.

Toksik Erkeklik Ölçeği'nin ayırt ediciliği ve homojenliği ile ilgili bilgi edinmek amacıyla madde-test korelasyonu analizi yapılmıştır. Bu analiz sonucunda ölçeğin tüm maddelerinin korelasyon katsayılarının 21. madde hariç .35 ve .66 aralığında değiştiği gözlenmiştir. Analizlere madde test korelasyon değeri (.10) anlamlı çıkmayan 21. madde çıkartılarak devam edilmiştir. Madde test korelasyon katsayılarına Tablo 10.'da yer verilmiştir.

Toksik Erkeklik Ölçeği'nin yapı geçerliliğini test etmek amacıyla temel bileşenler yöntemi kullanılarak açımlayıcı faktör analizi gerçekleştirilmiştir. Yapılan analizde en düşük faktör yükü .40 olarak belirlenmiştir. Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) değerinin .60'ın üzerinde olması (.83) ve Bartlett Testinin anlamlı olması ($\chi^2(45) = 2716,766, p < .001$) verilerin faktör analizine uygun olduğunu göstermiştir. Faktör kısıtlaması olmadan ve döndürme yöntemi kullanılmadan yapılan analiz sonucunda toplam altı faktör ortaya çıkmış ve bu faktörlerin varyansın %59,18'ini açıkladığı görülmüştür. Daha sonra yapılan paralel faktör analizi sonuçlarına göre beş faktörlü yapının uygun olduğuna karar verilmiştir (gerçek veri seti matrisinde yer alan özdeğerler 5.93, 2.27, 1.63, 1.40, 1.29, 1.09; seçkisiz veri matrisinde yer alan özdeğerler 1.54, 1.45, 1.38, 1.33, 1.28, 1.24). Bu doğrultuda, temel bileşenler analizinde Varimax rotasyonu kullanılarak ölçek beş faktöre zorlanmış, analiz tekrar yapılmıştır. Yapılan analiz sonucunda örneklem büyüklüğünün yeterli olduğu ve beş faktörün açıkladığı varyansın %54.44 olduğu saptanmıştır. Beş faktörlü yapıda ilk faktöre 7 (3, 14, 17, 18, 19, 22, 23), ikinci faktöre 5 (1, 8, 9, 10, 15), üçüncü faktöre 3 (4, 12 ve 13), dördüncü

faktöre 4 (2, 16, 20, 24) ve son olarak beşinci faktöre 2 madde (6, 7) yüklenmiştir. Bu yapıda 5 ve 11. maddeler hiçbir faktöre yüklenmemişlerdir.

Beş faktörlü yapıda ilk faktör toplam yedi maddeden (3, 14, 17, 18, 19, 22, 23) oluşmaktadır. Madde içerikleri erkekliğin toplumda geleneksel olarak birincil konuma yerleştirilmesiyle ilişki olan bu faktör ‘erkek üstünlüğü’ olarak adlandırılmıştır. Söz konusu alt boyutun açıkladığı varyans %15.15 olarak saptanmıştır. İkinci faktörün açıklanan varyansa katkısı ise %11.03’tür. “Cinsellik ve cinsiyetçilik” olarak adlandırılan bu faktör 1, 8, 9, 10 ve 15 olmak üzere 5 maddeden oluşmaktadır. Madde içerikleri incelendiğinde erkek cinselliğine yapılan vurgunun ön plana çıktığı gözlenmektedir. Ölçeğin üçüncü faktörü ise 3 maddeden (4, 12 ve 13) oluşmaktadır ve “güçlülük ideali” olarak adlandırılmıştır. Dokunulmaz ve güçlü erkeklik idealini vurgulayan maddeleri içeren bu faktörün açıklanan varyansa katkısının % 9.81 olduğu saptanmıştır. Ayrımcılık ile ilişkili maddelerden oluşan dördüncü faktör 2, 16, 20, 24 olmak üzere dört maddeden oluşmaktadır ve düşmanca cinsiyetçilik olarak adlandırılmıştır. Açıklanan varyansa katkısı ise % 9.33 olarak belirlenmiştir. Beşinci ve son faktör olan ‘duygusal katılık’ ise iki maddeyi (6 ve 7) içermektedir. Duygu gösteriminden kaçınma ile ilgili olan bu alt boyutun açıkladığı varyans % 9.13’tür. Sonuç olarak Toksik Erkeklik Ölçeği 21 maddeden oluşmaktadır. Ölçek alt boyutlarının Cronbach alfa iç tutarlık güvenirlik katsayıları sırasıyla .81, .68, .77, .67 olarak bulunmuştur. İki madde içeren son alt boyut için ise iki madde (6. ve 7. maddeler) arasındaki korelasyon hesaplanmış ve bu değer .44 olarak belirlenmiştir. Toksik Erkeklik Ölçeği’nin tamamı için hesaplanan Cronbach alfa iç tutarlık güvenirlik katsayısı ise .82 olarak saptanmıştır.

Tablo 10. Madde Test Korelasyonu Değerleri ve Faktör Yükleri

Ölçek Maddeleri	Faktör 1	Faktör 2	Faktör 3	Faktör 4	Faktör 5	Madde test korelasyon değerleri
19. Kadınların asli görevi erkekleri hoşnut etmektir.	.78					.47**
23. Kadınlar erkekler için vardır.	.73					.44**
22. En üstün canlı erkektir.	.65					.35**
18. Bazı durumlarda erkeklerin şiddet uygulamaktan başka çaresi kalmamaktadır.	.63					.50**
14. Erkek gerekli gördüğünde şiddet uygulayabilir.	.63					.36**
17. Her ne olursa olsun erkeklerin istekleri geri çevrilmemelidir.	.59					.53**
3. Kadının asli görevi çocuk doğurmaktır.	.48					.51**
9. Erkekler cinsellik olmadan yaşayamazlar.		.69				.53**
8. Cinselliği yaşamak bir erkeğin en doğal hakkıdır.		.65				.40**
10. Erkekler, annelerini, kız kardeşlerini ve partnerlerini		.59				.60**

dışarıdan
gelebilecek
tehlikelere karşı
korunmalıdır.

1. Kadınlar, erkeklerin ihtiyaçlarını karşılamak için vardır.	.53	.47**
15. Adam gibi adam olmak hayattaki en önemli unsurdur.	.50	.62**
13. Gerçek bir erkeğin başkalarına ihtiyacı yoktur.	.86	.44**
12. Gerçek bir erkek ihtiyaç duyduğu her şeyi kendisi yapabilir.	.86	.45**
4. Gerçek bir erkeğin yardıma ihtiyacı yoktur.	.70	.47*
20*. Eşcinsellerin hakları korunmalıdır.	.84	.41**
2. İnsanlar ya kadındır ya da erkek. Başka türlü mümkün değildir.	.70	.60**
16. Bazı kadınlar hadlerini aşmaktadır.	.46	.66**
24. Kadınlar erkekleri baştan çıkarmayı amaçlamaktadır.	.41	.57**
7. Duygularla hareket etmek zayıflıktır.	.78	.43**

6. Bir erkek değer görmek istiyorsa duygularını belli etmemelidir.					.75	.41**
5. Gerçek bir erkek çevresindekileri yönetmelidir.	-	-	-	-	-	.54**
11. Başkalarından destek almak zayıflık göstergesidir.	-	-	-	-	-	.46**
21*. Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir.	-	-	-	-	-	.10
Varyans %	15.15	11.03	9.81	9.33	9.13	
İç Tutarlık Katsayısı (Alfa)	.81	.68	.77	.67		
r						.44

*Ters kodlanan maddeler

* p<.05

**p<.01

Faktör analizi sonucunda ulaşılan yapının uygunluğu doğrulayıcı faktör analizi (DFA) ile de test edilmiştir. AMOS 21 programı kullanılarak yapılan analizde, modifikasyon indeksi, toksik erkeklik gizil değişkeninde 14 ve 18, 2 ve 20, 3 ve 23, 8 ve 10 ile 8 ve 9. maddelerin hatalarının ilişkili olabileceğini göstermiştir. Aynı alt boyutta yer aldıkları ve birbirine benzer maddeler oldukları için belirtilen maddeler arasındaki hatalar ilişkilendirilmiştir. En son modelin (5 hatanın ilişkilendirildiği) uyum indeksleri ideal olmamakla birlikte ölçeğin 5 faktörlü ele alınabileceğine işaret etmiştir ($X^2/sd = 3.13$, $GFI = .88$, $AGFI = .84$, $NFI = .82$, $CFI = .86$, $RMSEA = .07$).

Faktör analizi sonucunda elde edilen beş alt boyut arasındaki korelasyonlara Tablo 11' de yer verilmiştir. Tablodan görüleceği üzere alt boyutlar arasındaki

korelasyonlar anlamlıdır. Erkek üstünlüğü alt boyutunun cinsellik ve cinsiyetçilik ($r = .37, p < .01$), güçlülük ideali ($r = .13, p < .01$), düşmanca cinsiyetçilik ($r = .47, p < .01$) ve duygusal katılık ($r = .25, p < .01$) ile pozitif yönde ilişkili olduğu saptanmıştır. Cinsellik ve cinsiyetçilik alt boyutu ve diğer alt boyutlar arasındaki korelasyonlar incelendiğinde bu boyutun güçlülük ideali ($r = .29, p < .01$), düşmanca cinsiyetçilik ($r = .47, p < .01$) ve duygusal katılık ($r = .30, p < .01$) ile pozitif yönde ilişkili olduğu ortaya çıkmıştır. Üçüncü alt boyut olan güçlülük ideali de düşmanca cinsiyetçilik ($r = .25, p < .01$) ve duygusal katılık ($r = .18, p < .01$) ile pozitif yönde ilişkilidir. Son olarak, düşmanca cinsiyetçilik ve duygusal katılık ($r = .27, p < .01$) alt boyutlarının pozitif yönde ilişkili olduğu saptanmıştır. Bunun yanı sıra ölçek alt boyutlarının ölçeğin tamamından alınan ortalama puanla ilişkisinin de anlamlı düzeyde olduğu görülmektedir. Tablo 11’de görüldüğü gibi her bir alt boyutun toksik erkeklik ölçeği ile arasındaki korelasyon katsayıları sırasıyla .65, .80, .56, .77 ve .49 olarak saptanmıştır.

Tablo 11. Ölçek Alt Boyutları ve Ölçek Arasındaki Korelasyonlar Katsayıları

	1	2	3	4	5	6
Erkek Üstünlüğü	1	.37**	.13*	.47**	.25**	.65**
Cinsellik ve Cinsiyetçilik		1	.29**	.47**	.30**	.80**
Güçlülük İdeali			1	.25**	.18**	.56**
Düşmanca Cinsiyetçilik				1	.27**	.77**
Duygusal katılık					1	.49**
Toksik Erkeklik Ölçeği						1

1. TEÖ: Erkek üstünlüğü ortalaması
2. TEÖ: Cinsellik ve cinsiyetçilik ortalaması
3. TEÖ: Güçlülük ideali ortalaması
4. TEÖ: Düşmanca cinsiyetçilik ortalaması
5. TEÖ: Duygusal katılık ortalaması
6. TEÖ ortalaması

**p<.01

*p<.05

7.1. Ölçüt Geçerliğine İlişkin Bulgular

Toksik Erkeklik Ölçeği'nin ölçüt geçerliğini değerlendirmek için Beck Depresyon Envanteri, Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği ve Eşcinselliğe İlişkin Tutum Ölçeği kullanılmıştır. Ölçek puanları arasındaki ilişkileri sınavabilmek için Pearson Korelasyon Testi yapılmıştır. Toksik Erkeklik Ölçeğinin her bir alt boyutunun ortalaması, Beck Depresyon Envanteri alınan puanların ortalaması, Çelişik Duygulu

Cinsiyetçilik Ölçeğinin korumacı cinsiyetçilik ve düşmanca cinsiyetçilik olmak üzere iki alt boyutunun ortalamaları ve Eşcinselliğe İlişkin Tutum Ölçeğinden alınan puanların ortalaması analize dâhil edilmiştir. Korelasyon değerleri Tablo 12’de gösterilmektedir.

Tablo 12. Ölçek Alt Boyutları ve Ölçüt Geçerliği İçin Kullanılan Ölçek Puanları Arasındaki Korelasyon Katsayıları

	TEÖ	BDE	ÇDCÖ-K	ÇDCÖ-D	EİTÖ
Erkek üstünlüğü	.65**	-.05	.26**	.31**	.27**
Cinsellik ve cinsiyetçilik	.80**	-.076	.62**	.57**	.44**
Güçlülük ideali	.555**	.12*	.32**	.30**	.17**
Düşmanca cinsiyetçilik	.77**	.001	.46**	.54**	.65**
Duygusal katılık	.49**	.09	.20**	.35**	.12**
TEÖ	1	.004	.61**	.64**	.55**
BDE		1	-.05	.083	-.151**
ÇDCÖ-K			1	.66**	.52**
ÇDCÖ-D				1	.42**
EİTÖ					1

TEÖ: TEÖ ortalaması

BDE: BDE ortalaması

ÇDCÖ-K: Korumacı Cinsiyetçilik ortalaması

ÇDCÖ-D: Düşmanca Cinsiyetçilik ortalaması

EİTÖ: EİTÖ ortalaması

**p<.01

*p<.05

Yapılan analizler sonucunda Beck Depresyon Envanteri ile Toksik Erkelik Ölçeği arasında ilişki saptanmamıştır. Bunun yanı sıra Beck Depresyon Envanteri ile

Toksik Erkelik Ölçeğinin erkek üstünlüğü, cinsellik ve cinsiyetçilik, düşmanca cinsiyetçilik ve duygusal katılık alt boyutları arasında da anlamlı bir ilişki saptanmamıştır.

Analiz sonucunda ilk alt boyut olan erkek üstünlüğünün hem korumacı cinsiyetçilik ile ($r = .26, p < .01$) hem de düşmanca cinsiyetçilikle ($r = .31, p < .01$) pozitif yönde ilişkili olduğu saptanmıştır. Benzer şekilde eşcinsellere ilişkin olumsuz tutumlarla da ($r = .27, p < .01$) pozitif yönde ilişkili olduğu ortaya çıkmıştır.

Cinsellik ve cinsiyetçilik olarak adlandırılan ikinci alt boyut diğer ölçeklerden alınan puanlarla ilişkisini test etmek amacıyla yapılan analiz sonucunda bu alt boyutun korumacı cinsiyetçilik ($r = .62, p < .01$), düşmanca cinsiyetçilik ($r = .57, p < .01$) ve eşcinsellere ilişkin olumsuz tutumlar ($r = .44, p < .01$) ile ilişkisinin pozitif yönde olduğu belirlenmiştir.

Güçlülük ideali olarak adlandırılan üçüncü alt boyut ise BDE ile anlamlı derecede ilişkili çıkan tek alt boyuttur. Söz konusu değişkenler arasında ($r = .12, p < .05$) pozitif yönde ilişki saptanmıştır. Üçüncü alt boyutun hem korumacı cinsiyetçilikle ($r = .32, p < .01$) hem de düşmanca cinsiyetçilikle ($r = .30, p < .01$) pozitif yönde ilişkili olduğu saptanmıştır. Benzer şekilde eşcinsellere ilişkin olumsuz tutumlarla da ($r = .17, p < .01$) pozitif yönde ilişkilidir.

Toksik erkeklik ölçeğinin dördüncü alt boyutu olan düşmanca cinsiyetçilik ile korumacı cinsiyetçilik ($r = .46, p < .01$) ve düşmanca cinsiyetçilik ($r = .54, p < .01$) arasında pozitif yönde ilişkili olduğu ortaya çıkmıştır. Bu alt boyutun eşcinsellere ilişkin olumsuz tutumlarla da ($r = .65, p < .01$) pozitif yönde ilişkili olduğu saptanmıştır.

Beşinci ve son alt boyut olan duygusal katılık da korumacı cinsiyetçilik ($r = .20$, $p < .01$), düşmanca cinsiyetçilik ($r = .35$, $p < .01$) ve eşcinsellere ilişkin olumsuz tutumlarla da ($r = .12$, $p < .01$) pozitif yönde ilişkilidir.

Son olarak, Toksik Erkeklik Ölçeği'nden alınan puanların ortalaması ile BDE'den alınan puanların ortalaması, ÇDCÖ'nin alt boyutlarından alınan puanların ortalamaları ve EİTÖ'den alınan puanların ortalaması arasındaki korelasyonlar incelenmiştir. Yapılan analiz sonuçlarına göre TEÖ ile BDE arasında anlamlı bir ilişki saptanmamıştır. TEÖ'den alınan puanların ortalaması ile Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeğinin düşmanca cinsiyetçilik alt boyutu ($r = .64$, $p < .01$) ve korumacı cinsiyetçilik alt boyutu ($r = .61$, $p < .01$) arasında anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki olduğu ortaya çıkmıştır. TEÖ'den alınan puanların ortalaması ile EİTÖ'den alınan puanların ortalaması ($r = .55$, $p < .01$) arasındaki ilişkinin de pozitif yönde olduğu saptanmıştır.

TARTIŞMA

Daha önce değinildiği gibi bu çalışmanın amacı toksik erkekliği ölçmeye yönelik bir ölçüm aracı geliştirmektedir. Bu amaç doğrultusunda Toksik Erkeklik Ölçeği'ni geliştirme çalışması gerçekleştirilmiştir. Bu bölümde söz konusu çalışmadan elde edilen bulguların tartışmasına yer verilmiştir. Bulgular, ölçek için beş faktörlü bir yapının uygun olduğuna işaret etmiştir. İlk faktör, erkeklerin baskınlığına, üstünlüğüne, geleneksel cinsiyet rollerine ve erkeklerin gerektiğinde şiddet uygulayabileceğine vurgu yaptığı için (örnek madde: Kadınlar erkekler için vardır) “erkek üstünlüğü” olarak isimlendirilmiştir. İkinci faktör cinsellik, koruyuculuk, sertlik ve ikili cinsiyet sisteminin pekiştirilmesiyle ilgilidir (örnek madde: Erkekler, annelerini, kız kardeşlerini ve partnerlerini dışarıdan gelebilecek tehlikelere karşı korumalıdır.). Bu nedenle bu alt ölçek “cinsellik ve cinsiyetçilik” olarak isimlendirilmiştir. Üçüncü faktör ise erkeklerin kimseye ihtiyaç duymadıkları ve her şeyin üstesinden kendi başlarına gelebilecekleriyle ilgilidir (örnek madde: Gerçek bir erkeğin başkalarına ihtiyacı yoktur). Güçlü erkeklik idealine yaptığı vurgu nedeniyle bu alt ölçek “güçlülük ideali” olarak isimlendirilmiştir. Dördüncü faktör ikili cinsiyet sistem ayrımının pekiştirilmesinin yanı sıra kadın ve eşcinsellere yönelik ayrımcılık ile ilişkili olduğu için (örnek madde: İnsanlar ya kadındır ya erkek. Başka türlü mümkün değildir) düşmanca cinsiyetçilik olarak adlandırılmıştır. Son faktör ise duygu gösterimiyle ilişkili maddeleri içermektedir (örnek madde: Duygularla hareket etmek zayıflıktır). Duygusal katılık olarak isimlendirilen bu faktör duygu gösteriminden kaçınmayla ilgilidir.

Güvenirlilik katsayılarını belirlemek için yapılan analizler sonucunda ölçeğin tamamının ve erkek üstünlüğü ile güçlülük ideali alt boyutlarının iç tutarlık katsayısının yeterli seviyede olduğu tespit edilmiştir. Minimum Croanbach alfa değerinin .70 olması

gerektiğini önerse de madde sayısının bağlı olarak Croanbach alfa değeri değişmektedir (Nunnally ve Bernstein, 1994). Bir başka deyişle, Croanbach alfa değerinin artması kısmi olarak madde sayısına da bağlı görünmektedir (Gliem ve Gliem, 2003). Madde sayısı arttıkça alfa değeri de yükselmektedir (DeVellis, 2003). Bunun yanı sıra Pallant (2001) madde sayısı 10'dan az olduğunda Croanbach alfa değerinin .70'den daha düşük olabileceğini belirtmiştir. Ayrıca, DeVellis (2003) .60'dan daha düşük Croanbach alfa değerlerinin kabul edilebileceğini belirtmiştir. Tüm bu bilgiler doğrultusunda “cinsellik ve cinsiyetçilik” ve “düşmanca cinsiyetilik” alt boyutlarının madde sayıları (sırasıyla 5 ve 4 madde) düşünüldüğünde söz konusu alt boyutlarında yeterli seviyede iç tutarlılığa sahip olduğu söylenebilir. Bunun yanı sıra “duygusal katılık” alt boyutunu oluşturan iki madde arasındaki korelasyon katsayısı da anlamlıdır.

Ölçeğin ve alt boyutlarının ölçüt geçerliliğini değerlendirmek için, söz konusu boyutlar ile BDE, ÇDCÖ ve EİTÖ ölçeklerinden alınan puanlar arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Daha öncede bahsedildiği gibi toksik erkeklik tanımının bileşenlerinden yola çıkılarak (Örn; Kupers, 2005; Parent vd. , 2019) EİTÖ ve ÇDCÖ ölçüt geçerliliğini test etmek için seçilmiştir. Bunun yanı sıra toksik erkekliğin kadını yerleştirdiği dezavantajlı konum ile ataerkilliğin ve kadının değersizleştirilmesi ile cinsiyetçiliğin ilişkili olması da (Alptekin, 2014) söz konusu ölçeklerin seçilmesinde etkili olmuştur. Son olarak, erkeklik normlarını onaylama ile olumsuz ruhsal çıktıların ilişkilerinden yola çıkılarak (Örn; Shepard, 2002; Wong vd. , 2017; Parent vd. , 2019) BDE ölçüt geçerliliğini test etmek için seçilen bir diğer ölçek olarak çalışmada yer almıştır.

BDE'nin Toksik Erkeklik Ölçeği ve (güçlülük ideali alt boyutu hariç) ölçeğin diğer alt boyutlarıyla ilişkili olmadığı saptanmıştır. Bununla birlikte ölçüt geçerliliği için belirlenen diğer ölçek puanlarının hem ölçeğin tamamından alınan puanlar hem de alt boyutlarından alınan puanlarla anlamlı olarak ilişkili olduğu ortaya çıkmıştır.

Toksik Erkeklik Ölçeği'nin her bir alt boyutunun ölçeklerle ilişkileri incelendiğinde, ölçeğin ilk alt boyutu olan “erkek üstünlüğü” ile düşmanca cinsiyetçilik, korumacı cinsiyetçilik ve eşcinsellere ilişkin tutumlar arasındaki ilişkilerin anlamlı olduğu saptanmıştır. Bu alt boyutun içeriğinde şiddete dair maddeler olduğu düşünüldüğünde, elde edilen ilişkilerin daha önce yapılan çalışmaların bulgularıyla tutarlılık gösterdiği söylenebilir. Örneğin; Erkut'un (2015) yaptığı çalışmada evlilikte kadına yönelik şiddete ilişkin tutumlar ve düşmanca cinsiyetçilik arasında pozitif yönde ilişki saptamıştır. Benzer değişkenleri içeren bir başka çalışmada da Sakallı Uğurlu ve Ulu (2003) erkeklerde düşmanca cinsiyetçiliğin kadınlarda da korumacı cinsiyetçiliğin evlilikte kadına yönelik şiddetin farklı bileşenlerinin yordayıcısı olduğunu saptamışlardır. Benzer şekilde, Agadullinaa ve diğerlerinin (2022) çelişik duygulu cinsiyetçilik ve kadına yönelik şiddet arasındaki ilişkiyi inceledikleri meta analiz çalışmasında da hem korumacı hem de düşmanca cinsiyetçiliğin kadına yönelik şiddeti meşrulaştıran tutumları desteklemede önemli ve birbirinden bağımsız değişkenler olduğu belirlenmiştir. Ayrıca, düşmanca cinsiyetçiliğin kadınlara yönelik olumsuz tutumları barındırması (Sakallı Uğurlu, 2002b; Sakallı Uğurlu, 2003) erkek üstünlüğü ve düşmanca cinsiyetçilik arasındaki ilişkiyi açıklar niteliktedir.

Erkek üstünlüğü alt boyutunu oluşturan maddelerin bir kısmı da geleneksel toplumsal cinsiyet rollerine vurgu yapmaktadır. Geleneksel toplumsal cinsiyet normlarına ilişkin Stark'ın (1991) yaptığı çalışmada geleneksel cinsiyet rollerine güçlü şekilde bağlı olan katılımcılarda yüksek seviyede homofobi ve düşük seviyede yakınlık tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra geleneksel toplumsal cinsiyet rolleri beklentisi ile cinsiyetçilik ve homofobi arasındaki ilişkinin desteklendiği farklı çalışmalar da yazında yer almaktadır. Geleneksel toplumsal cinsiyet rol inançlarına daha güçlü şekilde bağlı kişiler daha cinsiyetçi görüşlere (Glick ve Fiske, 1996) ve eşcinsellere karşı tutumlara (Sakallı 2002a; Stevenson ve Medler 1995) sahiptir. Bir başka çalışmada da özellikle

cinsiyet rollerine ilişkin geleneksel sosyal normlara bağılılığın homofobiyi yordadığı belirtilmiştir (Nagoshi vd. , 2008). Bu noktada bu çalışmada erkek üstünlüğü ile çelişik duygulu cinsiyetçilik ve eşcinsellere ilişkin tutumlar arasındaki anlamlı ilişkilerin alanyazın ile tutarlı olduğu söylenebilir.

Toksik Erkeklik Ölçeği'nin ikinci alt boyutu olan “cinsellik ve cinsiyetçilik” ile korumacı cinsiyetçilik, düşmanca cinsiyetçilik ve eşcinsellere yönelik tutumlar arasında anlamlı ilişkilerin olduğu ortaya çıkmıştır. Bu alt boyutun ve cinsiyetçiliğin içeriklerinde erkek üstünlüğü ve ikili cinsiyet sisteminde erkeklere tanımlanan imtiyaz (Millet, 1970) gibi özellikler yer almaktadır. Bu değişkenlerin bu nedenle birbiriyle ilişkili oldukları düşünülmektedir. Düşmanca cinsiyetçilik kadınların cinsellik ve feminist ideolojiyle erkekleri kontrol etme isteğini ifade eden maddelerden, korumacı cinsiyetçilik ise kadınların erkeklerden zayıf ve saf oldukları ve tüm bunlardan dolayı korunmaları gerektiğini öneren maddelerden oluşmaktadır (Sakallı Uğurlu, 2003). Cinsellik ve cinsiyetçilik alt boyutu da cinselliğin erkekler için hak olduğunu, erkekliği kazanmanın önemli olduğunu ve kadınların korunması gereken varlıklar olduğunu öneren maddelerden oluşmaktadır.

Cinsellik ve cinsiyetçilik alt boyutu ile eşcinsellere ilişkin tutumlar arasındaki anlamlı ilişki de alanyazındaki çalışmalarla tutarlılık göstermektedir. Örneğin; Theodore ve Basow (2000) yaptığı çalışmada erkekliğe yapılan atfın öneminin homofobinin en iyi ve en güçlü yordayıcısı olduğu bulgusuna ulaşmıştır. Bu noktada erkek olmaya atfın önemi vurgulanmaktadır. Bu bilgiler, çalışmada erkek olmanın parçası olarak algılanan cinsellik ve çevresindekileri koruma ile cinsiyetçilik ve eşcinsellere ilişkin olumsuz tutumlar arasındaki anlamlı ilişkinin anlaşılmasına yardımcı olabilir.

Güçlülük ideali, ölçeğin BDE'den alınan puanla anlamlı ilişki gösteren tek alt boyutudur. Ayrıca bu alt boyutun düşmanca cinsiyetçilik, korumacı cinsiyetçilik ve

eşcinsellere ilişkin tutumlar ile de anlamlı derecede ilişkili olduğu saptanmıştır. Bu alt boyutun daha çok yardım arama davranışıyla ilişkili olması nedeniyle BDE ile anlamlı ilişki gösterdiği düşünülmektedir. Ruh sağlığı ile ilgili yapılan birçok çalışmada erkeklerin kadınlara göre ruh sağlığı sorunlarında yardım aramada daha isteksiz olduğu ortaya çıkmıştır (Staiger vd. , 2020). Erkeklerin depresyona ilişkin görüşlerinin araştırıldığı nitel çalışmaların sistematik incelemesinde destek almak veya yardım istemek diğerleri tarafından erkek olmayan olarak görülme ve alay edilme ile ilişkilendirilmektedir (Krumm vd. , 2017). Iwamoto ve diğerlerinin (2018) yaptığı boylamsal çalışmada farklı eril normları onaylayanın depresif belirtilerle ilişkili olduğu saptanmıştır. Benzer şekilde, Addis (2008) geleneksel erkek normlarına daha sıkı bağlı erkeklerin hem depresif belirtiler geliştirme riskinin daha yüksek hem de yardım arama olasılıklarının daha düşük olabileceğini belirtmiştir. Bu bilgiler ışığında güçlülük ideali ve BDE arasındaki ilişki anlaşılabilir.

Güçlülük ideali alt boyutunun içeriğinde dikkat çeken önermeler gerçek bir erkeğe yapılan vurgudur. Theodore ve Basow (2000) heteroseksüel erkeklerin gerçek erkek olarak görüldüğünü ve bu nedenle heteroseksüel erkekliğin homofobi ile ilişkili olduğunu belirtmişlerdir. Heteroseksüel erkekliğin, erkekliği ne olduğundan çok ne olmadığı üzerinden tanımlandığını -kadın ve eşcinsel olmama- belirten Herek (1986) eşcinsel erkeklere karşı ayrımcı tutumlarla erkeklerin erkekliklerini ifade ettiklerini ve öz saygılarını yükselttiklerini savunmaktadır. Bu durum da güçlülük ideali ve eşcinsellere ilişkin tutumlar arasındaki ilişkinin bir açıklaması olabilir.

Düşmanca cinsiyetçilik alt boyutuna ilişkin analiz sonuçları incelendiğinde hem Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği'nin alt boyutlarıyla hem de eşcinsellere ilişkin tutumlar ile anlamlı derecede ilişkili olduğu görülmüştür. Bu alt boyut, geleneksel ikili cinsiyet yapılanmasını ve katı toplumsal cinsiyet normlarını öneren maddeleri

içermektedir. Kandiyoti (1995) erkek egemen bir kültürde yaşaması nedeniyle Türkiye’deki çoğu bireyin geleneksel toplumsal cinsiyet rollerini ve kadın ve erkek olmaya dair katı normları kabul ettiğini belirtmektedir. Bunun yanı sıra, katı toplumsal cinsiyet rolleri kadını erkeğe göre alt konumlandırarak cinsiyetçiliğin temelini oluşturmaktadır (Pharr, 1988). Bu noktada Toksik Erkeklik Ölçeği’nin düşmanca cinsiyetçilik alt boyutu ile Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği’nin alt boyutları arasındaki anlamlı ilişkiler açıklanabilir. Katı cinsiyet rollerini destekleyen bireylerin cinsiyet rollerinin dışına çıkan eşcinsellere yönelik olumsuz tutumlar besleyebileceği düşünülmektedir. Sınırlayıcı ve kutuplaşmış cinsiyet ve toplumsal cinsiyet kavramları, hem erkekler hem de kadınlar için cinsiyetin doğal çeşitliliğine izin vermemektedir (Durell vd. , 2007). Benzer şekilde, Whitley’in (2001) yaptığı çalışmada erkeklerde geleneksel cinsiyetçi inançların eşcinsel karşıtı davranışlarla ilişkili olduğu saptanmıştır. Sonuç olarak, bu alt boyut ile eşcinsellere ilişkin tutumlar arasındaki ilişki beklenen yöndedir.

Toksik Erkeklik Ölçeği’nin son alt boyutu olan “duygusal katılık” ile korumacı cinsiyetçilik, düşmanca cinsiyetçilik ve eşcinsellere ilişkin tutumlar arasında anlamlı ilişkilerin olduğu saptanmıştır. Duygu gösteriminden kaçınma ve duygu gösteriminin zayıflık olduğuna dair önermeleri içeren bu alt boyut, cinsiyet inanç sisteminin içiğiyle örtüşmektedir. Bu inanç sistemi Deaux ve Kite (1987) tarafından erkekliğe ve kadınlığa ait olduğu iddia edilen niteliklerin yanı sıra erkek ve kadın olmaya dair bir dizi inanç ve görüşler olarak tanımlanmıştır. Whitley’e (2001) göre cinsiyet rolü inançları, bir insanın toplumdaki erkekler ve kadınlar için uygun rolleri ve davranış normları hakkındaki fikirlerini temsil etmektedir. Bunun yanı sıra Kite ve Whitley (1998) kültürel toplumsal cinsiyet inanç sisteminin eşcinsellere yönelik olumsuz tutumların ve eşcinsellerin maruz kaldığı ayrımcılığın önemli bir kaynağı olduğunu belirtmişlerdir. Yapılan bir meta analiz çalışmasında toplumsal cinsiyet rolü inançları ile homofobi arasında ilişki olduğu

saptanmıştır (Whitley, 2001). Bunun yanı sıra bir diğer çalışmada da geleneksel cinsiyet rolü inançları, modern cinsiyetçilik ve geleneksel erkek cinsiyet rolüne aşırı katılımı ve kabulü yansıtan aşırı erkeksilik (*hypermasculinity*) (Mosher, 1991) ile eşcinsellere ilişkin tutumlar birbirleriyle ilişkilendirilmiştir (Whitley, 2001). Söz konusu çalışmada araştırmacı bu durumu aşırı erkeksilik konusunda düşük puan alan erkeklerin de geleneksel cinsiyet normlarına güçlü şekilde bağlı olabilecekleri ve eşcinsel olmayan (antigay) davranışlar sergilemeye motive olabilecekleriyle açıklamıştır. Ayrıca, yine aynı çalışma kapsamında geleneksel toplumsal cinsiyet rolü inançlarının ve erkeklik normlarının onaylanması eşcinsellere ilişkin tutumlar ile ilişkili bulunmuştur (Whitley, 2001). Kısacası, duygusal katılık alt boyutu ile düşmanca cinsiyetçilik, korumacı cinsiyetçilik ve eşcinsellere ilişkin tutumlar arasındaki anlamlı ilişki hem beklenen yöndedir hem de alın yazın ile tutarlılık göstermektedir.

Toksik Erkeklik Ölçeği'nin tamamından alınan puan ortalamalarıyla diğer ölçeklerden alınan puanlar arasındaki ilişkiler gözden geçirildiğinde, toksik erkeklik ile düşmanca cinsiyetçilik, korumacı cinsiyetçilik ve eşcinsellere ilişkin tutumlar arasındaki ilişkilerin anlamlı olduğu görülmektedir. Gölge ve diğerlerine (2016) göre ataerkil toplumun yansıması olan geleneksel cinsiyet normları açık şekilde cinsiyetçiliğin güçlü bir bileşenidir. Toksik Erkeklik Ölçeği'nin geleneksel cinsiyet rollerinin benimsenmesi, şiddet, cinsellik gibi bileşenleri düşünüldüğünde çelişik duygulu cinsiyetçiliğin alt boyutları ve eşcinsellere ilişkin tutumlar ile ilişkilerinin istatistiksel olarak anlamlı seviyede olması beklenen yöndedir. Bu sonuçlar alanyazınla da tutarlı görünmektedir. Örneğin; araştırmalar, geleneksel cinsiyet rolü beklentileri ile farklı homofobi seviyeleri arasında güçlü bir bağlantı olduğunu ortaya çıkarmıştır (Durell vd. , 2007). Glick ve diğerlerinin (2015) yaptığı çalışmada ise eril kimlik (masculine identification) hem düşmanca hem de korumacı cinsiyetçilikle ilişkidir.

Bu çalışmada ölçüt geçerliği için belirlenen BDE ile yalnızca Toksik Erkeklik Ölçeği'nin "güçlülük ideali" alt boyutundan alınan puan arasında anlamlı ilişki bulunmuştur ve depresyon ile diğer değişkenler arasında anlamlı ilişki saptanmamıştır. Her ne kadar geleneksel erkeklik normlarının onaylanması ve depresyon arasında pozitif yönde ilişki bildiren çok sayıda çalışma (Örn; Addis vd. , 2016; Parent vd. , 2019; Rice vd. , 2011; Wong vd. , 2017) olsa da Parent ve diğerleri (2019) bu çalışmaların erkekliğin belirli yönlerini araştırmak yerine erkekliği geniş bir şekilde incelediklerini belirtmişlerdir. Daha açık bir şekilde, erkekliği oluşturan farklı yapıların değişkenlerle ilişkilerinin de farklı olabileceğini vurgulamışlardır. Buna benzer şekilde daha önce de belirtildiği gibi Iwamoto ve diğerlerinin (2018) yaptığı çalışmada kendine güven, birden fazla cinsel partnerin olmasını istemek ve şiddet gibi erkeklik normlarını onaylayan erkek katılımcıların kazanma, güç ve kadınlar üzerinde güç sahibi olmayı içeren erkeklik normlarını onaylayan katılımcılara göre depresif belirti göstirmede daha yüksek risk altında oldukları bildirilmiştir. Bunun yanı sıra, toksik erkeklik ile depresyon belirtileri arasında anlamlı bir ilişki bulunmaması alanyazın ile tutarsızlık içerse de Iwamoto ve diğerlerinin (2018) da işaret ettiği gibi toksik erkeklik erkeklerin kendilerini güçlü ve etkili hissederek kadınlar üzerindeki hâkimiyet arzularını sürdürmelerine hizmet ediyor (Smith vd. , 2015) ve onların iyi hissetmelerine yol açıyor olabilir. Ayrıca, birçok araştırmacının da değindiği gibi (Örn; Iwamoto vd. , 2018; Wong vd. , 2017) değişkenler arasındaki ilişkilerin anlaşılabilmesi için erkeklik ve ruh sağlığı hakkında daha fazla çalışma yapılması önerilmektedir.

Sonuç olarak, bu çalışma kapsamında yapılan analizler sonucunda Toksik Erkeklik Ölçeği'nin geçerli ve güvenilir bir ölçüm aracı olarak kullanılabileceği söylenebilir. Ayrıca, toksik erkeklik ile ilişkili tartışmalarda değinildiği gibi kavram gündemde olsa da ölçüm aracının olmayışı ve *ayrıca düşmanca erkekliğe yönelik ölçme araçlarının fazla ve çeşitli olması sürece müdahale geliştirmeyi zorlaştırmaktadır*

(Russell, 2019). Bunun yanı sıra, Parent ve diğlerleri (2019) da toksik erkeklığe ilişkin ölçme aracı geliştirilmesi gerekliliğini vurgulamışlardır. Tüm bu bilgiler bir arada düşünöldüğünde bu çalışmanın önemli olduğu ve alan yazına katkı sağladığı söylenebilir.

III. ARAŞTIRMA

Bu çalışmanın amacı tezin başlarında da belirtildiği gibi toksik erkeklik, iyi oluş kavramları, reddedilme duyarlılığı ve duygu düzenleme güçlüğü değişkenleri arasındaki ilişkiyi incelemektir. Toksik erkeklik; *“tahakküm, kadınları değersizleştirme, homofobi ve sebepsiz şiddeti teşvik etmeye hizmet eden sosyal olarak gerici[eril] özelliklerin bir araya gelmesi”* olarak tanımlanmıştır (Kupers, 2005, s.71). Tanımıyla tutarlı olarak toksik erkeklik pek çok olumsuz sonucu beraberinde getirmektedir. Örneğin; Montero (2018) toksik erkekliğin erkeklere verdiği zararları şu şekilde özetlemektedir: Duygularını ifade etmekte zorlanma, öfke dışındaki duyguların gösterilmesinden kaçınma, toksik erkekliğin getirdiği baskın erkek davranışlarını destekleme. Kimbrell (2014) ise erkeklik rolüne ilişkin katı yorumların erkeklerde hem sıkışmışlık hissine hem de kendilerine veya çevrelerindeki insanlara yönelik psikolojik veya fiziksel zarar verecek şekilde aşırı saldırgan davranışlara yol açabileceğini ifade etmiştir. Benzer şekilde, Purnell (2019) toksik erkekliğin hem kadınlara hem de erkeklere zarar verdiğini vurgulayarak yardım arama davranışının erkekler tarafından zayıflık olarak algılandığını bildirmiştir. Erkeklik normlarının yardım arama ile negatif, madde kullanımı gibi sağlık değişkenleriyle (Gerdes ve Levant, 2017) ve depresyonla (Iwamoto vd. , 2018) pozitif yönde ilişkili olduğuna dair çalışma bulgularının yanı sıra geleneksel erkekliğin koruyucu olmaktan ziyade risk faktörü olduğu (Levant ve Wimer, 2014) görülmektedir. Bir başka deyişle, erkeklik normlarını onaylamak genellikle psikolojik yardım arama ve ruhsal sağlık ile negatif yönde ilişkilidir (Booth vd. , 2019; Kimbrell, 2014; Wong vd. , 2017).

Daha öncede belirtildiği gibi, katı ve değişmez cinsiyet rolleri ve duyguların bastırılması gibi özelliklerle şekillenen erkeklik türleri erkeklerin fiziksel ve mental

sağlığı için zararlı olabilmekte, aynı zamanda saldırgan davranışlarla da ilişkilendirilebilmektedir (APA, 2018). Benzer şekilde, sosyalleşme süreci ve katı cinsiyet rollerine bağlılığın erkeklerin psikolojik sağlığı için tehdit unsuru olduğunu söyleyen araştırmacılar vardır (O’Neil, 1981). Bu bilgi ve yukarıdaki örneklerle tutarlı olarak Parent ve diğerleri (2019), toksik erkeklik ile depresyon arasında pozitif yönde bir ilişki tespit etmişlerdir. Bunun yanı sıra, olumsuz ruhsal sağlıkla ilişkili olan depresyon, öznel iyi oluş ile negatif yönde ilişkilidir (Alim, 2018; Dost, 2005; Gürkan ve Gür, 2019). Buradan yola çıkarak bu çalışmada “*toksik erkeklikle iyi oluş arasında negatif yönde bir ilişki*” beklenmektedir. Bu noktada iyi oluş kavramından bahsetmek uygun olabilir.

İyi oluş kavramına ilişkin benimsenen iki farklı yaklaşım vardır (Ryan ve Deci, 2001). Bunlar; mutluluk ve hazzı odaklanan hedonik yaklaşım (öznel iyi oluş) ve tam işlevselliğe odaklanan euodonomik yaklaşımdır (psikolojik iyi oluş) (Bal Baştan, 2013; Ryan ve Deci, 2001). Keyes ve diğerleri (2002) öznel iyi oluş ve psikolojik iyi oluşun birbiriyle ilişkili ancak farklı kavramlar olduğunu vurgulamıştır. Yaptıkları ayrımda öznel iyi oluş; yaşamın olumlu ve olumsuz etkisinin hoşnutluk ve denge açısından değerlendirilmesini işaret etmektedir. Psikolojik iyi oluş ise yaşamı bir amaç doğrultusunda devam ettirmek, başkalarıyla nitelikli ilişki kurmak veya gelişmeye devam etmek gibi varoluşsal zorluklarla başarılı bir şekilde baş etme olarak tanımlanmıştır. Daha önce belirtildiği gibi, toksik erkeklik diğerlerine şiddeti mümkün kıldığı kadar kişinin kendisini de bağlamakta ve hayatı anlamlı kılmamanın önemli bir unsuru olan diğerleriyle sağlıklı ilişki kurmayı zorlaştırmaktadır (Minahan, 2016). Bu çalışmada daha önce de belirtildiği gibi, toksik erkeklik ve iyi oluş arasındaki ilişki incelenecektir. Bu doğrultuda çalışmada “*toksik erkeklikle iyi oluş kavramları (psikolojik iyi oluş ve öznel iyi oluş) arasında negatif yönde bir ilişki*” beklenmektedir.

Downey ve Feldman'a göre (1996) bireyin iyi oluşunu ve kişiler arası ilişkilerde işlevselliğini etkileyen etmenlerden biri bireyin reddedilme duyarlılığıdır. Reddedilme duyarlılığı; reddedilmeyi kaygılı bir şekilde bekleme, reddedilmeyi algılamaya hazır olma ve önemli kişiler tarafından reddedilmeye yoğun bir şekilde tepki gösterme eğilimi olarak tanımlanmaktadır (Downey ve Feldman, 1996; Downey vd. , 2000). Ayrıca, reddedilme duyarlılığı her ilişki türünde değil birey için önemli olan kişilerle kurulan ilişkilerde ortaya çıkmaktadır (Bozkuş ve Araz, 2015). Diğerlerinin davranışları reddedilme olarak algılandıktan sonra incinme, öfke ve uyumsuz davranışlar ortaya çıkmaktadır (Saylan, 2020). Thacker'e göre (2019) toksik erkeklik sokak tacizi, ısrarlı takip (stalking), reddedilme şiddeti ile ilişkilendirilebilmektedir, çünkü ona göre tüm bu davranışların ardında reddedilmiş olmanın dışında bir gerekçe bulunmamaktadır. Erkeklerin, reddedilmeyi erkekliklerine ve sosyal statülerine saldırı olarak algılama eğilimi (Degges-White, 2018) toksik erkeklik ve reddedilme duyarlılığı arasında bir ilişki olabileceği de akla getirmektedir.

Reddedilme duyarlılığı ile depresyon arasında da pozitif yönde ilişki vardır (Mellin, 2008). Sosyal ilişkilerinde reddedilme beklentisi içinde olan kişiler diğerlerine göre daha saldırgan ve düşmanca davranabilmekte, bu da insanları anksiyeteye ve depresyona daha meyilli hale getirebilmektedir (Ayduk vd. , 2000). Bunun yanı sıra yapılan bir meta analiz çalışmasında daha yüksek reddedilme duyarlılığının daha yüksek depresyon, anksiyete, yalnızlık ve borderline kişilik bozukluğuyla ilişkili olduğu bildirilmiştir (Gao vd. , 2017). Sarısoy'a (2017) göre reddedilme duyarlılığı; kabul edilebilir, sevilebilir, tercih edilebilir bir insan olma ya da olmama gibi benlikle ilgili inançlarla ilişkilidir. Bunun yanı sıra reddedilme duyarlılığı olan insanlar, aniden ortaya çıkan olumsuz duyguları düzenleyemezlerse daha fazla kişilerarası problem yaşama eğiliminde olabilirler. Benzer şekilde ergenlik döneminde yapılan bir çalışmada, reddedilme duyarlılığı arttıkça depresif belirtilerin kaygıyla birlikte arttığı bildirilmiştir

(Marston vd. , 2010). Buradan yola çıkılarak çalışmada “*reddedilme duyarlılığının psikolojik iyi oluş kavramları ile negatif yönde, toksik erkeklikle pozitif yönde ilişkili olması*” beklenmektedir.

Reddedilme duyarlılığına ilişkin bir başka nokta ise reddedilme deneyimine karşı verilen tepkilerin bireysel olarak değişmesidir. Örneğin; reddedilme duyarlılığı yüksek olan kişiler aynı durumdaki reddedilme duyarlılığı düşük olan kişilere kıyasla, algılanan sosyal dışlanmaya tepki olarak daha fazla saldırganlık gösterme eğilimindedirler (Romero-Canyas vd. , 2010). Ayrıca, reddedilme duyarlılığı yüksek olan kişiler hem reddedilme ipuçlarını daha hızlı algılamakta hem de diğer kişilere göre daha aşırı ve olumsuz tepkiler gösterebilmektedirler (Downey ve Feldman, 1996). Benzer şekilde, Kross ve diğerleri (2007), yüksek reddedilme duyarlılığı olan bireylerin tepkilerini düzenlemede başarısızlık veya yetersizliği olduğunu söylenebileceğini belirtmiştir. Erkeklik üzerine yapılan tartışmalarda, erkeklerin kendilerine ve diğerlerine verdikleri zararın nedeninin duygularını bastırma ile ilgili olabileceğine dair ortak bir görüş bulunmaktadır (Laporte, 2019). Bunun yanı sıra erkekler, belirli türdeki duygusal ifadeleri minimumda tutmayı dikte eden gösterim kurallarının oluşturulması yoluyla, kendilerini duygularını bastırmaya zorlayan sosyal baskılarla karşı karşıya kalmaktadırlar (Horner, 2017). Böylece mevcut erkeklik kavramlarının sonucu olarak ortaya çıkan duyguları bastırma ve öfke gösterimi meşrulaştırılmaktadır (Laporte, 2019). Bahsedilen erkeklik kavramı; erkekleri zayıflık, güçsüzlük veya kadınlık ile ilişkilendirilebilecek herhangi bir duygusal ifadeden kaçınmaya ve gücü temsil eden öfkeden hareket etmeye yönlendirmektedir (Laporte, 2019). Bir başka deyişle, erkekliğe ilişkin olarak duygu gösteriminin onaylanması farklılaşmaktadır. Bu da duyguyu tanıma ve deneyimleme de sorunlara yol açmaktadır. Örneğin; eril cinsiyet sosyalleşmesi, bazı erkeklerin olumsuz duygu ifadelerinden korkmasına ve potansiyel olarak kendi olumsuz

duygulanımlarını deneyimleme ve ifade etme yeteneğini sınırlamasına yol açabilmektedir (Green ve Addis, 2012).

Erkeklikle ilgili bu katı normların toksik erkeklikle de bağlantılı olduğu düşülürse, söz konusu bireylerin duygu düzenlemede sorunlar yaşanabileceği söylenebilir. Gratz ve Roemer'a göre (2004) duygu düzenleme güçlüğü; (a) duyguların farkındalığı ve anlaşılması, (b) duyguların kabulü, (c) olumsuz duygular yaşarken dürtüsel davranışları kontrol etme ve istenen hedeflere uygun davranma yeteneği ve (d) bireysel hedefleri ve durumsal talepleri karşılamak için duygusal tepkileri istendiği gibi ayarlamak için duruma uygun duygu düzenleme stratejilerini kullanmada güçlük ya da yetenek eksikliği ile ortaya çıkmaktadır. Duygu düzenleme güçlüğü; duygusal ve bilişsel olarak zorlayıcı olabilir ve bu durum depresyon, anksiyete gibi olumsuz sağlık sonuçlarına yol açabilir ya da bunları şiddetlendirebilir (Gros ve Muñoz, 1995). Bunun yanı sıra duygu düzenleme güçlüğü; kişilerarası ilişkilerde yaşanan duruma uygun tepkiler verememe, sosyal ilişkilerde zorluk (Akdur ve Aslan, 2017), saldırganlık (Roll vd. , 2012), genel kaygı bozukluğu ve depresyon (Garnefski vd. , 2004; Soenke vd. , 2010) gibi değişkenlerle ilişkilendirilmiştir. Duyguları bastırma, yıkıcı sonuçları olan bazı duyguların gösterilebilir olduğuna inanma ve kadınlıkla ilişkilendirilen duygulardan kaçınma gibi özellikler toksik erkekliğin katı yapısını işaret etmektedir. Berke ve diğerleri (2018) da özellikle naif (vulnerable) duyguların gösteriminden kaçınmaya yönelik sosyal baskıların, erkeklerin duygusal yaşamlarını engelleyebileceğini ve olumsuz sağlık davranışlarını destekleyebileceğini belirtmişlerdir. Bu noktada toksik erkekliği daha yüksek seviyede benimseyen bireylerin duygu düzenlemede daha fazla güçlük yaşaması beklenmektedir. Ayrıca, duyguların düzenlenmesine ilişkin alanyazında, duyguların işlevsel düzenlenmesi genel olarak psikolojik iyi oluş ile ilişkilendirilmiştir (Gross ve John, 2003). Duygu düzenleme güçlüğü'nün işlevselliği engellediği düşünüldüğünde duygu düzenleme

güçlüğünün artması sonucunda iyi oluşun azalması beklenmektedir. Buradan yola çıkılarak ve toksik erkeklikle ilişkili katı sınırlar göz önünde bulundurularak, *‘toksik erkeklik ve duygu düzenleme gücüğü arasında pozitif yönde ilişki beklenirken duygu düzenleme gücüğü ile iyi oluş arasında negatif yönde ilişki’* beklenmektedir.

Alanyazın incelendiğinde reddedilme duyarlılığı ile duygu düzenleme gücünü birlikte ele alan çalışmalar mevcuttur (Örn; Elibol, 2018; Garder vd. , 2020; Sarısoy, 2017; Silvers vd. , 2012). Silvers ve diğerlerinin (2012) ergenlerle yaptığı çalışmada reddedilme duyarlılığı yüksek olan bireylerin rahatsız edici uyarana karşı duygusal tepkilerini düzenlemede daha az başarılı oldukları belirlenmiştir. Reddedilme duyarlılığı yüksek olan bireyler reddedilmeyle karşılaştıklarında yukarıdan aşağı bilişsel kontrolü etkinleştirmekte ve duygu düzenleme stratejilerini uyarlamada başarısız olmaktadır (Kross ve diğerleri, 2007). Buradan yola çıkarak reddedilme duyarlılığı ve duygu düzenleme gücüğü arasında pozitif yönde ilişki beklenmektedir. Bu çalışma kapsamında son olarak aralarındaki ilişki göz önünde bulundurularak toksik erkeklik ve iyi oluş kavramları arasındaki ilişkide reddedilme duyarlılığı ve duygu düzenleme gücünün sıralı aracı rolünün araştırılması hedeflenmiştir. Bu doğrultuda araştırmada *“toksik erkeklik ve iyi oluş kavramları arasındaki ilişkide reddedilme duyarlılığı ve duygu düzenleme gücünün sıralı aracı rolünün olması”* beklenmektedir.

Buraya kadar aktarılan bilgiler doğrultusunda araştırmanın hipotezleri şu şekilde bir arada özetlenebilir:

H1: Psikolojik iyi oluş; toksik erkeklik, reddedilme duyarlılığı ve duygu düzenleme gücüğü ile negatif yönde ilişkilidir. Toksik erkeklik, reddedilme duyarlılığı ve duygu düzenleme gücüğü değişkenleri arasındaki ilişkiler ise pozitif yöndedir.

H2: Öznel iyi oluş; toksik erkeklik, reddedilme duyarlılığı ve duygu düzenleme güçlüğü ile negatif yönde ilişkilidir. Toksik erkeklik, reddedilme duyarlılığı ve duygu düzenleme güçlüğü değişkenleri arasındaki ilişkiler ise pozitif yöndedir.

H3: Toksik erkeklik psikolojik iyi oluşu negatif yönde yordamaktadır. İki değişken arasındaki ilişkide reddedilme duyarlılığının ve duygu düzenleme güçlüğü'nün ise sıralı aracı rolü vardır.

YÖNTEM

10.1. Katılımcılar

Bu çalışmada toplam 345 kişiden veri toplanmıştır. Çalışmanın planlanmasında sadece erkek katılımcılara yer verilmesi nedeniyle cinsiyetini erkek olarak tanımlamayan katılımcılar, psikiyatrik tanısı olan ve psikiyatrik ilaç kullandığını belirten katılımcılar veri setinden çıkartılmıştır. Daha sonra ölçeklerden alınan puanların ortalamalarının Z puanlarına göre (kesme değeri ± 3.29) belirlenen 293 katılımcıyla analizler yürütülmüştür. Örneklem grubunun demografik özelliklerine Tablo 13.'de yer verilmiştir. Yaş aralığı 18-61 olan katılımcıların yaş ortalaması 28.11 (S= 10) olarak saptanmıştır. Katılımcıların 25'i lise (%8,5), 54'ü önlisans (%18,4), 176'si lisans (%60,1), 25'i yüksek lisans (%8,5), 13'ü doktora (%4,4) düzeyinde eğitim almışlardır. Katılımcıların anne eğitim durumu incelendiğinde 17'sinin (%5,8) okuryazar olmadığı, 12'sinin (%4,1) okuryazar, 104'ünün (%35,5) ilkokul, 43'ünün (%14,7) ortaokul 52'sinin (%17,7) lise, 15'inin (%5,1) önlisans, 43'ünün (%14,7) lisans, 6'sının (%2) yüksek lisans ve 1'inin (%.3) doktora mezunu olduğu saptanmıştır. Katılımcıların baba eğitim durumlarına bakıldığında ise 3'ünün (%1) okuryazar olmadığı, 10'unun (%3,4) okuryazar, 76'sının (%25,9) ilkokul, 44'ünün (%15) ortaokul, 69'unun (%23,5) lise, 27'sinin (%9,2) önlisans, 52'sinin (%17,7) lisans, 9'unun (%3,1) yüksek lisans, 3'ünün (%1) doktora mezunu olduğu belirlenmiştir. Katılımcıların sosyoekonomik düzeylerine bakıldığında ise kendi ekonomik düzeyini alt olarak tanımlayan katılımcı sayısının 15 (%5,1), alt-orta olarak tanımlayan katılımcı sayısının 68 (%23,2), orta olarak tanımlayan katılımcı sayısının 153 (%52,2), orta-üst olarak tanımlayan katılımcı sayısının 47 (%16) ve üst olarak tanımlayan katılımcı sayısının 10

(%3,4) olduğu görülmüştür. Katılımcıların 123'ü (%42) hayatlarında en uzun yaşadıkları yerleşim yerini büyükşehir olarak bildirmişlerdir. Bunu sırasıyla 81 (%27,6) şehir, 58 (%19,8) ilçe, 6 (%2) kasaba ve 25 (%8,5) köy takip etmektedir. Son olarak, katılımcılardan 41'i cinsel yönelimlerini bildirmemiştir. Geriye kalan katılımcıların 233'ü (% 79,5) cinsel yönelimini heteroseksüel olarak tanımlamıştır. Katılımcıların 6'sı (%2) kendini homoseksüel ve 10'u (% 3,4) biseksüel ve 3'ü (%1) diğer olarak tanımlamıştır.

Tablo 13. Örneklem Grubunun Demografik Özellikleri

Değişken	N	%
Cinsiyet		
Erkek	293	100
Eğitim Durumu		
Lise	25	8.5
Önlisans	54	18.4
Lisans	176	60.1
Yüksek Lisans	25	8.5
Doktora	13	4.4
Anne Eğitim Durumu		
Okuryazar değil	17	5.8
Okuryazar	12	4.1
İlkokul	104	35.5
Ortaokul	43	14.7
Lise	52	17.7
Önlisans	15	5.1
Lisans	43	14.7
Yüksek Lisans	6	2

Doktora	1	.3
<i>Baba Eğitim Durumu</i>		
Okuryazar değil	3	1
Okuryazar	10	3.4
İlkokul	76	25.9
Ortaokul	44	15
Lise	69	23.5
Önlisans	27	9.2
Lisans	52	17.7
Yüksek Lisans	9	3.1
Doktora	3	1
<i>Sosyoekonomik Düzey</i>		
Alt	15	5.1
Alt-orta	68	23.2
Orta	153	52.2
Orta-üst	47	16
Üst	10	3.4
<i>En Uzun Yaşanılan Yerleşim Yeri</i>		
Köy	25	8.5
Kasaba	6	2
İlçe	58	19.8
Şehir	81	27.6
Büyükşehir	123	42
<i>Cinsel Yönelim</i>		
Heteroseksüel	233	79.5
Homoseksüel	6	2
Biseksüel	10	3.4

Diğer	3	1
-------	---	---

10.2. Veri Toplama Araçları

10.2.1. Demografik Bilgi Formu

Bu formda katılımcılara yaş, cinsiyet, sosyo-ekonomik durum, eğitim durumu, anne ve baba eğitim durumu, yaşamın büyük bölümü geçirilen yerleşim birimi, cinsel yönelim gibi demografik özelliklerini belirlemeye yönelik soruların yanı sıra ruh sağlığıyla ilgili destek alıp almadıkları veya herhangi bir ilaç kullanıp kullanmadıkları sorulmuştur.

10.2.2. Toksik Erkeklik Ölçeği

Bu tez kapsamında geliştirilen ölçek 7’li likert tipidir (1: Hiç Katılmıyorum, 7: Tamamen Katılıyorum) ve toplam 21 maddeden oluşmaktadır (Bkz. ikinci çalışma) Ölçekten alınan yüksek puanlar daha yüksek toksik erkeklik seviyesini göstermektedir. Ölçek geliştirme çalışmasında ölçek için hesaplanan Croanbah alfa iç tutarlık güvenirlik katsayısı .82’dir. Ölçek için bu çalışma kapsamında hesaplanan Croanbach alfa iç tutarlık güvenirlik katsayısı ise .81’dir.

10.2.3. Psikolojik İyi Oluş Ölçeği (PİÖ)

Psikolojik iyi oluş modelinin altı ayrı bileşenini (özerklik, çevresel hâkimiyet, kişisel gelişim, başkalarıyla olumlu ilişkiler, yaşam amacı, kendini kabul ve psikolojik iyi oluş) ölçmek için Ryff (1989) tarafından geliştirilen bu ölçeğin orijinal formu her bileşene ait 20'şer madde içermektedir. Ryff ve Keyes (1995) her bileşeni temsil eden 3 maddeyi seçerek toplam 18 maddelik (örnek madde: Hayatı günü gününe yaşar, geleceği çok da düşünmem.) kısaltılmış bu ölçeği geliştirmişlerdir. Ölçek beşli Likert tipidir (1: Hiç katılmıyorum, 5: Tamamen Katılıyorum). Türkçe uyarlama çalışması İmamoğlu (2004) tarafından yapılmış ve Cronbach alfa iç tutarlık güvenirlik katsayısı .79 olarak bildirilmiştir. Ölçekten alınan yüksek puanlar daha yüksek psikolojik iyi oluşu temsil etmektedir. Ölçek için bu çalışmada hesaplanan Cronbach alfa iç tutarlık güvenirlik katsayısı .71'dir. Bu ölçek çalışmada psikolojik iyi oluşu ölçmek amacıyla kullanılmıştır.

10.2.4. Yaşam Doyumu Ölçeği (YDÖ)

Diener ve diğerleri (1985) tarafından geliştirilen ve Türkçe uyarlama çalışması İmamoğlu (2004) tarafından yapılan bu ölçek insanların yaşam doyumlarını ölçmek için geliştirilmiştir. Toplam beş maddeden (örnek madde: Yaşamımdan hoşnutum.) oluşmakla birlikte ölçekten alınan daha yüksek puanlar daha yüksek yaşam doyumuna işaret etmektedir. Ölçek beşli likert tiptedir (1: Hiç katılmıyorum, 5: Tamamen Katılıyorum). Ölçeğin Cronbach alfa iç tutarlık güvenirlik katsayısı İmamoğlu'nun çalışmasında .88 olarak saptanmıştır. Bu çalışmada ise .87'dir. Bu ölçek çalışmada öznel iyi oluşu ölçmek amacıyla kullanılmıştır.

10.2.5. Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği

Downey ve Feldman'ın (1996) geliştirdiği ve Göncü-Köse ve diğerleri (2017) tarafından Türkçe'ye uyarlanan ölçek reddedilmenin olası olduğu bazı varsayımsal sosyal durumları içermektedir. Orijinal ölçek 18 maddeden oluşsa da Türkçe uyarlaması 26 maddeden (örnek madde: Romantik partnerinizden sizinle aynı eve taşınmasını istiyorsunuz. Romantik partnerinizin sizinle aynı eve taşınmayı isteyip istemeyeceği ile ilgili ne kadar endişe eder veya kaygı duyarsınız?/Romantik partnerimin benimle aynı eve taşınmayı istemesini beklerdim) oluşmaktadır. 6'lı Likert tipi ölçekte karşılaşılan durum karşısındaki kaygı dereceleri (1=hiç endişelenmem/kaygı duymam, 6: çok endişelenip/kaygı duyarım) ve bu durumda kabul edilme beklentileri (1: çok küçük ihtimalle, 6: çok büyük ihtimalle) değerlendirilmektedir. Ölçeğin Cronbach alfa iç tutarlık güvenirlik katsayısı .85 olarak hesaplanmıştır. Ölçek için bu çalışmada hesaplanan Cronbach alfa iç tutarlık güvenirlik katsayısı .86'dir.

10.2.6. Duygu Düzenleme Güçlüğü Ölçeği

Duygu düzenleme güçlüklerini değerlendirmek amacıyla Gratz ve Roemer (2004) tarafından geliştirilen ölçek Rugancı ve Gençöz (2010) tarafından Türkçe'ye uyarlanmıştır. Ölçek beşli likert tiplidir (1: hiçbir zaman – 5: her zaman). Alınan puanların artması daha yüksek duygusal düzenleme güçlüğüne işaret etmektedir. Ölçek; açıklık (örnek madde: Ne hissettiğimi tam olarak bilirim.), farkındalık (örnek madde: Ne hissettiğimi önemserim.), dürtü (örnek madde: Kendimi kötü hissettiğimde

davranışlarım üzerindeki kontrolümü kaybederim.), kabul etmeme (örnek madde: Kendimi kötü hissettiğimde böyle hissettiğim için kendime kızarım.), amaçlar (örnek madde: Kendimi kötü hissettiğimde konsantre olmakta zorlanırım.) ve stratejiler (örnek madde: Kendimi kötü hissettiğimde uzun süre böyle kalacağıma inanırım.) olmak üzere altı alt boyuttan ve toplam 36 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin Türkçe uyarlama çalışmasında Cronbach alfa iç tutarlık güvenirlik katsayısı .94 olarak saptanmıştır (Rugancı ve Gençöz, 2010). Ölçeğin tamamı için bu çalışmada hesaplanan Cronbach alfa iç tutarlık güvenirlik katsayısı .92'dir.

10.3. İşlem

Bilgilendirilmiş onam, demografik bilgi formu ve tüm ölçekler Google Formlara yüklenmiştir. Tüm katılımcılara sosyal ağlar aracılığıyla çalışmanın ağ bağlantısı gönderilerek ulaşılmıştır. Formun tamamlanması yaklaşık 20 dakika sürmüştür. Çalışma Ankara Üniversitesi Etik Kurul izniyle yapılmıştır.

BULGULAR

Bu bölümde üçüncü ve son çalışmanın değişkenleri arasındaki ilişkileri incelemek için yapılan analizlerin sonuçlarına yer verilmiştir. Bu doğrultuda ilk önce ölçüm araçlarından alınan puanların ortalamaları alınmıştır ve tüm analizler ölçeklerden alınan puanların ortalamalarıyla yürütülmüştür. Ölçeklerden alınan puanlara ilişkin bulgular Tablo 14’de yer almaktadır.

Tablo 14. *Araştırmadaki Temel Değişkenlere Ait Ortalamalar ve Standart Sapmalar*

Değişkenler	N	Ortalama	SS
Toksik Erkeklik	293	2.42	.78
Reddedilme Duyarlılığı	293	8.56	3.20
Duygu Düzenleme Güçlüğü	293	2.40	.65
Psikolojik İyi Oluş	293	3.62	.52
Öznel İyi Oluş	293	2.69	.98

Daha sonra değişkenler arası ilişkileri incelemek amacıyla Pearson Korelasyon Testi yapılmıştır. Yapılan analiz sonucunda elde edilen bulgular Tablo 15’de yer almaktadır.

Tablo 15. *Araştırma Değişkenleri Arasındaki Korelasyon Analizi Sonuçları*

Değişkenler	1	2	3	4	5
1.Toksik Erkeklik	1	.14*	.13*	.07	.11
2.Reddedilme Duyarlılığı		1	.25**	-.06	-.05
3.Duygu Düzenleme Güçlüğü			1	-.50**	-.20**
4.Psikolojik İyi Oluş				1	.39**
5.Öznel İyi Oluş					1

*p<.05

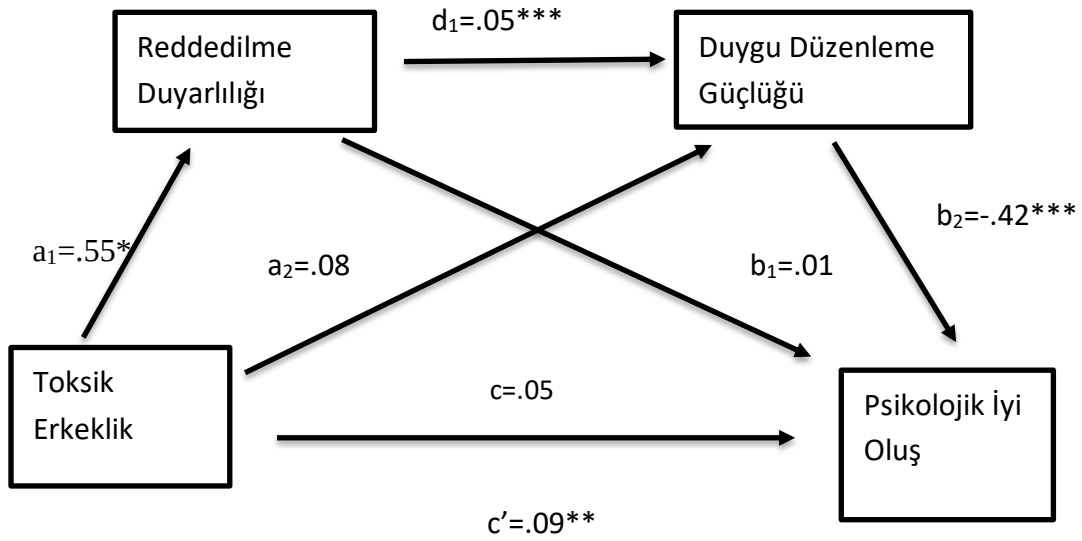
**p<.01

Tablo 15’den görülebileceği üzere, anlamlı ilişkilere daha yakından bakıldığında toksik erkekliğin reddedilme duyarlılığı ($r=.14$, $p<.05$) ve duygu düzenleme güçlüğü ($r=.13$, $p<.05$) ile pozitif yönde ilişkili olduğu görülmektedir. Reddedilme duyarlılığı ile duygu düzenleme güçlüğü arasındaki ilişki de ($r=.25$, $p<.01$) pozitif yöndedir. Duygu düzenleme güçlüğü ile iyi oluş kavramları arasındaki ilişkiler incelendiğinde ise hem psikolojik iyi oluşun ($r=-.50$, $p<.01$) hem de öznel iyi oluşun ($r=-.20$, $p<.01$) duygu düzenleme güçlüğü ile negatif yönde ilişkili olduğu saptanmıştır. Psikolojik iyi oluş ile öznel iyi oluş ise orta düzeyde ve pozitif yönde ilişkilidir ($r=.39$, $p<.01$).

11.1 Toksik Erkeklik ve İyi Oluş Kavramları Arasındaki İlişkide Reddedilme Duyarlılığı ve Duygu Düzenleme Güçlüğü Değişkenlerinin Aracılığına İlişkin Bulgular

11.1.1. Toksik Erkeklik ve Psikolojik İyi Oluş Arasındaki İlişkide Reddedilme Duyarlılığı ve Duygu Düzenleme Güçlüğü Değişkenlerinin Aracılığına İlişkin Bulgular

Toksik erkeklik ile psikolojik iyi oluş arasındaki ilişkide reddedilme duyarlılığı ve duygu düzenleme güçlüğü'nün aracı rolü olup olmadığını araştırmak amacıyla SPSS Process Macro (Hayes, 2016) eklentisiyle Model 6 kullanılarak örneklemin seçkisiz olarak 5000 kez yeniden örneklemlendirildiği (bootstrap) aracı değişken analizi yapılmıştır. Aracı değişken modeli Şekil 1'de gösterilmektedir.

* $p < .05$

** $p < .01$

*** $p < .001$

Şekil 1. Toksik Erkeklik ve Psikolojik İyi Oluş Arasındaki İlişkide Reddedilme Duyarlılığı ve Duygu Düzenleme Güçlüğü Değişkenlerinin Aracı Rollerine İlişkin Model.

Şekil 1'den görülebileceği üzere toksik erkeklik bağımsız değişken, psikolojik iyi oluş bağımlı değişken, reddilme duyarlılığı ve duygu düzenleme güçlüğü ise aracı değişkenlerdir. Sıralı aracı değişken analizlerinde genellikle bağımsız değişkenin ilk aracı değişken üzerinden bağımlı değişken üzerindeki dolaylı etkisi, bağımsız değişkenin ikinci aracı değişken üzerinden bağımlı değişken üzerindeki dolaylı etkisi, bağımsız değişkenin aracı değişkenler üzerinden bağımlı değişken üzerindeki dolaylı etkisi, dolaylı etkilerin toplam etkisi, bağımsız değişkenin bağımlı değişken üzerinde doğrudan etkisi ve total etki incelenmektedir. Bu durumda bu çalışmada toksik erkeğin reddedilme duyarlılığını, reddedilme duyarlılığının duygu düzenleme güçlüğüne, duygu düzenleme güçlüğüne de psikolojik iyi oluşu yordaması beklenmektedir.

Analizde yer alan doğrudan etkiler incelendiğinde toksik erkekliğin reddedilme duyarlılığı üzerinde etkisinin anlamlı olduğu görülmektedir ($B = .55$, $SE = .24$, $p < .05$, %95). Toksik erkekliği onaylama arttıkça reddedilme duyarlılığı artmaktadır. Bu model, reddedilme duyarlılığındaki varyansın %2'sini açıklamaktadır; $R^2 = .02$, $F(1,291) = 5.39$, $p < .05$.

Toksik erkekliğin duygu düzenleme güçlüğü üzerinde doğrudan etkisinin istatistiksel olarak anlamlı olmadığı belirlenmiştir ($B = .08$, $SE = .05$, $p = .09$). Reddedilme duyarlılığın duygu düzenleme güçlüğü üzerindeki doğrudan etkisi ise anlamlıdır ($B = .05$, $SE = .01$, $p < .001$, %95). Bu, reddedilme duyarlılığı arttıkça duygu düzenleme güçlüğü'nün artma eğiliminde olduğu anlamına gelmektedir. Bu model, duygu düzenleme güçlüğündeki varyansın %7'sini açıklamaktadır; $R^2 = .07$, $F(2,290) = 11.37$, $p < .001$.

Toksik erkekliğin psikolojik iyi oluş üzerindeki doğrudan etkisinin anlamlı olduğu ortaya çıkmıştır ($B = .09$, $SE = .03$, $p < .01$, %95). Toksik erkekliği onaylama arttıkça psikolojik iyi oluş artmaktadır. Reddedilme duyarlılığının psikolojik iyi oluş üzerindeki doğrudan etkisinin ise anlamlı olmadığı saptanmıştır ($B = .01$, $SE = .01$, $p = .31$). Duygu düzenleme güçlüğü'nün psikolojik iyi oluş üzerindeki doğrudan etkisinin anlamlı olduğu ortaya çıkmıştır ($B = -.42$, $SE = .04$, $p < .001$, %95). Duygu düzenleme güçlüğü arttıkça psikolojik iyi oluş değerleri düşmektedir. Bu model, psikolojik iyi oluştaki varyansın % 27'sini açıklamaktadır; $R^2 = .27$, $F(3,289) = 36.02$, $p < .001$.

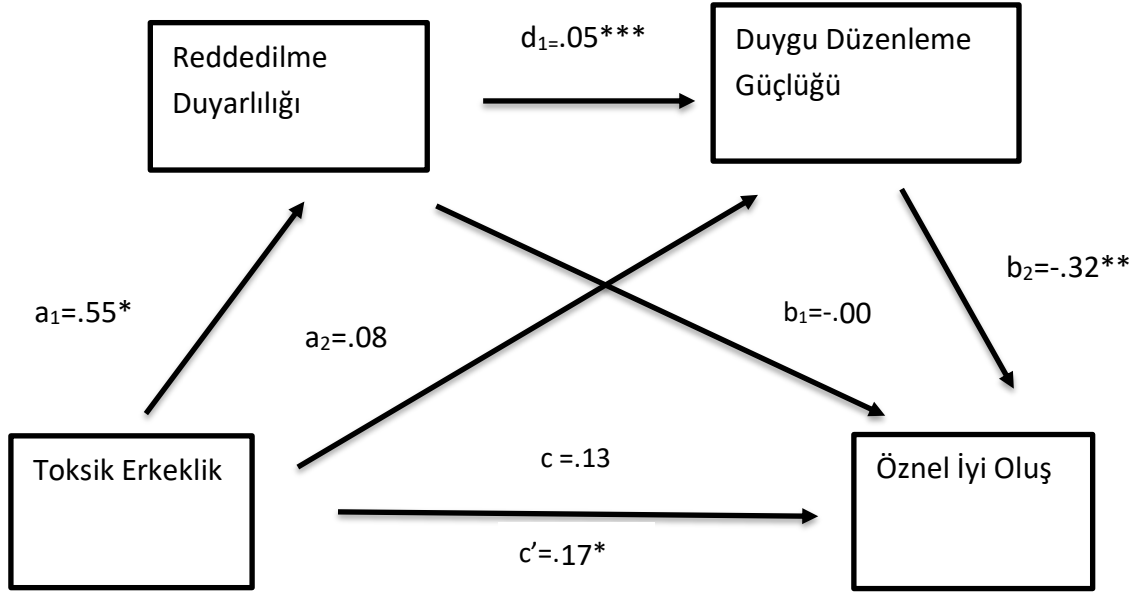
Modelde yer alan dolaylı etkiler incelendiğinde ise, toksik erkeklik ile psikolojik iyi oluş arasındaki ilişkide reddedilme duyarlılığının aracı etkisinin anlamlı olmadığı ortaya çıkmıştır ($B = .00$, $SE = .00$, %95 GA $[-.00, .02]$). Benzer şekilde, toksik erkeklik ve psikolojik iyi oluş arasındaki ilişkide duygu düzenleme güçlüğü'nün aracı etkisi anlamlı değildir ($B = -.03$, $SE = .02$, %95 GA $[-.08, .00]$). Son olarak, toksik erkekliğin reddedilme duyarlılığı ve duygu düzenleme güçlüğü yolu üzerinden psikolojik iyi oluşu

yordadığı tespit edilmiştir ($B=-.01$, $SE=.01$, %95 GA $[-.03, -.00]$). Başka bir deyişle, reddedilme duyarlılığı ve duygu düzenleme güçlüğü'nün toksik erkeklik ve psikolojik iyi oluş arasındaki ilişkide sıralı aracılık etkisi anlamlıdır. Toksik erkekliği onaylama arttıkça reddedilme duyarlılığı artmakta bunu duygu düzenleme güçlüğü'nde artış izlemekte ve sonuç olarak psikolojik iyi oluş düşmektedir.

Analizde yer alan dolaylı etkilerinin toplam etkisinin istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmektedir ($B=-.04$, $SE=.02$, %95 GA $[-.08, .00]$). Benzer şekilde, toksik erkekliğin psikolojik iyi oluş üzerindeki toplam etkisinin de anlamlı olmadığı ortaya çıkmıştır ($B=.05$, $SE=.04$, %95 GA $[-.03, .12]$).

11.1.2. Toksik Erkeklik ve Öznel İyi Oluş Arasındaki İlişkide Reddedilme Duyarlılığı ve Duygu Düzenleme Güçlüğü Değişkenlerinin Aracılığına İlişkin Bulgular

Toksik erkeklik ile öznel iyi oluş arasındaki ilişkide reddedilme duyarlılığı ve duygu düzenleme güçlüğü'nün aracı rolü olup olmadığını araştırmak amacıyla SPSS Process Macro (Hayes, 2016) eklentisiyle Model 6 kullanılarak örneklemin seçkisiz olarak 5000 kez yeniden örneklemlendirildiği (bootstrap) aracı değişken analizi yapılmıştır. Aracı değişken modeli Şekil 2'de gösterilmektedir.

* $p < .05$

** $p < .01$

*** $p < .001$

Şekil 2. Toksik Erkeklik ve Öznel İyi Oluş Arasındaki İlişkide Reddedilme Duyarlılığı ve Duygu Düzenleme Güçlüğü Değişkenlerinin Aracı Rollerine İlişkin Model.

Şekil 2’den görülebileceği üzere toksik erkeklik bağımsız değişken, öznel iyi oluş bağımlı değişken, reddilme duyarlılığı ve duygu düzenleme güçlüğü ise aracı değişkenlerdir. Sıralı aracı değişken analizlerinde genellikle bağımsız değişkenin ilk aracı değişken üzerinden bağımlı değişken üzerindeki dolaylı etkisi, bağımsız değişkenin ikinci aracı değişken üzerinden bağımlı değişken üzerindeki dolaylı etkisi, bağımsız değişkenin aracı değişkenler üzerinden bağımlı değişken üzerindeki dolaylı etkisi, dolaylı etkilerin toplam etkisi, bağımsız değişkenin bağımlı değişken üzerinde doğrudan etkisi ve total etki incelenmektedir. Bu durumda bu çalışmada toksik erkekliğin reddedilme duyarlılığını, reddedilme duyarlılığının duygu düzenleme güçlüğüne, duygu düzenleme güçlüğüne de öznel iyi oluşu yordaması beklenmektedir.

Analiz sonuçlarında doğrudan etkiler incelendiğinde toksik erkekliğin reddedilme duyarlılığı üzerindeki etkisinin anlamlı olduğu görülmektedir ($B = .55$,

$SE=.24$, $p<.05$, %95). Bu, toksik erkekliği onaylama arttıkça reddedilme duyarlılığı da artma eğilimi göstermektedir. Bu model, reddedilme duyarlılığındaki varyansın %2'sini açıklamaktadır; $R^2= .02$, $F(1,291)= 5.39$, $p<.05$.

Toksik erkekliğin duygu düzenleme güçlüğü üzerindeki doğrudan etkisi ise anlamlı değildir ($B=.08$, $SE=.05$, $p= .09$). Reddedilme duyarlılığın duygu düzenleme güçlüğü üzerindeki doğrudan etkisinin anlamlı olduğu saptanmıştır ($B=.05$, $SE= .01$, $p<.001$, %95). Bireylerde reddedilme duyarlılığı arttıkça duygu düzenleme güçlüğü de artmaktadır. Bu model, duygu düzenleme güçlüğündeki varyansın %7'sini açıklamaktadır; $R^2= .07$, $F(2,290)= 11.37$, $p<.001$.

Toksik erkekliğin yaşam doyumu üzerindeki doğrudan etkisi ise anlamlıdır ($B=.17$, $SE= .07$, $p<.05$, %95). Daha anlaşılır şekilde, toksik erkeklik arttıkça yaşam doyumu artma eğilimi göstermektedir. Reddedilme duyarlılığının yaşam doyumu üzerindeki doğrudan etkisi ise anlamlı değildir ($B= -.00$, $SE= .02$, $p= .85$). Doğrudan etkiler incelenirken son olarak, duygu düzenleme güçlüğü'nün yaşam doyumu üzerindeki doğrudan etkisinin ise anlamlı olduğu ortaya çıkmıştır ($B= -.32$, $SE= .09$, $p<.001$, %95). Duygu düzenleme güçlüğü arttıkça yaşam doyumu azalmaktadır. Bu model, yaşam doyumundaki varyansın %6'sını açıklamaktadır; $R^2= .06$, $F(3,289)= 5.89$, $p<.001$.

Modelde yer alan dolaylı etkiler incelendiğinde ise, toksik erkeklik ile öznel iyi oluş arasındaki ilişkide reddedilme duyarlılığının aracı etkisinin anlamlı olmadığı belirlenmiştir ($B=-.00$, $SE=.01$, %95 GA $[-.02, .02]$). Benzer şekilde, toksik erkeklik ile öznel iyi oluş arasındaki ilişkide duygu düzenleme güçlüğü'nün dolaylı etkisi anlamlı değildir ($B=-.02$, $SE= .02$, %95 GA $[-.07, .00]$). Son olarak, toksik erkekliğin reddedilme duyarlılığı ve duygu düzenleme güçlüğü yolu üzerinden öznel iyi oluşu yordadığı saptanmıştır ($B=-.01$, $SE= .01$, %95 GA $[-.02, -.00]$). Başka bir deyişle, reddedilme duyarlılığı ve duygu düzenleme güçlüğü'nün toksik erkeklik ve öznel iyi oluş arasındaki

ilişkide sıralı aracılık etkisi anlamlıdır. Toksik erkeklği onaylama arttıkça reddedilme duyarlılığı artmakta, bunu duygu dñzenleme gñçlüğñnde artış izlemekte ve sonuç olarak yaşam doyumu azalmaktadır.

Analizde yer alan dolaylı etkilerinin toplam etkisinin istatıksel olarak anlamlı olmadığı görñlmektedir ($B = -.04$, $SE = .02$, %95 GA $[-.08, .00]$). Bunun yanı sıra toksik erkeklğın yaşam doyumu üzerindeki toplam etkisinin de anlamlı olmadığı ortaya çıkmıştır ($B = .13$, $SE = .07$, %95 GA $[-.01, .28]$).

TARTIŞMA

Bu çalışmada toksik erkeklik, iyi oluş kavramları, reddedilme duyarlılığı ve duygu düzenleme güçlüğü değişkenleri arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Bunun yanı sıra, çalışma kapsamında iyi oluş kavramları psikolojik ve öznel iyi oluş olmak üzere iki ayrı değişken olarak ele alınmıştır. Ayrıca, tüm analizler çalışmada kullanılan ölçeklerden alınan toplam puanların ortalamalarıyla yapılmıştır. Bu doğrultuda, ilk olarak araştırmada yer alan değişkenler arasındaki ilişkiler analiz edilmiştir. Daha sonra, toksik erkeklik ve psikolojik iyi oluş arasındaki ilişkide reddedilme duyarlılığı ve duygu düzenleme güçlüğü'nün sıralı aracı rolü ve toksik erkeklik ve öznel iyi oluş arasındaki ilişkide reddedilme duyarlılığı ve duygu düzenleme güçlüğü'nün sıralı aracı rolü test edilmiştir. Sonuç olarak, bu bölümde çalışmanın amacı doğrultusunda uygulanan analiz bulgularının tartışılmasına yer verilmiştir.

12.1. Korelasyon Analizine İlişkin Bulgularının Tartışılması

Araştırmada sınanan ilk hipotez hatırlanacağı üzere psikolojik iyi oluşun; toksik erkeklik, reddedilme duyarlılığı ve duygu düzenleme güçlüğü ile negatif yönde ilişkili olduğudur. Bulgular psikolojik iyi oluşun; toksik erkeklik ve reddedilme duyarlılığı ile anlamlı bir ilişkisinin olmadığını, duygu düzenleme güçlüğü ile negatif yönde ilişkili olduğunu göstermiştir. Bunun yanı sıra toksik erkeklik, reddedilme duyarlılığı ve duygu düzenleme güçlüğü değişkenleri arasındaki ilişkiler ise pozitif yöndedir. Araştırmanın ikinci hipotezi doğrultusunda ise öznel iyi oluşun; toksik erkeklik, reddedilme duyarlılığı ve duygu düzenleme güçlüğü ile negatif yönde ilişkili olması

beklenmektedir. Yapılan analiz sonucunda sadece yaşam doyumu ve duygu düzenleme güçlüğü arasında anlamlı ve negatif yönde ilişki saptanmıştır. Öznel iyi oluş ile söz konusu diğer değişkenler arasında negatif yönde ve anlamlı ilişkiler belirlenmiştir. Bu durumda araştırmanın ilk ve ikinci hipotezlerinin kısmen desteklendiği söylenebilir.

Yapılan analizde anlamlı çıkan ilişkiler daha yakından incelendiğinde, toksik erkeklik ile reddedilme duyarlılığı ve toksik erkeklik ile duygu düzenleme güçlüğü arasındaki ilişkilerin anlamlı ve pozitif yönde olduğu görülmektedir. Toksik erkeklik ve reddedilme duyarlılığı arasındaki ilişki Thacker (2019)' ın çalışmasıyla açıklanabilir. Toksik erkekliği onaylayan bireyler reddedilmeyi erkeklerine bir saldırı olarak algılayabilirler ve erkekliklerini ispatlamak için daha saldırgan davranabilirler ki reddedilmeye karşı saldırgan davranışlar da reddedilme duyarlılığının bir parçasıdır. Erkeklik ve duygulara ilişkin alanyazında da erkekliğin, duygu sosyalleşmesinde önemli bir etken olduğu ve duygu gösteriminin, ifadesinin ve duygunun farkında olmanın uyguya göre farklılaştığı belirtilmiştir (Berke vd. ,2018; Green ve Addis, 2012; Laporte, 2018; Skovholt, 1978). Bu bilgiler toksik erkeklik ve duygu düzenleme güçlüğü arasındaki ilişkinin anlaşılmasına yardımcı olabilir. Bir başka deyişle, toksik erkekliği onaylama arttıkça duygu düzenleme güçlüğü de artıyor olabilir.

Çalışma kapsamında ele alınan her iki iyi oluş kavramı ve duygu düzenleme güçlüğü arasında negatif yönde ilişki saptanmıştır. Bu bulgudan, duygu düzenleme güçlüğü arttıkça yaşam doyumu ve psikolojik iyi oluşun azaldığı anlaşılmaktadır. Bu bulgu alan yazınla tutarlıdır. Örneğin; Ayan (2019) yaptığı çalışmada psikolojik iyi oluş ve duygu düzenleme güçlüğü arasında negatif yönde ilişki saptamıştır. Söz konusu iki değişkenin ilişkisine dair alan yazında net bir bilgi olmasa da psikolojik iyi oluşun taşıdığı olumlu anlam ile duygu düzenleme güçlüğü'nün barındırdığı olumsuzluklar nedeniyle aralarına negatif yönde ilişki olduğu söylenebilir (Ayan, 2019).

Benzer şekilde, duygu düzenleme ile psikolojik iyi oluşun ilişkili olduğunu bildiren çalışmaların yanı sıra (Nyklíček, 2011) duygusal kontrol ve yaşam doyumunun negatif yönde ilişkili (Hammer ve Good, 2010) olduğunu bildiren çalışmalar vardır.

Reddedilme duyarlılığı ve duygu düzenleme güçlüğü arasında da pozitif yönde anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Bu bilgi alanyazındaki çalışmalarla tutarlıdır. Yapılan çalışmalarda yüksek reddedilme duyarlılığına sahip bireylerin duygu düzenlemede daha az başarılı oldukları bildirilmiştir (Gardner vd. , 2020; Hafner vd. , 2018; Velotti vd. , 2015). Bu bireyler reddedilme durumunu kaygılı şekilde bekleme veya reddedilme ile karşılaşabilecekleri durumlardan kaçınma eğilimi gösteriyor ve reddedilme durumunda ortaya çıkan duyguları düzenlemede uygun stratejiyi seçemiyor olabilirler.

Son olarak, korelasyon analizi sonuçlarına göre yordanan ve yordayan değişken arasındaki anlamlı bir ilişki saptanmasa da seri aracılık analizlerinde bu koşulun sağlanması zorunlu değildir (Eisen, 2010; MacKinnon, 2008). Yordayıcı ve yordanan değişken arasında anlamlı bir ilişki olmasa da aracılık sürecinin anlamlı olması mümkündür (MacKinnon, 2008). MacKinnon (2008) bu durumu aracılık etkisi testinin istatistiksel gücünün daha yüksek olabilmesiyle açıklamıştır. Bu bilgiler doğrultusunda aracılık analizleri gerçekleştirilmiş ve aşağıda söz konusu analizlerin tartışmalarına yer verilmiştir.

12.2. Toksik Erkeklik ve Psikolojik İyi Oluş Arasındaki İlişkide Reddedilme Duyarlılığı ve Duygu Düzenleme Güçlüğü Değişkenlerinin Aracılığına İlişkin Bulguların Tartışılması

Çalışmada sınanan hipotezlerden bir diğeri, toksik erkeklik ve psikolojik iyi oluş arasındaki ilişkide reddedilme duyarlılığının ve duygu düzenleme güçlüğü'nün sıralı aracı rolü olduğu yönündedir. Bu doğrultuda toksik erkeklik ve psikolojik iyi oluş arasındaki ilişkide hem reddedilme duyarlılığının hem de duygu düzenleme güçlüğü'nün sıralı aracılık etkileri bir modelle test edilmiştir.

Modelde yer alan değişkenler arasındaki doğrudan etkiler incelendiğinde, toksik erkekliğin psikolojik iyi oluşu pozitif yönde yordadığı görülmektedir. Daha açık ifadeyle, toksik erkeklik düzeyi yükseldikçe psikolojik iyi oluş artmaktadır. Bu sonuç hem toksik erkeklik ve erkeklerdeki olumsuz sağlık çıktıları arasındaki pozitif ilişkiyle (Örn; Kupers, 2005) hem de erkeklerin daha az yardım arama davranışında bulunmasıyla (Staiger vd. , 2020) tutarsız görünmektedir. İçselleştirilmiş erkeklik normları yardım arama davranışını olumsuz yönde etkilemektedir (Staiger vd. , 2020). Bununla birlikte erkekliğin kazanma, güç ve kadınlar üzerinde güç sahibi olma gibi bazı özelliklerinin erkekler için koruyucu olarak nitelendirilebileceği de vurgulanmaktadır (Iwamoto, 2018). Bu durum, bu çalışmada toksik erkekliğin olumsuz ruhsal çıktılarla ilişkilenebileceğinin bir nedeni olabilir. Bunun yanı sıra, toksik erkekliği daha yüksek düzeyde onaylayan bireyler, kendilerini ve erkekliklerini güçsüz olarak etiketlememek adına yaşadıkları olumsuz durumları reddedebilmekte (Kirby ve Kirby, 2019), sağlık sorunuyla ilgili belirtileri küçümseyebilmekte ya da önemsizleştirebilmektedirler (Staiger vd. , 2020). Bu durum da söz konusu değişkenler arasındaki ilişkinin bir açıklaması olabilir.

Analiz sonuçlarına göre, toksik erkekliğin pozitif yönde yordadığı bir diğer değişken reddedilme duyarlılığıdır. Bu ilişkinin anlaşılmasında toksik erkeklik normlarını onaylayan bireylerin reddedilme durumlarında bunu erkekliklerine karşı bir saldırı olarak algılama eğilimleri (Thacker, 2019) yardımcı olabilir. Benzer şekilde, Harris (2021) yaptığı çalışmada toksik erkekliğin belirlili boyutlarının kaygı gibi ruhsal sağlık sorunları ile bağlantılı olabileceğini ve kaygının erkekliklerine yönelik algıladıkları tehditle ilişkili olabileceğini belirtmiştir. Toksik erkeklik ve duygu düzenleme güçlüğü arasında ise anlamlı bir ilişkinin olmadığı ortaya çıkmıştır.

Analizde yer alan diğer doğrudan etkiler incelendiğinde reddedilme duyarlılığının duygu düzenleme güçlüğüne pozitif yönde yordadığı ancak psikolojik iyi oluş ile anlamlı ilişki göstermediği saptanmıştır. Reddedilme duyarlılığı ile duygu düzenleme güçlüğü arasındaki bu ilişki yazınla tutarlıdır (Örn; Casini vd., 2022). Kross ve diğerleri (2007) yaptıkları çalışmada duygu işleme ve bilişsel kontrolle ilgili beyin bölümlerinin reddedilme duyarlılığından bağımsız olarak reddedilme uyarılarına duyarlı olduğunu ve bunun yanında düşük reddedilme duyarlılığına sahip bireyler de ortaya çıkan sıkıntıyı düzenleyebilmek için prefrontal yapıların aktive olduğunu bildirmişlerdir. Bu çalışmanın bulgularından yola çıkarak reddedilme duyarlılığı yüksek olan bireylerin karşılaştıkları reddedilme durumlarında ortaya çıkan sıkıntıyı düzenlemede yetersiz kaldıkları düşünülebilir. Bu da reddedilme duyarlılığı ve duygu düzenleme güçlüğü arasındaki ilişkinin anlaşılmasına yardımcı olabilir.

Son olarak, duygu düzenleme güçlüğü psikolojik iyi oluşu negatif yönde yordamaktadır. Bu bulgu da alanyazın ile tutarlı görünmektedir (Örn; Gros ve John, 2003). Rahmania ve diğerleri (2020) duygu düzenleme becerilerinde iyi olan bireylerin söz konusu becerilerini kullanarak hem olumlu duyguları sürdürme ve arttırmada hem de olumsuz duyguları azaltmada başarılı olduklarını; bunun bir sonucu olarak sakin

hissetmeye ve olumlu yaşam deneyimlerine açık olduklarını belirtmişlerdir. Böylece bu bireylerin daha yüksek psikolojik iyi oluşa sahip olabileceklerini de vurgulamışlardır.

Modelde yer alan dolaylı ilişkiler incelendiğinde ise toksik erkeklik ve psikolojik iyi oluş arasındaki ilişki de reddedilme duyarlılığı ve duygu düzenleme güçlüğüne tek başlarına aracılık etkilerinin olmadığı görülmektedir. Bunun yanı sıra dolaylı etkilerin toplam etkisi de anlamsızdır. Dolaylı ilişkilerden sadece reddedilme duyarlılığı ve duygu düzenleme güçlüğüne sıralı aracılık etkisi anlamlıdır. Daha açık ifadeyle, toksik erkeklik reddedilme duyarlılığını, reddedilme duyarlılığı duygu düzenleme güçlüğüne, duygu düzenleme güçlüğü de öznel iyi oluşu yordamaktadır. Toksik erkeklikle ilgili özellikleri daha çok onaylayan bireyler reddedilme durumlarında duygu düzenlemede daha fazla güçlük yaşamaktadırlar. Sarısoy'a göre (2017) reddedilme duyarlılığı yüksek bireylerde reddedilme durumu, ani ve bunaltıcı duyguların ortaya çıkmasına, stres seviyesinin yükselmesine ve duyguları düzenleyemedikleri için aşırı tepki vermelerine yol açabilir. Buradan yola çıkılarak, çalışmanın bulgusu değerlendirildiğinde toksik erkeklik inançlarını onaylayan kişilerin reddedilme durumlarına karşı daha hassas olma eğiliminde oldukları ve reddedilmeye ilişkin ortaya çıkan duyguları düzenlemede güçlük yaşadıkları ve bunun sonucunda da psikolojik iyi oluşlarının olumsuz etkilendiği yorumu yapılabilir.

Son olarak, doğrudan ve dolaylı etkiler göz önünde bulundurulduğunda, dolaylı ve doğrudan etkilerin zıt işaretlere sahip olması bastırma etkisini akla getirmektedir (Shrout ve Bolger, 2002). Bunun yanı sıra, analiz sonuçlarına göre, toplam etkiler istatistiksel olarak anlamlı olmamasına karşı seri aracılık etkisi anlamlıdır. O'Rourke ve MacKinnon (2018) toplam etki anlamlı olmasa da aracılık etkisinin anlamlı olabileceğini belirtmektedir. Bu nedenle ilgili sonuç olağan karşılanmalıdır.

12.3. Toksik Erkeklik ve Öznel İyi Oluş Arasındaki İlişkide Reddedilme

Duyarlılığı ve Duygu Düzenleme Güçlüğü Değişkenlerinin Aracılığına İlişkin Bulguların Tartışılması

Çalışmada sınanan hipotezlerden bir diğeri ise toksik erkeklik öznel iyi oluş arasındaki ilişkide reddedilme duyarlılığının ve duygu düzenleme güçlüğü'nün sıralı aracı rol üstlenmesidir. Tüm değişkenlerin etkileşimlerini görebilmek için toksik erkeklik ve öznel iyi oluş arasındaki ilişkide hem reddedilme duyarlılığının hem de duygu düzenleme güçlüğü'nün sıralı aracılık etkileri bir modelle test edilmiştir.

Modelde yer alan değişkenler arasındaki doğrudan etkiler incelendiğinde, toksik erkekliğin öznel iyi oluşu yordadığı ortaya çıkmıştır. Bir önceki modele benzer şekilde, toksik erkeklik normlarını benimsemek güçlü görünmek adına sorunları göz ardı etmeyi beraberinde getirebilir. Toksik erkeklik, reddedilme duyarlılığını yordamaktadır. Toksik erkeklik ve duygu düzenleme güçlüğü arasındaki ilişkinin ise anlamlı olmadığı görülmektedir. Reddedilme duyarlılığı duygu düzenleme güçlüğü'nü yordamakta ancak öznel iyi oluş ile anlamlı ilişki göstermemektedir. Söz konusu ilişkiler bir önceki modelde tartışılmıştır. Duygu düzenleme güçlüğü ise öznel iyi oluşu negatif yönde yordamaktadır. Duygu düzenlemenin öznel iyi oluşu yordadığını gösteren başka çalışmalar da vardır (Özbay vd. , 2012, Saxena vd. , 2011). Bu çalışmalarda araştırmacılar, duyguları tanıma, tanımlama ve duygu düzenleme stratejilerinde yetersizliğin ve duygusal tepkileri kabul etmemenin; olumlu duygusal deneyimler ve yaşam doyumunu işaret eden öznel iyi oluşa zarar verdiğini belirtmişlerdir.

Modelde yer alan dolaylı ilişkiler incelendiğinde ise toksik erkeklik ve öznel iyi oluş arasındaki ilişkide reddedilme duyarlılığı ve duygu düzenleme güçlüğü'nün tek başlarına aracılık etkisinin olmağı ortaya çıkmıştır. Dolaylı etkilerin toplam etkisi de

anlamsızdır. Dolaylı ilişkilerden sadece reddedilme duyarlılığı ve duygu düzenleme güçlüğü'nün sıralı aracılık etkisi anlamlıdır. Daha açık ifadeyle, toksik erkeklik reddedilme duyarlılığını, reddedilme duyarlılığı duygu düzenleme güçlüğü'nü, duygu düzenleme güçlüğü de öznel iyi oluşu yordamaktadır. Bu da toksik erkeklik arttıkça reddedilme duyarlılığı ve duygu düzenleme güçlüğü'nün arttığı ve öznel iyi oluşun düştüğü anlamına gelmektedir. Daha açık ifadeyle toksik erkeklik inançlarını onaylayan kişilerin reddedilme durumlarına karşı daha hassas olma eğiliminde oldukları ve reddedilmeye ilişkin ortaya çıkan duyguları düzenlemede güçlük yaşadıkları ve bunun sonucunda da öznel iyi oluşlarının olumsuz yönde etkilendiği öne sürülebilir.

Bu modelde de dolaylı ve doğrudan etkilerin zıt işaretlere sahip olması bastırma etkisini akla getirmektedir (Shrout ve Bolger, 2002). Bunun yanı sıra, bu modelde de toplam etkiler istatistiksel olarak anlamlı olmasa da sıralı aracılık etkisi anlamlıdır. Daha önce belirtildiği gibi (O'Rourke ve MacKinnon, 2018) toplam etki anlamlı olmasa da aracılık etkisinin anlamlı olabilmektedir.

Son olarak, araştırmacıların bilgisi dâhilinde toksik erkeklik, reddedilme duyarlılığı, duygu düzenleme güçlüğü ve iyi oluş kavramları arasındaki ilişkileri inceleyen ilk araştırma olması nedeniyle çalışmanın önemli olduğu söylenebilir. Bunun yanı sıra eril normların onaylanmasına ilişkin çalışmalarda farklı erkeklik alt boyutlarının dikkate alınması gerektiği (Gerdes ve Levant, 2017) bilinse de örnekleme oluşturan bireyler arasında cinsel yönelimleri yönünden ayırım yapılmaması araştırmanın kısıtlılığı olarak değerlendirilebilir.

GENEL TARTIŞMA VE SONUÇ

Toksik erkeklik kavramı daha önce bahsedildiği gibi her ne kadar üzerinde anlaşılmış kesin bir tanımı olmasa da farklı alanlardaki çalışmaların odak noktası olmuştur. Bu noktada unutulmaması gereken toksik erkekliğin cinsiyet olan erkek olma kavramını ifade etmemesidir. Bir başka ifadeyle toksik erkeklik, cinsiyeti ifade eden erkek olmadan bağımsız olarak erkeklere ve çevresindekilere zararlı olan kalıplaşmış cinsiyet rolleriyle ilişkilendirilmiştir. Hem erkekler hem de toplumun her kesimi için zararlı olduğu düşünülen toksik erkeklik, sonuçları açısından oldukça önemli bir değişkendir.

Bu tez kapsamında üç ayrı çalışma yürütülmüştür. İlk çalışmada tokik erkekliğe ilişkin nitel bir çalışma yürütülmüştür. Daha sonra, nitel çalışma verilerinden yararlanılarak toksik erkekliği ölçmeye yönelik bir ölçüm aracı geliştirilmiştir. Üçüncü ve son çalışmada ise bir önceki çalışmada geliştirilen ölçek kullanılarak toksik erkeklik ve iyi oluş kavramları arasındaki ilişkide reddedilme duyarlılığının ve duygu düzenleme güçlüğüünün sıralı aracı rolü araştırılmıştır.

Tez kapsamında yapılan ilk çalışmanın dikkat çeken bulgulardan biri neredeyse tüm katılımcıların toksik erkekliğin olumsuz çıktılarından bahsetmeleridir. Katılımcılar, kavramın ortaya çıkmasında etkili olan erkeklik normlarının erkekler üzerindeki olumsuz etkilerinden ise genellikle söz etmemişlerdir. Katılımcıların ortak olarak dile getirdiği bir diğer unsur ise güç, imtiyaz ve şiddete ilişkin görüşlerdir. Bu çalışmada ayrıca, daha önce cinsiyetçilik konusunda ders almış katılımcıların, cinsiyetçilik konusunda ders almamış katılımcılardan daha kapsayıcı yorumlar yaptığı belirlenmiştir. Çalışmanın dikkat çeken bir diğer bulgusu ise alanyazında yer alan tartışmalarla tutarlı

bir şekilde kavramın erkeklerin avantajlı konumunun meşrulaştırılabileceğinin katılımcılar tarafından ifade edilmiş olmasıdır.

Tezin ikinci çalışması olan ölçek geliştirme çalışmasında daha öncede değinildiği gibi nitel çalışma verilerinden yararlanılarak toksik erkeklik konusunda bir ölçek geliştirilmiş, beş faktör 21 maddeden oluşan bir ölçek yapısı elde edilmiştir. Bu beş faktör sırasıyla ‘erkek üstünlüğü, cinsellik ve cinsiyetçilik, güçlülük ideali, düşmanca cinsiyetçilik ve duygusal katılık’ olarak isimlendirilmiştir. Yapılan analizler sonucunda ölçeğin geçerli ve güvenilir olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Üçüncü ve son çalışmada ise toksik erkeklik ve iyi oluş kavramları arasındaki ilişkide reddedilme duyarlılığı ve duygu düzenleme güçlüğü’nün sıralı aracılık etkisi olduğu saptanmıştır.

Bu tez kapsamında yürütülen üç çalışmanın da alanyazına toksik erkekliğe ilişkin yeni bilgiler kazandırdığı ve bu yönüyle önemli olduğu öne sürülebilir. Bunun yanı sıra, Sakallı ve Türkoğlu’nun (2019) belirttiği gibi Türkiye’de yapılan cinsiyetçilik ile ilgili çalışmalarda daha çok kadınlara ilişkin tutumlara yer verilmektedir. Çalışmanın bu yönüyle de alana katkı sunduğu düşünülebilir. Ayrıca çalışmanın, erkeklik ve ruh sağlığına ilişkin bulgular sunması açısından da önemli olduğu düşünülmektedir. Berke ve diğerleri (2018) erkekliğin, erkeklerin ruh sağlığı sorunlarına katkılarının daha iyi anlaşılması gerektiğini, bunun yalnızca erkekler için değil, aynı zamanda kadınlar, çocuklar ve toplum için de faydalı olacağını, çünkü sorunların sonuçlarıyla yalnızca erkeklerin değil partnerlerin, aile üyelerinin, iş arkadaşları ve toplumun da yüzleştiğini belirtmişlerdir.

Daha sonra yapılacak çalışmalarda toksik erkeklik namus kültürü, ısrarlı takip, cinsiyetçilik türleri, erkeklik ideolojisi, kadına yönelik şiddet ve şiddete ilişkin değişkenler gibi kavramlarla çalışılabilir.

ÖZET

Bu tez kapsamında toksik erkeklik konusunda üç ayrı araştırma yürütülmüştür. İlk araştırmada toksik erkeklik hakkında bilgi toplanmak amacıyla nitel bir çalışma gerçekleştirilmiştir. Veri toplamak amacıyla Demografik Bilgi Formu ve Toksik Erkeklikle İlgili Bilgi Toplamaya Yönelik Sorular kullanılmıştır. Örneklem grubu daha önce cinsiyetçilikle ilgili en az bir ders almış (N=11) ve daha önce cinsiyetçilik konusunda hiç ders almamış (N=13) katılımcılardan oluşmaktadır. İkinci çalışmada ise nitel çalışmanın verilerinden yararlanılarak toksik erkeklik düzeyini belirlemeye yönelik bir ölçüm aracı geliştirmek amaçlanmıştır. Veri toplama araçları Demografik Bilgi Formu, Toksik Erkeklik Ölçeği, Beck Depresyon Envanteri, Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği ve Eşcinsellere İlişkin Tutum Ölçeği olarak belirlenmiştir. Çalışma örneklemini 372 (217 kadın, 155 erkek) katılımcıdan oluşmaktadır. Bu çalışmada Pearson Korelasyon Analizi, Açıklayıcı Faktör Analizi, Paralel Faktör Analizi ve Doğrulamalı Faktör Analizi uygulanmıştır. Analizler sonucunda, 21 maddeden oluşan ölçek için beş faktörlü yapının uygun olduğu ortaya çıkmıştır. Üçüncü çalışmada ise toksik erkeklik ve iyi oluş arasındaki ilişkide reddedilme duyarlılığı ve duygu düzenleme güçlüğü'nün aracı rolünü incelemek amaçlanmıştır. İyi oluş iki ayrı değişken olarak ele alınmıştır. Veri toplama aracı olarak Demografik Bilgi Formu, Toksik Erkeklik Ölçeği, Psikolojik İyi Oluş Ölçeği, Yaşam Doyumu Ölçeği, Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği ve Duygu Düzenleme Güçlüğü Ölçeği kullanılmıştır. Örneklem 293 erkek katılımcıdan oluşmaktadır. Veriler, Pearson Korelasyon Analizi ve SPSS Process Macro (Hayes, 2016) model 6 kullanılarak analiz edilmiştir. Toksik erkeklik ve iyi oluş arasındaki ilişkide sadece reddedilme duyarlılığı ve duygu düzenleme güçlüğü'nün sıralı aracılık etkisinin anlamlı olduğu ortaya çıkmıştır.

Anahtar kelimeler: toksik erkeklik, iyi oluş, reddedilme duyarlılığı, duygu düzenleme güçlüğü-güçlükleri

ABSTRACT

Within the scope of this thesis, three different studies were conducted on toxic masculinity. In the first study, a qualitative study was conducted to gather information about toxic masculinity. Demographic Information Form and Questions Related to Toxic Masculinity were used to collect data. The sample group consists of participants who have taken at least one course on sexism before (N=11) and who have never taken a course on sexism before (N=13). In the second study, it was aimed to develop a measurement tool to determine the level of toxic masculinity by using the data of the qualitative study. A questionnaire package including Demographic Information Form, Toxic Masculinity Scale (TMS), Beck Depression Inventory, Ambivalent Sexism Inventory and Homophobia Scale was used to collect data. The number of participants was 372 (217 female, 155 male). In this study, Pearson Correlation Analysis (PCA), Exploratory Factor Analysis, Parallel Factor Analysis and Confirmatory Factor Analysis were used. As a result of the analyses, it was found that the five-factor structure was appropriate for the 21-item scale. In the third study, it was aimed to examine the mediating role of rejection sensitivity and difficulties in emotion regulation in the relationship between toxic masculinity and well-being. Well-being was considered as two separate variables. Demographic Information Form, TMS, Psychological Well-Being Scale, Life Satisfaction Scale, Rejection Sensitivity Questionnaire and Difficulties in Emotion Regulation Scale were used as data collection instruments. The sample consists of 293 male participants. Data were analyzed using PCA and SPSS Process Macro (Hayes, 2016) Model 6. It was revealed that only the serial mediating effect of rejection sensitivity and difficulties in emotion regulation is significant in the relationship between toxic masculinity and well-being.

Keywords: toxic masculinity, well-being, rejection sensitivity, emotion regulation difficulties

KAYNAKÇA

- Addis, M. E. (2008). Gender and depression in men. *Clinical Psychology: Science and Practice*, 15(3), 153–168. doi:10.1111/j.1468-2850.2008.00125.x
- Addis, M. E. , Reigeluth, C. S. & Schwab, J. R. (2016). Social norms, social construction, and the psychology of men and masculinity. In Y. J. Wong & S. R. Wester (Ed.), *APA handbook of men and masculinities* (ss. 81–104). American Psychological Association. <https://doi.org/10.1037/14594-004>
- Agadullinaa, E. , Lovakovb, A. , Balezinaa, M. & Gulevicha, O. A. (2022). Ambivalent sexism and violence toward women: A meta-analysis. *European Journal of Social Psychology*, 00, 1– 41. <https://doi.org/10.1002/ejsp.2855>
- Aiken, L. & Velker, E. (2019). *Rape culture: the correlation between adherence to traditional gender roles, internalized misogyny and rape myth acceptance in college women ages 18-20* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Brenau University
- Akdur, S. & Aslan, B. (2017). Duygusal zeka ile ilişki doyumu arasında duygu düzenleme güçlüğü ve romantik kıskançlığın aracı rolü. *Nesne Psikoloji Dergisi*, 5(9), 71-88. doi: 10.7816/nesne-05-09-04
- Alim, E. (2018). *Ergenlerde mükemmeliyetçilik, öznel iyi oluş ve depresyon arasındaki ilişkilerin incelenmesi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi.
- Alptekin, D. (2014). Çelişik duygularda toplumsal cinsiyet ayrımcılığı sorgusu: Üniversite gençliğinin cinsiyet algısına dair bir araştırma. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 32, 203-211.
- American Psychological Association, Boys and Men Guidelines Group. (2018). APA guidelines for psychological practice with boys and men. Retrieved from

<http://www.apa.org/about/policy/psychological-practice-boys-men-guidelines.pdf>

American Psychological Association. (t. y.). Masculinity. In APA dictionary of psychology. Retrieved Mayıs,19, 2022, from

<https://dictionary.apa.org/masculinity>

American Psychological Association. (t. y.). Gender. In APA dictionary of psychology.

Retrieved Mayıs,19, 2022, from <https://dictionary.apa.org/gender>

American Psychological Association. (t. y.). Sex. In APA dictionary of psychology.

Retrieved Mayıs,19, 2022, from <https://dictionary.apa.org/sex>

Atay, T. (2004). “Erkeklik” en çok erkeği ezer! *Toplum ve Bilim*, 101, 11-30.

Ayan, B. E. (2019). *Erken dönem uyumsuz şemalar ile psikolojik iyi oluş arasındaki ilişkide bilişsel çarpıtmalar ve duygu düzenleme güçlüğü'nün aracı rolü*. [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul Medipol Üniversitesi.

Ayduk, O. , Mendoza-Denton, R. , Mischel, W. , Downey, G., Peake, P. K. &

Rodriguez, M. (2000). Regulating the interpersonal self: Strategic self-regulation for coping with rejection sensitivity. *Journal of Personality and Social Psychology*, 79(5), 776–792. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.79.5.776>

Baker, S. L. & Maluleke, M. G. (2020). Proverbs as a device to justify women abuse: A case of Sesotho sa leboa in South Africa. *Gender & Behaviour*, 18(4), 16698-16706.

Bal, J. (2021). Toxic masculinity and the construction of punjabi women in music videos. *Gender Issues* 38, 200–209. <https://doi.org/10.1007/s12147-020-09264-1>

- Bal Taştan, S. (2014). The relationship between psychological empowerment and psychological well being: The role of self-efficacy perception and social support. *Öneri Dergisi*, 10 (40) , 139-154.
- Beck, A. T. , Ward, C. H. , Mendelson, M., Mock, J. & Erbaugh, J. (1961). An inventory for measuring depression. *Archives of General Psychiatry*, 4, 561-571. <https://doi.org/10.1001/archpsyc.1961.01710120031004>
- Berke, D. S. , Reidy, D. & Zeichner, A. (2018). Masculinity, emotion regulation, and psychopathology: A critical review and integrated model. *Clinical Psychology Review*. doi:10.1016/j.cpr.2018.01.004 10.1016/j.cpr.2018.01.004
- Bolak Boratav, H. , Okman Fişek, G. & Esen Ziya, H (2017). *Erkekliğin Türkiye Halleri*. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları
- Booth, N. R. , McDermott, R. C. , Cheng, H.-L. & Borgogna, N. C. (2019). Masculine gender role stress and self-stigma of seeking help: The moderating roles of self-compassion and selfcoldness. *Journal of Counseling Psychology*, 66(6), 755–762. <https://doi.org/10.1037/cou0000350>
- Bozkuş, O. & Araz, A. (2015). Narsisizm ve evlilik uyumu ilişkisinde reddedilme duyarlılığı ve olumlu yanılsamaların aracı rolü. *Nesne*, 3(6), 29-54.
- Bozok, M. (2011). *Soru ve Cevaplarla Erkeklikler*. SOGEP Yayınları.
- Capodilupo, C. M., Nadal, K. L. , Corman, L. , Hamit, S. , Lyons, O. B. , Weinberg, A. (2010). The Manifestation of Gender Microaggressions. In D. W. Sue (Ed.) *Microaggressions and Marginality: Manifestation, Dynamics, and Impact* (ss.193-216). John Wiley & Sons, Inc.

- Casini, E. , Glemser, C. , Premoli, M., Preti, E. & Richetin, J. (2022). The mediating role of emotion regulation strategies on the association between rejection sensitivity, aggression, withdrawal, and prosociality. *Emotion*, 22(7), 1505–1516. <https://doi.org/10.1037/emo0000908>
- Connell, R. (1987). *Gender and power: Society, the person, and sexual politics*. Stanford University Press.
- Connell, R. W. (2005). Growing up masculine: Rethinking the significance of adolescence in the making of masculinities. *Irish Journal of Sociology*, 14(2), 11-28. doi: 10.1177/ 079160350501400202
- Connell, R. W. , & Messerschmidt, J. W. (2005). Hegemonic masculinity: Rethinking the concept. *Gender & Society*, 19(6), 829–859. <https://doi.org/10.1177/0891243205278639>
- Daddow, O. & Hertner, I. (2021). Interpreting toxic masculinity in political parties: A framework for analysis. *Party Politics*, 27(4), 743-754. <https://doi.org/10.1177/1354068819887591>
- Deaux, K. & Kite, M. E. (1987). Thinking about gender. In B. B. Hess & M. M. Ferree (Ed.), *Analyzing gender: A handbook of social science research* (ss. 92–117). Sage Publications, Inc.
- Degges-White, S. (2018, Mayis 24). Rejection: When It Hurts Men More Than It Should. Do you know anyone who tends to be hypersensitive to rejection? *Psychology Today*. <https://www.psychologytoday.com/ie/blog/lifetime-connections/201805/rejection-when-it-hurts-men-more-it-should>
- DeVellis, R. F. (2003). *Scale development: Theory and applications*. Sage Publications.

- Diener, E. , Emmons, R. A. , Larsen, R. J. & Griffin, S. (1985). The satisfaction with life scale. *Journal of Personality Assessment*, 49, 71–75.
- Dost M. T. (2005). Öznel iyi oluş ölçeği'nin geliştirilmesi: geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(23), 103-111.
- Downey, G. & Feldman, S. I. (1996). Implications of rejection sensitivity for intimate relationships. *Journal of Personality and Social Psychology*, 70(6), 1327-1343.
- Downey, G., Feldman, S. & Ayduk, O. (2000). Rejection sensitivity and male violence in romantic relationships. *Personal Relationships*, 7, 45-61.
- Durell, M., Chiong, C. & Battle, J. (2007). Race, gender expectations, and homophobia: A quantitative exploration. *Race, Gender & Class*, 14(1/2), 299-317.
- Elıbol, Ş. (2018). *Yakınlıktan korkma, kendini saklama, duygu düzenleme güçlüğü ve bağlanmanın narsistik kişilik özelliği ile ilişkisi: reddedilme duyarlılığının aracı rolü*. [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi.
- Emslie, C. , Ridge, D. , Zieblan, S. & Hunt, K.(2006). Men's accounts of depression: Reconstructing or resisting hegemonic masculinity? *Social Science & Medicine*, 62 (9) 2246-2257.
- Erisen, C. (2010, Eylül 3). *Sequential mediation analysis in experimental research*. [Panel Sunusu] 106th annual meeting of the American Political Science Association, Washington, D.C.
- https://www.researchgate.net/publication/228162340_Sequential_Mediation_Analysis_in_Experimental_Research

- Erkut, A. (2015). Kadına yönelik şiddet: Çelişik duygulu cinsiyetçilik, yetkecilik ve sosyal baskınlık yönelimi açısından bir inceleme [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Ankara Ünivesitesi.
- Fenwick, K. (2018, Haziran 21). Football clubs can end toxic masculinity, but first they need to talk about it. *The Guardian*.
<https://www.theguardian.com/sport/2018/jun/22/football-clubs-can-end-toxic-masculinity-but-first-they-need-to-talk-about-it>
- Flood, M. (2018, Temmuz 7). Toxic masculinity: A primer and commentary. *XY Men, masculinities, and gender politics*. <https://xyonline.net/content/toxic-masculinity-primer-and-commentary>
- Frąckowiak-Sochańska, M. (2021). Men and social trauma of covid-19 pandemic. The maladaptiveness of toxic masculinity. *Society Register*, 5(1): 73-94. ISSN 2544–5502 doi: 10.14746/sr.2021.5.1.04
- Gao, S. , Assink, M., Cipriani, A. & Lin, K. (2017). Associations between rejection sensitivity and mental health outcomes: A meta-analytic review. *Clinical Psychology Review*, 57, 59–74. doi:10.1016/j.cpr.2017.08.007
- Gardner, A. A. , Zimmer-Gembeck, M. J. , & Modecki, K. L. (2020). A longitudinal model of rejection sensitivity and internalizing symptoms: Testing emotion regulation deficits as a mechanism and outcome of symptoms. *Journal of Personality*. doi:10.1111/jopy.12549
- Garnefski, N. , Teerds, J. , Kraaij, V. , Legerstee, J. & Van Den Kommer, T. (2004). Cognitive emotion regulation strategies and depressive symptoms: Differences between males and females. *Personality and Individual Differences*, 36(2), 267-276.

- Gerdes, Z. & Levant, R. (2017). Complex relationships among masculine norms and health/well-being outcomes: Correlation patterns of the conformity to masculine norms inventory subscales. *American Journal of Men's Health*, 12, 229–240.
- Gezici Yalçın, M. & Tanrıverdi, V. (2018). “Kavanozu açan” erkeklerle “kafasını kullanabilen” kadınlar: Erkek üniversite öğrencilerinin erkeklik müzakereleri. *A Journal of Identity and Culture*, 9(10), 129-167.
- Glick, P. & Fiske, T. S. (1996). The ambivalent sexism inventory: Differentiating hostile and benevolent sexism. *Journal of Personality and Social Psychology*, 70, 491-512.
- Glick, P. , Wilkerson, M. & Cuffe, M. (2015). Masculine identity, ambivalent sexism, and attitudes toward gender subtypes. *Social Psychology* 46(4):1-8.
doi:10.1027/1864-9335/a000228
- Gliem, J. A. & Gliem, R. R. (2003, Ekim 8-10). *Calculating, interpreting, and reporting Cronbach's alpha reliability coefficient for likert-type scales* [Konferans Sunumu]. Midwest Research to Practice Conference in Adult, Continuing, and Community Education, Columbus, OH, United States.
- Gölge, Z. B. , Sanal, Y. , Yavuz, S. & Arslanoglu-Çetin, E. (2016). Attitudes toward wife abuse of police officers and judiciary members in Turkey: Profession, gender, ambivalent sexism and sex roles. *Journal of Family Violence*, 31(6), 785–796. doi:10.1007/s10896-016-9823-1
- Göncü Köse, A. , Özen-Çıplak, A. , Ulaşan Özgüle, E. T. & Sümer, N. (2017). Reddedilme duyarlılığı ölçeğinin türkçeye uyarlanması. *Nesne Psikoloji Dergisi*, 5(11), 383-403.

- Gratz, K. L. & Roemer, L. (2004). Multidimensional assessment of emotion regulation and dysregulation: Development, factor structure, and initial validation of the difficulties in emotion regulation scale. *Journal of Psychopathology and Behavioral Assessment*, 26(1), 41–54. doi:10.1023/b:joba.0000007455.085
- Green, J. D. & Addis, M. E. (2012). Individual differences in masculine gender socialization as predictive of men’s psychophysiological responses to negative affect. *International Journal of Men s Health*, 11(1), 63-82. doi: 10.3149/jmh.1101.63
- Grieve, R. , March, E. & Van Doorn, G. (2019). Masculinity might be more toxic than we think: The influence of gender roles on trait emotional manipulation. *Personality and Individual Differences*, 138, 157-162. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2018.09.042>
- Gross, J. J. & Muñoz, R. F. (1995). Emotion regulation and mental health. *Clinical Psychology: Science and Practice*, 2(2), 151–164. doi:10.1111/j.1468-2850.1995.tb00036.x
- Gross, J. J. & John, O. P. (2003). Individual differences in two emotion regulation processes: Implications for affect, relationships, and well-being. *Journal of Personality and Social Psychology*, 85(2), 348–362. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.85.2.348>
- Gürgen, U. & Gür S. (2019) Genç yetişkinlerde mental iyi oluş düzeyinin depresyonla ilişkisinin bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 6(6).

- Hafner, N. , Pepping, C. A. & Wertheim, E. H. (2018). Dispositional mindfulness, rejection sensitivity, and behavioural responses to rejection: The role of emotion regulation. *Australian Journal of Psychology*. doi:10.1111/ajpy.12224
- Haider, S. (2016). The shooting in orlando, terrorism or toxic masculinity (or both?). *Men and Masculinities*,19(5) 555-565. doi: 10.1177/1097184X16664952
- Hammer, J. H. & Good, G. E. (2010). Positive psychology: An empirical examination of beneficial aspects of endorsement of masculine norms. *Psychology of Men & Masculinity*, 11(4), 303–318. <https://doi.org/10.1037/a001905>
- Harrington, C. (2020). What is “toxic masculinity” and why does it matter? *Men and Masculinities*, (1)8. doi: 10.1177/1097184X20943254
- Harris, B. (2021). *Toxic masculinity: an explor xic masculinity: an exploration of t ation of traditional masculine norms additional masculine norms in relation to mental health outcomes and help-seeking behaviors in college-aged males* [Yayımlanmamış lisans tezi]. University of South Carolina
- Harsin, J. (2020). Toxic white masculinity, post-truth politics and the covid-19 infodemic. *European Journal of Cultural Studies*, 23(6), 1060–1068. doi: 10.1177/1367549420944934
- Hayes, A. F. (2016). The process macro for SPSS and SAS. <http://www.processmacro.org/download.html>
- Heilman, B. & Barker, G. (2018). Unmasking sexual harassment – how toxic masculinitiesdrive men’s abuse in the us, uk, and mexico and what we can do to end it. Washington, DC: Promundo-US.

- Heilman, B. , Barker, G. & Harrison, A. (2017). The Man Box: A Study on Being a Young Man in the US, UK, and Mexico. Washington, DC and London: Promundo-US and Unilever.
- Herek, G. M. (1986). On Heterosexual Masculinity. *American Behavioral Scientist*, 29(5), 563–577. doi:10.1177/000276486029005005
- Himmelstein, M. S. , Kramer, B. L. & Springer, K. W. (2019). Stress in strong convictions: Precarious manhood beliefs moderate cortisol reactivity to masculinity threats. *Psychology of Men & Masculinities*, 20(4), 491–502. <https://doi.org/10.1037/men0000187>
- Hisli, N. (1989). Beck Depresyon Envanterinin Üniversite Öğrencileri İçin Geçerliği Güvenirliği, *Psikoloji Dergisi*, 23, 3-13.
- Hisli, N. (1989). Beck Depresyon Envanterinin Geçerliği Üzerine Bir Çalışma, *Psikoloji Dergisi*, 22, 118-126.
- Horner, C. G. (2017). Social consequences of breaking online emotional display rules: A mixed-methods study in partnership with African American adolescent males [Yayımlanmamış doktora tezi]. University Of Pittsburgh.
- Horzum, Ş. (2018) Erkek ve erkeklik çalışmaları: Sorunsaldan kuramsala. *Amasya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(4), 75-101. orcid.org/0000-0003-4114-0387
- Hudson, W. & Ricketts, W. (1980). A strategy for the measurement of homophobia. *Journal of Homosexuality*, 5, 357-372.

- Ingram, K. M. , Davis, J. P, Espelage D. L., Hatchel, T, Merrin G. J., Valido, A. & Torgal, C. (2019). Longitudinal associations between features of toxic masculinity and bystander willingness to intervene in bullying among middle school boys. *Journal of School Psychology*. doi: 10.1016/j.jsp.2019.10.007.
- Iwamoto, D. K. , Brady, J. & Kaya, A. (2018). Masculinity and depression: a longitudinal investigation of multidimensional masculine norms among college men american. *Journal of Men's Health* 1–9. doi: 10.1177/1557988318785549
- İmamoğlu, E. (2004). Self-construal correlates of well-being. (In).
- Jaipal & Modico (b.t.). Contribution to the report by the UN special rapporteur on racism and discrimination by the American Psychological Association at the UN.
- Jenney, A. & Exner-Cortens, D. (2018). Toxic masculinity and mental health in young women: an analysis of 13 reasons why. *Journal of Women and Social Work*. doi:10.1177/0886109918762492
- Jones, C. , Trott, V. & Wright, S. (2019). Sluts and soyboys: MGTOW and the production of misogynistic online harassment. *New Media & Society*, 22(10) 1903–1921. doi: 10.1177/1461444819887141
- Kandiyoti, D. (1995). Patterns of patriarchy: Notes for an analysis of male dominance in Turkish society. In S. Tekeli (Ed.), *Women in Modern Turkish Society*. Zed Books.
- Keyes, C. L. M. , Shmotkin, D. & Ryff, C. D. (2002). Optimizing well-being: the empirical encounter of two traditions. *Journal of Personality and Social Psychology*, 82(6), 1007-1022.

- Kimbrell, A. G. (2014). *The effects of gender role conflict and adherence to masculine norms on help-seeking behaviors and academic performance in African American college students* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Tennessee State University
- Kimmel, M. & Wade, L. (2018). Ask a Feminist: Michael Kimmel and Lisa Wade Discuss Toxic Masculinity. *Signs: Journal of Women in Culture and Society*, 44(1), 233–254. doi:10.1086/698284
- Kirby, R. & Kirby, M. (2019). The perils of toxic masculinity: four case studies. *Trends in Urology & Men's Health*, 10(5):18-20. doi:10.1002/tre.712
- Kite, M. E. , & Whitley, B. E. , Jr. (1998). Do heterosexual women and men differ in their attitudes toward homosexuality? A conceptual and methodological analysis. In G. M. Herek (Ed.), *Stigma and sexual orientation: Understanding prejudice against lesbians, gay men, and bisexuals* (ss. 39–61). Sage.
- Kross, E. , Egner, T. , Ochsner, K. , Hirsch, J. & Downey, G. (2007). Neural Dynamics of Rejection Sensitivity. *Journal of Cognitive Neuroscience*, 19(6), 945–956. doi:10.1162/jocn.2007.19.6.945
- Krumm, S. , Checchia, C. , Koesters, M. , Kilian, R. & Becker, T. (2017). Men's views on depression: a systematic review and metasynthesis of qualitative research. *Psychopathology*, 50(2), 107–124. doi:10.1159/000455256
- Kupers, T. A. (2001). Psychotherapy with men in prison. In G. R. Brooks & G. E. Good (Ed.), *The new handbook of psychotherapy and counseling with men: A comprehensive guide to settings, problems, and treatment approaches*, (1)2 (ss. 170–184). Jossey-Bass/Wiley.

- Kupers, T. A. (2005). Toxic masculinity as a barrier to mental health treatment in prison. *Journal of Clinical Psychology*, 61(6), 713–724.
- Laporte, J. (2019). Disrupting the toxic vs. healthy masculinity discourse: an autoethnographic study [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. University of Massachusetts Lowell.
- Leone, R. M. & Parrott, D. J. (2018). Ireland Hegemonic masculinity and aggression. In J. L. Ireland, P Birch & Carol A. (Ed.) *The routledge international handbook of human aggression*. (ss.31-42) Routledge.
- Levant, R. F. & Wimer, D. J. (2014). Masculinity constructs as protective buffers and risk factors for men's health. *American Journal of Men's Health*, 8, 110–120.
<https://doi.org/10.1177/1557988313494408>
- MacKinnon, D. P. (2008). *Introduction to Statistical Mediation Analysis*. Lawrence Erlbaum Associates
- Marston, E. G., Hare, A. , & Allen, J. P. (2010). Rejection Sensitivity in Late Adolescence: Social and Emotional Sequelae. *Journal of Research on Adolescence*, 20(4), 959–982. doi:10.1111/j.1532-7795.2010.00675.x
- Meiering, D. , Dziri, A. & Forouton, N. (2020). Connecting structures: Resistance, heroic masculinity and anti-feminism as bridging narratives within group radicalization. *International Journal of Conflict and Violence*, 14(2). doi: 10.4119/ijcv-3805
- Mellin, E. A. (2008). Rejection sensitivity and college student depression: Findings and implications for counseling. *Journal of College Counseling*, 11(1), 32–41.
<https://doi.org/10.1002/j.2161-1882.2008.tb00022.x>

- McCormack, M. (2012). *The Declining Significance of Homophobia: How Teenage Boys are Redefining Masculinity and Heterosexuality, Sexuality, Identity, and Society*. Oxford University Press.
- Millett, K (1970). *Sexual Politics*. University of Illinois Press.
- Minahan, J. , A. (2016). Toxic fatherhood: Hypothesis and hope. *The General Psychologist A Publication of the Society of General Psychology*, 50(2), 12-15.
- Montero, H. (2018). What is toxic masculinity and how does it contribute to depression in men? PSYCOM.
- Montoya-Robledo, V. , Calero, L. M. , Carvajal, V. B., Molina, D. C. G., Pipicano, W., Peña, A. J., Pipicano, C., Valderrama, J.S. L., Fernández, M. A., Porras, I., Arias, N. & Miranda L. (2020). Gender stereotypes affecting active mobility of care in Bogotá. *Transportation Research Part D: Transport and Environment*, 86, 102470. <https://doi.org/10.1016/j.trd.2020.102470>
- Mosher, D. L. (1991). Macho men, machismo, and sexuality. *Annual Review of Sex Research*, 2, 199–247.
- Nagoshi, J. L. , Adams, K. A. , Terrell, H. K. , Hill, E. D. , Brzuzy, S., & Nagoshi, C. T. (2008). Gender differences in correlates of homophobia and transphobia. *Sex Roles*, 59(7-8), 521–531. doi:10.1007/s11199-008-9458-7
- Nelson, E. E. (2019). Puer-pater-senex: Toxic masculinity and the generative father in an age of narcissism. *Journal of Jungian Scholarly Studies*, 14. doi: <https://doi.org/10.29173/jjs6s>

- Norton-Baker, M. (2020). *Masculine honor ideology: an unrecognized risk factor for aggressive behavior* [Yayımlanmamış doktora tezi]. University of North Dakota.
- Nunnally, J. C. & Bernstein, I. H. (1994). *Psychometric theory*. McGraw-Hill, inc.
- Nyklíček, I. (2011). Mindfulness, emotion regulation, and health. In: I. Nyklíček, A. Vingerhoets, & M. Zeelenberg, *Emotion regulation and well-being* (ss. 101-118). Springe.
- O'Neil, J. M. (1981). Male sex role conflicts, sexism, and masculinity: psychological implications for men, women, and the counseling psychologist. *The Counseling Psychologist*, 9(2), 61–80. doi:10.1177/001100008100900213
- O'Rourke H.P. & MacKinnon D.P. (2018). Reasons for testing mediation in the absence of an intervention effect: a research imperative in prevention and intervention research. *Journal of Studies Alcohol and Drugs*, 79(2), 171-181. doi: 10.15288/jsad.2018.79.171.
- Özbay, Y., Palancı, M., Kandemir, M. & Çakır, O. (2012). Üniversite öğrencilerinin öznel iyi oluşlarının duygusal düzenleme, mizah, sosyal özyeterlik ve başa çıkma davranışları ile yordanması. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*. 10(2), 325-345.
- Pallant, J. (2001). *SPSS survival manual - a step by step guide to data analysis using SPSS for windows (version 10)*. Buckingham Open University Press.
- Parent, M. C. , Gobble, T. D. & Rochlen, A. (2019). Social media behavior, toxic masculinity, and depression. *Psychology of Men & Masculinities*, 20(3), 277–287. <https://doi.org/10.1037/men0000156>

- Petty John, M. E. , Muzzey, F. K. , Maas, M. K. & McCauley, H. L. (2019). #HowIWillChange: Engaging men and boys in the #MeToo movement. *Psychology of Men & Masculinities*, 20(4), 612-622.
<https://doi.org/10.1037/men0000186>
- Pharr, S. (1988). *Homophobia: A weapon of sexism*. Chardon Press.
- Pleck, J. H. (1995). The gender role strain paradigm: An update. In R. F. Levant & W. S. Pollack (Ed.), *A new psychology of men* (ss.11-32). Basic Books.
- Pulerwitz, J. & Barker, G. (2008). Measuring attitudes toward gender norms among young men in Brazil: Development and psychometric evaluation of the GEM scale. *Men and Masculinities*, 10(3), 322-338.
- Purnell, D. (2019). #Me(n)Too1: Storying a male-on-male sexual assault. *Journal Of Loss And Trauma*, 24(3), 226–237.
<https://doi.org/10.1080/15325024.2018.1524487>
- Rahmania, F. R. , Hutami, P.T., Rahmayanti, F. D. & Muslaini, R. (2020). *Emotional regulation and psychological well-being in patients with diabetes mellitus*. International Journal of Innovative Science and Research Technology. 5(8), 1652-1655.
- Rankin, Z. J. (2013). *Conformity to masculine norms, gender role conflict and relationship satisfaction in inter-male friendships* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Humboldt State University.
- Renn, A. M. (2022, Mayıs 16). What is healthy masculinity? *Institute for Family Studies*. <https://ifstudies.org/blog/what-is-healthy-masculinity>

- Rice, S. M., Fallon, B. J. & Bambling, M. (2011). Men and depression: The impact of masculine norms throughout the lifespan. *The Australian Educational and Developmental Psychologist*, 28, 133–144.
- Ríos-González, O. , Ramis-Salas, M., Peña-Axt, J.C. & Racionero-Plaza, S. (2021). Alternative friendships to improve men's health status. The impact of the new alternative masculinities' approach. *Int. J. Environ. Res. Public Health*, 18(4), 2188. <https://doi.org/10.3390/ijerph18042188>
- Rivera, A. & Scholar, J. (2020). Traditional masculinity a review of toxicity rooted in social norms and gender socialization. *ANS. Advances in nursing science*, 43(1), E1–E10. <https://doi.org/10.1097/ANS.0000000000000284>
- Roll, J. , Koglin, U. & Petermann, F. (2012). Emotion regulation and childhood aggression: longitudinal associations. *Child Psychiatry & Human Development*, 43, 909–923.
- Romero-Canyas, R. , Downey, G., Berenson, K. , Ayduk, O. & Kang, N. J. (2010). Rejection sensitivity and the rejection-hostility link in romantic relationships. *Journal of Personality*, 78(1), 119–148. doi:10.1111/j.1467-6494.2009.00611.x
- Rugancı, R. N. & Gençöz, T. (2010). Psychometric properties of a Turkish version of the difficulties in emotion regulation scale. *Journal of Clinical Psychology*, 66(4), 442-455.
- Russell, T. D. (2019). *The prey drive model of sexual violence* [Yayımlanmamış doktora tezi]. University of North Dakota.

- Ryan, R.M. & Deci, E. L. (2001). On happiness and human potentials: A review of research on hedonic and eudaimonic well-being. *Annual Review of Psychology*, 52, 141-166.
- Ryff, C. D. (1989). Happiness is everything, or is it? Explorations on the meaning of psychological well-being. *Journal of Personality and Social Psychology*, 57(6), 1069–1081. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.57.6.1069>
- Ryff, C. D. & Keyes, C. L. M. (1995). The structure of psychological well-being revisited. *Journal of Personality and Social Psychology*, 69(4), 719- 727.
- Sakallı, N. (2002a). The relationship between sexism and attitudes toward homosexuality in a sample of turkish college students. *Journal of Homosexuality*, 42(3), 53–64. doi:10.1300/j082v42n03_04
- Sakallı Uğurlu, N. (2002b). Çelişik duygulu cinsiyetçilik ölçeği: geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 17 (49), 47-58.
- Sakallı Uğurlu, N. (2003). Cinsiyetçilik: Kadınlara ve erkeklere ilişkin tutumlar ve çelişik duygulu cinsiyetçilik kuramı. *Türk Psikoloji Yazıları*. 6 (11-12)1-20.
- Sakalı, N. & Türkoğlu, B. (2019) “Erkek” olmak ya da olmamak: Sosyal psikolojik açıdan erkeksilik/erkeklik çalışmaları. *Türk Psikoloji Yazıları*, 22(44), 52-76. doi: 10.31828/tpy1301996120190516m000014
- Sakallı Uğurlu, N. & Ulu, S. (2003). Evlilikte kadına yönelik şiddete ilişkin tutumlar: Çelişik duygulu cinsiyetçilik, yaş, eğitim ve gelir düzeyinin etkileri. *Türk Psikoloji Yazıları*, 6(11- 12), 53- 65.

- Sakallı, N. & Uğurlu, O. (2001). Effects of social contact with homosexuals on heterosexual Turkish university students attitudes towards homosexuality. *Journal of Homosexuality*, 42(1), 53-62.
- Salter, M. (2019, Şubat 27). The Problem With a Fight Against Toxic Masculinity. *The Atlantic*. <https://www.theatlantic.com/health/archive/2019/02/toxic-masculinity-history/583411/>
- Sarısoy, G. (2017). Kişilik bozukluklarında erken çocukluk yaşantıları, reddedilme duyarlılığı ve duygu düzenleme süreçlerinin rolü [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Hacettepe Üniversitesi.
- Saylan, E. (2020). *Ergenlerde beden imajı, reddedilme duyarlılığı ve öz- yeterlik arasındaki ilişkiler: bir ölçek geliştirme çalışması ve uygulaması* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Trabzon Üniversitesi.
- Saxena, P. , Dubey, A. & Pandey, R. (2011). Role of emotion regulation difficulties in predicting mental health and well-being. *Journal of Projective Psychology & Mental Health*, 18(2), 147-154.
- Sculos, B. W. (2017). Who's afraid of 'toxic masculinity'? *Class, Race and Corporate Power*, 5(3). doi: 10.25148/CRCP.5.3.006517
- Shepard, D. (2002). A negative state of mind: Patterns of depressive symptoms among men with high gender role conflict. *Psychology of Men & Masculinity*, 3, 3-8. doi: 10.1037/1524-9220.3.1.3
- Shrout, P. E. & Bolger, N. (2002). *Mediation in experimental and nonexperimental studies: New procedures and recommendations*. *Psychological Methods*, 7(4), 422–445. doi:10.1037/1082-989x.7.4.422

- Silva, A. F., Gomes, N. P. , Pereira, A. , Magalhães, J. R. F. , Estrela, F. M., Sousa, A. R. & Carneiro, J. B. (2020) Social attributes of the male that suspect the violence by intimate partner. *Revista Brasileira de Enfermagem* 73(6). doi: <http://dx.doi.org/10.1590/0034-7167-2019-0470>
- Silvers, J. A., McRae, K., Gabrieli, J. D. E., Gross, J. J., Remy, K. A. & Ochsner, K. N. (2012). Age-related differences in emotional reactivity, regulation, and rejection sensitivity in adolescence. *Emotion*, 12(6), 1235–1247. doi:10.1037/a0028297
- Skovholt, T. M. (1978). Feminism and Men's Lives. *The Counseling Psychologist*, 7(4), 3–10. doi:10.1177/001100007800700402
- Smith, R. M., Parrott, D. J. , Swartout, K. M. & Tharp, A. T. (2015). Deconstructing hegemonic masculinity: The roles of antifemininity, subordination to women, and sexual dominance in men's perpetration of sexual aggression. *Psychology of Men and Masculinity*, 16, 160–169.
- Soenke, M., Hahn, K. S. , Tull, M. T. & Gratz, K. L. (2010). Exploring the relationship between childhood abuse and analogue generalized anxiety disorder: The mediating role of emotion dysregulation. *Cognitive Therapy and Research*, 34(5), 401-412.
- Staiger, T. , Stiawa, M. , Mueller-Stierlin, A. S. , Kilian, R, Beschoner, P. , Gündel, H. , Becker, T. , Frasch, K. , Panzirsch, M., Schmauß, M. & Krumm, S. (2020). Masculinity and help-seeking among men with depression: a qualitative study. *Frontiers in Psychiatry*, 11. doi:10.3389/fpsy.2020.599039

- Stark, L. P. (1991). Traditional gender role beliefs and individual outcomes: An exploratory analysis. *Sex Roles*, 24(9-10), 639–650. doi:10.1007/bf00288419
- 10.1007/bf00288419
- Stark, L., Seff, I. , Weber, A. M., Cislighi, B. , Meinhart, M. , Bermudez, L. G. , Atuchukwu, V. , Onotu, D. & Darmstadt, G. L. (2020) Perpetration of intimate partner violence and mental health outcomes: sex- and genderdisaggregated associations among adolescents and young adults in Nigeria. *Journal of Global Health*, 10. doi: 10.7189/jogh.10.010708
- Stevenson, M. R. & Medler, B. R. (1995). Is homophobia a weapon of sexism? *Journal of Men's Studies*, 4, 1–8.
- Swami, V. (2012) Mental health literacy of depression: gender differences and attitudinal antecedents in a representative british sample. *PLoS ONE* 7(11): e49779. doi:10.1371/journal.pone.0049779
- Tankard, M. E. & Paluck, E. L. (2016). Norm perception as a vehicle for social change. *Social Issues and Policy Review*, 10(1), 181-211.
- Thacker, L. K. (2019). *The danger of 'no': rejection violence, toxic masculinity and violence against women* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Eastern Kentucky University.
- Theodore, P. , S. & Basow, S. ,A. (2000). Heterosexual masculinity and homophobia. *Journal of Homosexuality*, 40(2):31-48. doi:10.1300/J082v40n02_03
- Türkoğlu, B. (2013). *Violence as a way of reconstructing manhood: The role of threatened manhood and masculine ideology on violence against women* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Middle East Technical University.

Türkoğlu, B. & Cingöz-Ulu, B. (2019). Masculinity ideology and threat to manhood as precursors of violence against women in Turkey. *Dokuz Eylül Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 6(1), 183-207.

Van Sitters, J. (2002). *Hegemonic masculinity and intimate partner abuse: A qualitative psychological study* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. University of the Western Cape.

Vandello, J. A. , Bosson, J. K. , Cohen, D. , Burnaford, R. M. & Weaver, J. R. (2008). Precarious manhood. *Journal of Personality and Social Psychology*, 95(6), 1325–1339. <https://doi.org/10.1037/a0012453>

Velotti, P. , Garofalo, C. & Bizzi, F. (2015). Emotion dysregulation mediates the relation between mindfulness and rejection sensitivity. *Psychiatria Danubina*, 27, 259–272.

Waling, A. (2019): Problematising ‘toxic’ and ‘healthy’ masculinity for addressing gender inequalities. *Australian Feminist Studies*, doi: 10.1080/08164649.2019.1679021

Watson, G. M.(2020). *Masculinity and nonsuicidal self- injury amongst adolescent males: Do masculine gender roles increase the risk of young men engaging in nonsuicidal self-injury?* [Yayımlanmamış doktora tezi]. The Chicago School of Professional Psychology

Whitley, Jr. , B. E. (2001). Gender-role variables and attitudes toward homosexuality. *Sex Roles*, 45(11/12), 691–721. doi:10.1023/a:1015640318045

Wong, Y. J. , Ho, M.-H. R. , Wang, S.-Y. & Miller, I. S. K. (2017). Meta-analyses of the relationship between conformity to masculine norms and mental health-

related outcomes. *Journal of Counseling Psychology*, 64(1), 80–93.

doi:10.1037/cou0000176

EKLER

EK 1. ÇALIŞMA 1- Bilgilendirilmiş Onam Formu

BİLGİLENDİRİLMİŞ ONAM FORMU

Bu çalışma; Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Psikoloji Bölümü öğretim üyesi Prof. Dr. Derya Hasta danışmanlığında, Ankara Üniversitesi Sosyal Psikoloji Anabilim Dalı yüksek lisans öğrencisi Şafak Soysal tarafından yürütülmektedir. Yüksek lisans tez çalışması kapsamında yürütülen bu çalışmanın amacı, toksik erkekliğe ilişkin düşünce ve görüşleriniz konusunda genel bilgi edinmektedir. Bu doğrultuda sizden üçüncü sayfada yer alan kapalı ve açık uçlu soruları samimiyetle yanıtlamanız beklenmektedir. Çalışmaya katılım gönüllülük esasına dayanmaktadır ve sizden kimlik belirleyici hiçbir bilgi istenmemektedir. Yanıtlarınız gizli tutulacak ve sadece araştırmacılar tarafından değerlendirilecektir. Bireysel hiçbir değerlendirme yapılmayacaktır.

Çalışma, genel olarak kişisel rahatsızlık verecek sorular içermemektedir. Bununla birlikte, katılım sırasında, sorulardan ya da başka bir nedenden ötürü kendinizi rahatsız hissederseniz yanıtlama işini yarıda bırakmakta serbestsiniz. Ayrıca çalışmada katılımcılara herhangi bir ödeme yapılmayacak ve katılımcılardan herhangi bir ücret talebinde bulunulmayacaktır.

Size sorulacak olan soruları yanıtlama süreniz, açık uçlu sorulara vereceğiniz yanıtlara bağlı olarak değişecektir. Yanıtlarınızın vakit alacağını ya da soruları tek seferde yanıtlayamayacağınızı düşürseniz, soruları önce mailde gönderilen dosyada dilediğiniz bir zaman aralığında (mümkünse bir iki günü geçmeyecek şekilde) yanıtlayıp, daha sonra size gönderilen linkte ilgili yerlere yapıştırabilirsiniz.

Çalışmaya katıldığınız için şimdiden teşekkür ederiz. Çalışma hakkında daha fazla bilgi almak için Şafak Soysal (e-mail: soysalsafak@gmail.com) ile iletişim kurabilirsiniz.

Bu çalışmaya tamamen gönüllü olarak katılıyorum ve istediğim zaman yarıda bırakabileceğimi biliyorum. Verdiğim bilgilerin bilimsel amaçlı yayımlarda kullanılmasını kabul ediyorum.

KABUL EDİYORSANIZ YANDAKİ ALANI İŞARETLEYİNİZ ()

EK 2. ÇALIŞMA 1- Toksik Erkeklikle İlgili Bilgi Toplamaya Yönelik Sorular

NOT: Soruları yanıtlamaya geçmeden önce ‘toksik erkeklik’ kavramıyla ilk kez karşılaşıyorsanız, dilerseniz kavramla ilgili aşağıda yer alan kısa bilgiyi okuyabilirsiniz.

Toksik Erkeklik

Toksik erkeklik, evrensel olarak kabul edilmiş bir tanımı bulunmamakla birlikte, kadınlara, erkeklere, çocuklara ve topluma zararlı olan erkeklikle ilişkili normları, inançları ve davranışları içine alan kültürel bir erkeklik kavramını ifade etmektedir (Fisher, 2019; Sculos, 2017).

Kupers’a (2005) göre toksik erkeklik, erkeğin baskın konumunu sağlamlaştırma, kadını değersizleştirme, homofobi, sebepsiz ve yıkıcı düzeyde şiddete yatkınlık gibi gerici erkeklik özelliklerini içermektedir. Benzer şekilde Sculos (2017) toksik erkekliğin, ‘aşırı rekabetçilik’, ‘şiddet eğilimi veya şiddeti yüceltme’, ‘şovenizm’, ‘cinsiyetçilik’, ‘kadın düşmanlığı/nefreti’, ‘katı cinsel kimlik’, ‘başkalarını kontrol etme veya yönetme ihtiyacı’, ‘kadınlardan cinsel ilgi görmeyi kendine hak görme’ ve ‘kadını cinsel nesne olarak görme’ gibi pek çok olumsuz özellikle ilişkili olduğunu belirtmektedir. Toksik erkeklik ayrıca depresyon (Parents ve ark., 2019), tedaviye başvurmada zorlanma (Kupers,2005) ve duygu gösteriminden kaçınma (Ming Liu,2016) gibi özelliklerle de ilişkilidir.

Kısaca belirtmek gerekirse, toksik erkeklik, hegemonik erkekliğin kadın düşmanlığı, homofobi, açgözlülük ve şiddet gibi toplumsal olarak yıkıcı olan yönlerini betimlemekte; aynı zamanda yukarıda da ifade edildiği gibi kadınlara, çocuklara, erkeklere ve topluma zararlı bir erkekliğe işaret etmektedir (Kupers, 2001; Kupers, 2005; Sculos, 2017).

Sorular

Cinsiyetiniz:

Yaşınız:

Eğitimin durumunuz:

Mesleğiniz:

Eğitim sürecinizde cinsiyetçilik veya cinsiyet rolleriyle ilgili ders/dersler aldınız mı?

Evet

()

Hayır

()

Yanıtınız evet ise aldığınız derslerin adlarını (hatırladığınız kadarıyla) yazabilir misiniz?

1. Toksik erkeklik kavramı size neler çağrıştırmaktadır?
2. Sizce, toksik erkekliğe işaret eden özellik veya davranışlar hangileridir?
3. Sizce, toksik erkekliğin sebepleri nelerdir?
4. Sizce, toksik erkekliğin ‘çocuklar’, ‘kadınlar’, ‘erkekler’, ‘cinsel azınlıklar’ ve ‘toplum’ açısından sonuçları neler olabilir?
5. Toplumda toksik erkeklik kavramını destekleyen yaygın söylemler (atasözleri, deyimler gibi) denildiğinde aklınıza hangi örnekler gelmektedir?
6. Yaşamınızda toksik erkeklikle ilişkilendirebileceğiniz deneyim ya da deneyimleriniz oldu mu?
Evet () Hayır ()
7. Yanıtınız evet ise kısaca anlatabilir misiniz?
8. Varsa, toksik erkeklikle ilgili eklemek istediğiniz diğer görüşlerinizi buraya yazabilirsiniz

EK 3. ÇALIŞMA 2-Bilgilendirilmiş Onam Formu

BİLGİLENDİRİLMİŞ ONAM FORMU

Bu çalışma; Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Psikoloji Bölümü öğretim üyesi Prof. Dr. Derya Hasta danışmanlığında, Ankara Üniversitesi Sosyal Psikoloji Anabilim Dalı yüksek lisans öğrencisi Şafak Soysal tarafından yürütülmektedir. Yüksek lisans tez çalışması kapsamında yürütülen bu çalışmanın amacı, toksik erkekliğe ilişkin ölçek geliştirmektir. Çalışmaya katılım gönüllülük esasına dayanmaktadır ve sizden kimlik belirleyici hiçbir bilgi istenmemektedir. Yanıtlarınız gizli tutulacak ve sadece araştırmacılar tarafından değerlendirilecektir. Bireysel hiçbir değerlendirme yapılmayacaktır.

Çalışma, genel olarak kişisel rahatsızlık verecek sorular içermemektedir. Bununla birlikte, katılım sırasında, sorulardan ya da başka bir nedenden ötürü kendinizi rahatsız hissederseniz yanıtlama işini yarıda bırakmakta serbestsiniz. Ayrıca çalışmada katılımcılara herhangi bir ödeme yapılmayacak ve katılımcılardan herhangi bir ücret talebinde bulunulmayacaktır.

Çalışmaya katıldığınız için şimdiden teşekkür ederiz. Çalışma hakkında daha fazla bilgi almak için Şafak Soysal (e-mail: soysalsafak@gmail.com) ile iletişim kurabilirsiniz.

Bu çalışmaya tamamen gönüllü olarak katılıyorum ve istediğim zaman yarıda bırakabileceğimi biliyorum. Verdiğim bilgilerin bilimsel amaçlı yayımlarda kullanılmasını kabul ediyorum.

KABUL EDİYORSANIZ YANDAKİ ALANI İŞARETLEYİNİZ ()

EK 4. ÇALIŞMA 2- Demografik Bilgi Formu

Demografik Bilgi Formu

Cinsiyetiniz: Kadın Erkek Diğer

Yaşınız:

Eğitim Durumunuz: Okuryazar / İlkokul / Ortaokul / Lise / Önlisans / Lisans / Yüksek Lisans / Doktora

Çevrenizle karşılaştığınızda sosyoekonomik düzeyinizi nasıl değerlendirirsiniz:

Alt Alt orta Orta Orta üst Üst

En uzun süre yaşadığınız yerleşim birimi:

Köy Kasaba İlçe Şehir Büyükşehir

Cinsel yöneliminizi nasıl tanımlarsınız? (Örneğin; Heteroseksüel, Homoseksüel/Eşcinsel, Biseksüel...)

EK 5. ÇALIŞMA 2- Toksik Erkeklik Ölçeği

TEÖ

Lütfen, aşağıda belirtilen ifadelerin her birini dikkatlice okuduktan sonra ifadelere ne kadar katıldığınızı belirtin.

1: Hiç Katılmıyorum 7: Tamamen Katılıyorum

	1	2	3	4	5	6	7
1. Kadınlar, erkeklerin ihtiyaçlarını karşılamak için vardır.							
2. İnsanlar ya kadındır ya da erkek. Başka türlü mümkün değildir.							
3. Kadının asli görevi çocuk doğurmaktır.							
4. Gerçek bir erkeğin yardımı ihtiyacı yoktur.							
5. Gerçek bir erkek çevresindekileri yönetmelidir.							
6. Bir erkek değer görmek istiyorsa duygularını belli etmemelidir.							
7. Duygularla hareket etmek zayıflıktır.							
8. Cinselliği yaşamak bir erkeğin en doğal hakkıdır.							
9. Erkekler cinsellik olmadan yaşayamazlar.							
10. Erkekler, annelerini, kız kardeşlerini ve partnerlerini dışarıdan gelebilecek tehlikelere karşı korumalıdır.							
11. Başkalarından destek almak zayıflık göstergesidir.							
12. Gerçek bir erkek ihtiyaç duyduğu her şeyi kendisi yapabilir.							
13. Gerçek bir erkeğin başkalarına ihtiyacı yoktur.							
14. Erkek gerekli gördüğünde şiddet uygulayabilir.							
15. Adam gibi adam olmak hayattaki en önemli unsurdur.							
16. Bazı kadınlar hadlerini aşmaktadır.							

17. Her ne olursa olsun erkeklerin istekleri geri çevrilmemelidir.							
18. Bazı durumlarda erkeklerin şiddet uygulamaktan başka çaresi kalmamaktadır.							
19. Kadınların asli görevi erkekleri hoşnut etmektir.							
20. Eşcinsellerin hakları korunmalıdır.							
21. Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir.							
22. En üstün canlı erkektir.							
23. Kadınlar erkekler için vardır.							
24. Kadınlar erkekleri baştan çıkarmayı amaçlamaktadır.							

EK 6. ÇALIŞMA 2- Beck Depresyon Envanteri

BDE

Aşağıda, kişilerin ruh durumlarını ifade ederken kullandıkları bazı cümleler verilmiştir. Her madde bir çeşit ruh durumunu anlatmaktadır. Her maddede o ruh durumunun derecesini belirleyen 4 seçenek vardır. Lütfen bu seçenekleri dikkatle okuyunuz. Son bir hafta içindeki (şu an dahil) kendi ruh durumunuzu göz önünde bulundurarak, size en uygun olan ifadeyi bulunuz. Daha sonra, o maddenin yanındaki harfin üzerine (X) işareti koyunuz.

- 1) a. Kendimi üzgün hissetmiyorum
b. Kendimi üzgün hissediyorum
c. Her zaman için üzgünüm ve kendimi bu duygudan kurtaramıyorum
d. Öylesine üzgün ve mutsuzum ki dayanamıyorum
- 2) a. Gelecekte umutsuz değilim
b. Gelecek konusunda umutsuzum
c. Gelecekte beklediğim hiç bir şey yok
d. Benim için bir gelecek olmadığı gibi bu durum değişmeyecek
- 3) a. Kendimi başarısız görmüyorum
b. Herkesten daha fazla başarısızlıklarım oldu sayılır
c. Geriye dönüp baktığımda, pek çok başarısızlığımın olduğunu görüyorum
d. Kendimi bir insan olarak tümüyle başarısız görüyorum
- 4) a. Her şeyden eskisi kadar doyum (zevk) alabiliyorum
b. Her şeyden eskisi kadar doyum alamıyorum
c. Artık hiçbir şeyden gerçek bir doyum alamıyorum
d. Bana doyum veren hiçbir şey yok. Her şey çok sıkıcı
- 5) a. Kendimi suçlu hissetmiyorum
b. Arada bir kendimi suçlu hissettiğim oluyor
c. Kendimi çoğunlukla suçlu hissediyorum
d. Kendimi her an için suçlu hissediyorum
- 6) a. Cezalandırılıyormuşum gibi duygular içinde değilim
b. Sanki bazı şeyler için cezalandırılabilmişim gibi duygular içindeyim
c. Cezalandırılacakmışım gibi duygular yaşıyorum
d. Bazı şeyler için cezalandırılıyorum
- 7) a. Kendimi hayal kırıklığına uğratmadım
b. Kendimi hayal kırıklığına uğrattım
c. Kendimden hiç hoşlanmıyorum
d. Kendimden nefret ediyorum
- 8) a. Kendimi diğer insanlardan daha kötü durumda görmüyorum
b. Kendimi zayıflıklarım ve hatalarım için eleştiriyorum
c. Kendimi hatalarım için her zaman suçluyorum
d. Her kötü olayda kendimi suçluyorum
- 9) a. Kendimi öldürmek gibi düşüncelerim yok
b. Bazen kendimi öldürmeyi düşünüyorum ama böyle bir şey yapamam
c. Kendimi öldürebilmeyi çok isterdim
d. Eğer bir fırsatını bulursam kendimi öldürürüm
- 10) a. Herkesten daha fazla ağladığımı sanmıyorum
b. Eskisine göre şimdilerde daha çok ağlıyorum
c. Şimdilerde her an ağlıyorum
d. Eskiden ağlayabilirdim. Şimdilerde istesem de ağlayamıyorum

- 11) a. Eskisine göre daha sinirli veya tedirgin sayılmam
b. Her zamankinden biraz daha fazla tedirginim
c. Çoğu zaman sinirli ve tedirginim
d. Şimdilerde her an için tedirgin ve sinirliyim
- 12) a. Diğer insanlara karşı ilgimi kaybetmedim
b. Eskisine göre insanlarla daha az ilgiliyim
c. Diğer insanlara karşı ilgimin çoğunu kaybettim
d. Diğer insanlara karşı hiç ilgim kalmadı
- 13) a. Eskisi gibi rahat ve kolay kararlar verebiliyorum
b. Eskisine kıyasla şimdilerde karar vermeyi daha çok erteliyorum
c. Eskisine göre karar vermekte oldukça güçlük çekiyorum
d. Artık hiç karar veremiyorum
- 14) a. Eskisinden daha kötü bir dış görünüşüm olduğunu sanmıyorum
b. Sanki yaşlanmış ve çekiciliğimi kaybetmişim gibi düşünüyör ve üzülüyörüm
c. Dış görünüşümde artık değiştirilmesi mümkün olmayan ve beni çirkinleştiren değişiklikler olduğunu hissediyörüm
d. Çok çirkin olduğümü düşünüyörüm
- 15) a. Eskisi kadar iyi çalışabiliyörüm
b. Bir işe başlayabilmek için eskisine göre daha çok çaba harcıyorüm
c. Ne olursa olsun, yapabilmek için kendimi çok zorluyörüm
d. Artık hiç çalışmıyorüm
- 16) a. Eskisi kadar kolay ve rahat uyuyabiliyörüm
b. Şimdilerde eskisi kadar kolay ve rahat uyuyamıyorüm
c. Eskisine göre bir veya iki saat erken uyanıyor, tekrar uyumakta güçlük çekiyörüm
d. Eskisine göre çok erken uyanıyor ve tekrar uyuyamıyorüm
- 17) a. Eskisine göre daha çabuk yorulduğümü sanmıyorum
b. Eskisinden daha çabuk ve kolay yoruluyörüm
c. Şimdilerde neredeyse her şeyden, kolayca ve çabuk yoruluyörüm
d. Artık hiçbir şey yapamayacak kadar yorgunüm
- 18) a. İştahım eskisinden pek farklı değil
b. İştahım eskisi kadar iyi değil
c. Şimdilerde iştahım epey kötü
d. Artık hiç iştahım yok
- 19) a. Son zamanlarda pek fazla kilo kaybettiğümü/aldığümü sanmıyorum
b. Son zamanlarda istemediğim halde iki buçuk kilodan fazla kaybettim/aldım
c. Son zamanlarda beş kilodan fazla kaybettim/aldım
d. Son zamanlarda yedi buçuk kilodan fazla kaybettim/aldım
- 20) a. Sağlığım beni pek endişelendirmiyor
b. Son zamanlarda ağrı, sızı, mide bozukluğu, kabızlık gibi sıkıntılarım var
c. Ağrı sızı gibi bu sıkıntılarım beni çok endişelendiriyor
d. Bu tür sıkıntılar beni öylesine endişelendiriyor ki başka bir şey düşünemiyörüm
- 21) a. Son zamanlarda cinsel yaşantımda dikkatimi çeken bir şey yok
b. Eskisine göre cinsel konularla daha az ilgileniyörüm
c. Şimdilerde cinsellikle pek ilgili değilim
d. Artık cinsellikle hiçbir ilgim kalmadı

EK 7. ÇALIŞMA 2- Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği

ÇDCÖ

Aşağıdaki maddelerden her birini dikkatle okuduktan sonra, okuduğunuz maddeye ne kadar katıldığınızı belirtiniz. Lütfen her madde için yalnızca bir seçenek işaretleyiniz.

Seçeneklerde doğru ya da yanlış yanıt yoktur. Önemli olan sizin nedüşündüğünüzü samimi bir şekilde yansıtmanızdır.

1: Hiç katılmıyorum 2: Oldukça Katılmıyorum 3: Birazcık Katılmıyorum

4: Birazcık katılıyorum 5: Oldukça katılıyorum 6: Tamamen katılıyorum

	1	2	3	4	5	6
1. Ne kadar başarılı olursa olsun, bir kadının sevgisine sahip olmadıkça, bir erkek gerçek anlamda bütün bir insan olamaz.						
2. Gerçekte birçok kadın, “eşitlik arıyoruz” maskesi altında işe alınmalarda kendilerinin kayırılmaları gibi özel muameleler arıyorlar.						
3. Bir felaket durumunda kadınlar erkeklerden önce kurtarılmalıdır.						
4. Birçok kadın masum söz veya davranışları cinsel ayrımcılık olarak yorumlamaktadırlar.						
5. Kadınlar çok çabuk alınırlar.						
6. Karşı cinsten biri ile romantik ilişki olmaksızın insanlar hayatta gerçekten mutlu olamazlar.						
7. Feministler gerçekte kadınların erkeklerden daha fazla güce sahip olmalarını istemektedirler.						
8. Birçok kadın, çok az erkekte bulunan bir saflığa sahiptir.						
9. Kadınlar erkekler tarafından el üstünde tutulmalı ve korunmalıdır.						

10.Birçok kadın erkeklerin kendileri için yaptıklarına tamamen minnettar olmamaktadırlar.						
11.Kadınlar erkekler üzerinde kontrolü sağlayarak güç kazanmak hevesindedirler.						
12.Her erkeğin hayatında hayran olduğu bir kadın olmalıdır.						
13.Erkekler kadınsız eksiktirler.						
14.Kadınlar iş yerlerindeki problemlerini abartmaktadırlar.						
15.Bir kadın, bir erkeğin bağlılığını kazandıktan sonra genellikle o erkeğe sıkı bir yular takmaya çalışır.						
16.Adaletli bir yarışmada, kadınlar erkeklere karşı kaybettikleri zaman, tipik olarak kendilerinin ayrımcılığa maruz kaldıklarından yakınır.						
17.İyi bir kadın erkeği tarafından yüceltilmelidir.						
18.Erkekler cinsel yönden yaklaşılabilir olduklarını gösterircesine şakalar yapıp daha sonra erkeklerin tekliflerini reddetmekten zevk alan birçok kadın vardır.						
19.Kadınlar erkeklerden daha yüksek ahlaki duyarlılığa sahip olma eğilimindedirler.						
20.Erkekler hayatlarındaki kadın için mali yardım sağlayabilmek için kendi rahatlarını gönüllü olarak feda etmelidirler.						
21.Feministler erkeklere makul olan istekler sunmaktadırlar.						
22.Kadınlar erkeklerden daha ince bir kültür anlayışına ve zevkine sahiptirler.						

EK 8. ÇALIŞMA 2- Eşcinsellere İlişkin Tutum Ölçeği

EİTÖ

Lütfen her bir maddeyi dikkatlice okuduktan sonra size uygun olan katılma derecesini işaretleyiniz.

1: Hiç katılmıyorum 6: Çok katılıyorum

	1	2	3	4	5	6
1. Bir eşcinsel grubunun içinde olmaktan rahatsızlık duyarım.						
2. Kendi cinsimden birisi bana karşı cinsel ilgi gösterirse sinirlenirim.						
3. Çocuğumun eşcinsel olduğunu öğrenseydim hayal kırıklığına uğrardım.						
4. Kardeşimin eşcinsel olduğunu öğrenseydim üzülürdüm.						
5. Eşcinsellerin katıldığı sosyal aktivitelere katılmaktan hoşlanırım.						
6. Kızımın öğretmeninin lezbiyen olduğunu öğrenmek beni rahatsız etmez.						
7. Kendi cinsimden birisi bana karşı cinsel ilgi gösterirse canım sıkılır.						
8. Bir partide bir eşcinselle rahatça konuşurum.						
9. Oğlumun erkek öğretmeninin eşcinsel olduğunu öğrenmek beni rahatsız eder.						

10. Erkek bir eşcinselle beraber çalışmak beni rahatsız etmez.						
11. Kendi cinsimden birisinin bana cinsel ilgi göstermesi beni rahatsız etmez.						
12. Çocuğumun eşcinsel olduğunu öğrenirsem, iyi bir ebeveyn olmadığımı düşünürüm.						
13. Kendi cinsimden birisini çekici bulmaktan rahatsızlık duymam.						
14. Toplum içinde iki erkeğin el ele tutuştuğunu görmek beni iğrendirir.						
15. Doktorumun eşcinsel olduğunu öğrenmek beni rahatsız eder.						
16. Patronumun eşcinsel olduğunu öğrenmek beni rahatsız eder.						
17. Kendi cinsimden birisinin bana cinsel ilgi göstermesi beni gururlandırır.						
18. Bir kadın eşcinselle çalışmak beni rahatsız etmez.						
19. Komşumun eşcinsel olduğunu öğrenmek beni rahatsız eder.						
20. Eşcinsellerin gittiği bir barda görülmek beni rahatsız eder.						
21. Mensubu olduğum dinde dini görev üstlenmiş bir kişinin eşcinsel olduğunu öğrenmek beni rahatsız etmez.						
22. Kendi cinsimden en iyi arkadaşımın eşcinsel olduğunu öğrenmek beni rahatsız etmez.						
23. Kendi cinsimden insanların beni çekici bulması beni rahatsız etmez.						

EK 9. ÇALIŞMA 3- Bilgilendirilmiş Onam

BİLGİLENDİRİLMİŞ ONAM FORMU

Bu çalışma; Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Psikoloji Bölümü öğretim üyesi Prof. Dr. Derya Hasta danışmanlığında, Ankara Üniversitesi Sosyal Psikoloji Anabilim Dalı yüksek lisans öğrencisi Şafak Soysal tarafından yürütülmektedir. Yüksek lisans tez çalışması kapsamında yürütülen bu çalışmanın amacı, toksik erkeklik ile duygu düzenleme güçlüğü, reddedilme duyarlılığı ve iyi oluş hali arasındaki ilişkileri incelemektir. Çalışmaya katılım gönüllülük esasına dayanmaktadır ve sizden kimlik belirleyici hiçbir bilgi istenmemektedir. Yanıtlarınız gizli tutulacak ve sadece araştırmacılar tarafından değerlendirilecektir. Bireysel hiçbir değerlendirme yapılmayacaktır.

Çalışma, genel olarak kişisel rahatsızlık verecek sorular içermemektedir. Bununla birlikte, katılım sırasında, sorulardan ya da başka bir nedenden ötürü kendinizi rahatsız hissederseniz yanıtlama işini yarıda bırakmakta serbestsiniz.

Çalışmaya katıldığınız için şimdiden teşekkür ederiz.

Ayrıca çalışmada katılımcılara herhangi bir ödeme yapılmayacak ve katılımcılardan herhangi bir ücret talebinde bulunulmayacaktır.

Çalışma hakkında daha fazla bilgi almak için Şafak Soysal (e-mail: soysalsafak@gmail.com) ile iletişim kurabilirsiniz.

Bu çalışmaya tamamen gönüllü olarak katılıyorum ve istediğim zaman yarıda bırakabileceğimi biliyorum. Verdiğim bilgilerin bilimsel amaçlı yayımlarda kullanılmasını kabul ediyorum.

KABUL EDİYORSANIZ YANDAKİ ALANI İŞARETLEYİNİZ ()

EK 10. ÇALIŞMA 3- Demografik Bilgi Formu

Demografik Bilgi Formu

Cinsiyetiniz: Kadın Erkek Diğer

Yaşınız:

Eğitim Durumunuz: Okuryazar / İlkokul / Ortaokul / Lise / Önlisans / Lisans / Yüksek Lisans / Doktora

Annenizin Eğitim Durumu: Okuryazar / İlkokul / Ortaokul / Lise / Önlisans / Lisans / Yüksek Lisans / Doktora

Babanızın Eğitim Durumu: Okuryazar / İlkokul / Ortaokul / Lise / Önlisans / Lisans / Yüksek Lisans / Doktora

Çevrenizle karşılaştırdığınızda sosyoekonomik düzeyinizi nasıl değerlendirirsiniz:

Alt / Alt orta / Orta / Orta üst / Üst

En uzun süre yaşadığınız yerleşim birimi : Köy / Kasaba / İlçe / Şehir / Büyükşehir

Cinsel yöneliminizi nasıl tanımlarsınız ? (Örneğin; Heteroseksüel, Homoseksüel/Eşcinsel, Biseksüel...)

Şu anda sizi profesyonel bir yardım almaya yönlendiren ruh sağlığınızla ilgili bir probleminiz var mı? Evet___ Hayır___

Eğer cevabınız “evet” ise lütfen ruh sağlığınızla ilgili şu anki problemi/ problemleri yazınız:

Düzenli olarak kullandığınız herhangi bir ilaç var mı? Evet___ Hayır___ Eğer

cevabınız “evet” ise lütfen şu anda kullanmakta olduğunuz ilaçları yazınız:

EK 11. ÇALIŞMA 3- Toksik Erkeklik Ölçeği

TEÖ

Lütfen, aşağıda belirtilen ifadelerin her birini dikkatlice okuduktan sonra ifadelere ne kadar katıldığınızı belirtin.

1: Hiç Katılmıyorum 7: Tamamen Katılıyorum

	1	2	3	4	5	6	7
1. Kadınlar, erkeklerin ihtiyaçlarını karşılamak için vardır.							
2. İnsanlar ya kadındır ya da erkek. Başka türüsü mümkün değildir.							
3. Kadının asli görevi çocuk doğurmaktır.							
4. Gerçek bir erkeğin yardıma ihtiyacı yoktur.							
5. Bir erkek değer görmek istiyorsa duygularını belli etmemelidir.							
6. Duygularla hareket etmek zayıflıktır.							
7. Cinselliği yaşamak bir erkeğin en doğal hakkıdır.							
8. Erkekler cinsellik olmadan yaşayamazlar.							
9. Erkekler, annelerini, kız kardeşlerini ve partnerlerini dışarıdan gelebilecek tehlikelere karşı korumalıdır.							
10. Gerçek bir erkek ihtiyaç duyduğu her şeyi kendisi yapabilir.							
11. Gerçek bir erkeğin başkalarına ihtiyacı yoktur.							
12. Erkek gerekli gördüğünde şiddet uygulayabilir.							
13. Adam gibi adam olmak hayattaki en önemli unsurdur.							
14. Bazı kadınlar hadlerini aşmaktadır.							

15. Her ne olursa olsun erkeklerin istekleri geri çevrilmemelidir.							
16. Bazı durumlarda erkeklerin şiddet uygulamaktan başka çaresi kalmamaktadır.							
17. Kadınların asli görevi erkekleri hoşnut etmektir.							
18. Eşcinsellerin hakları korunmalıdır.							
19. En üstün canlı erkektir.							
20. Kadınlar erkekler için vardır.							
21. Kadınlar erkekleri baştan çıkarmayı amaçlamaktadır.							

EK 12. ÇALIŞMA 3- Psikolojik İyi Oluş Ölçeği

PIÖ

Lütfen aşağıdaki ifadeleri dikkatle okuyunuz ve ne derece katılıp katılmadığınızı en iyi yansıtan sayıyı işaretleyiniz.

1: Hiç katılmıyorum 5: Tamamen Katılıyorum

	1	2	3	4	5
1. İnsanların genel kabullerine uymasa bile kendi düşüncelerime güvenirim.					
2. Hayatı günü gününe yaşar, geleceği çok da düşünmem.					
3. Bazen hayatta yapılması gereken her şeyi yapmışım gibi hissederim.					
4. Genel olarak yaşamımda duruma hakimimdir.					
5. Günlük yaşam gerekleri, çoğu zaman beni zorlar.					
6. Benim için hayat sürekli bir öğrenme, değişme ve gelişme sürecidir.					
7. Güçlü fikirleri olan insanların etkisi altında kalırım.					
8. Bazı insanlar yaşamda anlamsızca dolanırlar ama ben onlardan değilim.					
9. Yakın ilişkileri sürdürmek benim için hep zor olmuştur.					
10. Yaşam öyküme baktığımda, hayatımın gidişatından memnuniyet duyarım.					
11. Kişiliğimin çoğu yönünü beğenirim.					

12. Kendi hayatımı birçok açıdan değerlendirdiğimde başarabildiklerimi hayal kırıcı bulurum.					
13. Kendimi başkalarının önemli gördükleri değerlere göre değil, kendi önemli gördüklerime göre yargılarımla.					
14. İnsanlarla sıcak ve güvene dayalı bir ilişkim pek olmadı.					
15. Hayatımda büyük değişiklikler veya gelişmeler kaydetmeye çalışmaktan çoktan vazgeçtim.					
16. Bence insanın kendisiyle ve dünyayla ilgili görüşlerini sorgulamasına yol açacak yeni yaşantıları olması önemlidir.					
17. Gündelik yaşamın çeşitli sorumluluklarıyla genellikle oldukça iyi bir şekilde baş ederim.					
18. İnsanlara beni soracak olduğunuzda benim “verici, diğerleriyle paylaşmaktan kaçınmayan biri” olduğumu söyleyeceklerdir.					

EK 13. ÇALIŞMA 3- Yaşam Doyumu Ölçeği

YDÖ

Lütfen aşağıdaki ifadeleri dikkatle okuyunuz ve ne derece katılıp katılmadığınızı en iyi yansıtan sayıyı işaretleyiniz.

1: Hiç Katılmıyorum 5: Tamamen Katılıyorum

	1	2	3	4	5
1. Yaşamım birçok yönüyle ideallerime yakın.					
2. Yaşam koşullarım çok iyi.					
3. Yaşamımdan hoşnutum.					
4. Şu ana kadar istediğim şeyleri elde edebildim.					
5. Yeniden dünyaya gelseydim yaşamımda hemen hemen hiçbir şeyi değiştirmezdim.					

EK 14. ÇALIŞMA 3- Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği

RDÖ

Aşağıdaki her bir madde genelde üniversite öğrencilerinin bazen diğer kişilerden talep ettiği şeyleri tanımlamaktadır. Lütfen, her bir durumda/koşulda bulunduğunuzu düşünün ve cevaplarınızı ona göre verin. Her bir soruda, sizin için uygun olan numarayı daire içine alarak işaretlemeleri yapınız. Maddeleri değerlendirirken, karşınızdaki kişinin (örneğin, bir hocanız veya bir arkadaşınızla ilgili olan maddelerde) lütfen belirli bir kişiyi değil, ORTALAMA BİR KİŞİYİ DÜŞÜNEREK yanıt veriniz. Araştırma, özel kişilere karşı olan tutumlarınızı değil, GENEL TUTUMLARINIZI incelemektedir.

Her bir maddenin ardından gelen şu soruları yanıtlamanız beklenmektedir:

1) Başkalarının size tepkisi konusunda ne kadar endişe eder veya kaygı duyarsınız?

1-Hiç Endişelenmem

6-Çok Endişelenirim

2) İlgili durumda diğer kişilerin ne tür tepki verebileceğini düşünürsünüz?

1- Çok küçük ihtimalle

6- Çok büyük ihtimalle

1. Sınıftaki birine notlarını ödünç alıp alamayacağınızı soruyorsunuz.

Kişinin notlarını vermek isteyip istemeyebileceği ile ilgili olarak ne kadar endişe eder veya kaygı duyarsınız? 1 2 3 4 5 6

Bu kişinin notlarını bana isteyerek vermesini beklerdim. 1 2 3 4 5 6

2. Romantik partnerinizden sizinle aynı eve taşınmasını istiyorsunuz.

Romantik partnerinizin sizinle aynı eve taşınmayı isteyip istemeyeceği ile ilgili ne kadar endişe eder veya kaygı duyarsınız? 1 2 3 4 5 6

Romantik partnerimin benimle aynı eve taşınmayı istemesini beklerdim. 1 2 3 4 5 6

3. Yurtdışı gezisine gitmek için ebeveynlerinizden destek istiyorsunuz.

Ebeveynlerinizin size yardımcı olmayı isteyip istemeyebileceği ile ilgili ne kadar endişe eder veya kaygı duyarsınız? 1 2 3 4 5 6

Onların (Ebeveynlerimin) bana yardım etmek için istekli olmalarını beklerdim. 1 2 3 4 5 6

4. Yeni tanıştığınız birine çıkma teklif ediyorsunuz.

Kişinin sizinle çıkmak isteyip istemeyebileceği ile ilgili ne kadar endişe eder veya kaygı duyarsınız? 1 2 3 4 5 6

O kişinin benimle çıkmayı istemesini beklerdim. 1 2 3 4 5 6

5. Romantik partneriniz bütün arkadaşlarla birlikte dışarı çıkmayı planlıyor, ancak siz geceyi sadece partnerinizle geçirmek istiyorsunuz, ve bunu ona söylediniz.

Romantik partnerinizin bu isteğini kabul edip etmeyebileceği ile ilgili ne kadar endişe eder veya kaygı duyarsınız? 1 2 3 4 5 6

Romantik partnerimin bu isteğini kabul etmeye istekli olmasını beklerdim. 1 2 3 4 5 6

6. Günlük harcamalarınızı karşılamak için ebeveynlerinizden harçlığınızı arttırmalarını istiyorsunuz.

Ebeveynlerinizin bu isteğini kabul edip etmeyebileceği konusunda ne kadar endişe eder veya kaygı duyarsınız? 1 2 3 4 5 6

Ebeveynlerimin yardımcı olmaya istekli olmalarını beklerdim. 1 2 3 4 5 6

7. Derste yeni tanıştığınız birine birlikte kahve içmeyi teklif ediyorsunuz.

Kişinin sizinle gelmeyi isteyip istemeyebileceği konusunda ne kadar endişe eder veya kaygı duyarsınız? 1 2 3 4 5 6

Diğer kişinin benimle gelmeyi istemesini beklerdim. 1 2 3 4 5 6

8. Yakın bir arkadaşınıza onu ciddi şekilde üzecek bir şey söyledikten ya da yaptıktan sonra, yaklaşıyor ve konuşmak istiyorsunuz.

Arkadaşınızın bu durumda sizinle konuşmak isteyip istemeyeceği ile ilgili ne kadar endişe eder veya kaygı duyarsınız? 1 2 3 4 5 6

Hemen benimle konuşup sorunlarımızı çözmek istemesini beklerdim. 1 2 3 4 5 6

9. Dersten sonra hocanıza anlamadığınız bir konuda soru yöneltip size fazladan zaman ayırıp ayıramayacağını soruyorsunuz.

Hocanızın size yardım etmeyi isteyip istemeyeceği ile ilgili ne kadar endişe eder veya kaygı duyarsınız? 1 2 3 4 5 6

Hocamın bana yardımcı olmak için istekli olmasını beklerdim. 1 2 3 4 5 6

10. Okulunuzu bitirdikten sonraki yıllarda ailenizden para istiyorsunuz.

Ebeveynlerinizin size para vermeyi isteyip istemeyebilecekleri konusunda ne kadar endişe eder veya kaygı duyarsınız? 1 2 3 4 5 6

Ebeveynlerimin para talebimi kabul etmek konusunda istekli olmalarını beklerdim. 1 2 3 4 5 6

11. Okul tatilinde bir arkadaşınızla birlikte tatile gitmeyi teklif ediyorsunuz.

Arkadaşınızın sizinle tatile gelmeyi isteyip istemeyebileceği konusunda ne kadar endişe eder veya kaygı duyarsınız? 1 2 3 4 5 6

Teklifimin memnuniyetle kabul edilmesini beklerdim. 1 2 3 4 5 6

12. Çok kırıncı bir tartışmadan sonra romantik partnerinize telefon ediyor ve onu görmek istediğinizi söylüyorsunuz.

Romantik partnerinizin sizi görmeyi isteyip istemeyebileceği konusunda ne kadar endişe eder veya kaygı duyarsınız? 1 2 3 4 5 6

Romantik partnerimin de beni görmeye istekli olmasını beklerdim. 1 2 3 4 5 6

13. Arkadaşınıza ondan bir şeyini ödünç alıp alamayacağınızı soruyorsunuz.

Arkadaşınızın size istediğiniz şeyi verip vermeyebileceği konusunda ne kadar endişe eder veya kaygı duyarsınız? 1 2 3 4 5 6

Arkadaşımın istediğim şeyi ödünç vermeye istekli olmasını beklerdim 1 2 3 4 5 6

14. Ebeveynlerinizden sizin için önemli ancak onlar için sıkıcı ve gelmesi zahmetli olabilecek bir etkinliğe sizinle beraber gelmelerini istiyorsunuz.

Ebeveynlerinizin sizinle gelmeyi isteyip istemeyebileceği konusunda ne kadar endişe eder veya kaygı duyarsınız? 1 2 3 4 5 6

Ebeveynlerimin benimle gelmeyi kabul etmelerini beklerdim. 1 2 3 4 5 6

15. Bir arkadaşınızdan size ciddi bir yardımda bulunmasını istiyorsunuz.

Arkadaşınızın bu yardımı yapmak isteyip istemeyebileceği konusunda ne kadar endişe eder veya kaygı duyarsınız? 1 2 3 4 5 6

Arkadaşımın bu yardım isteğimi kabul etmesini beklerdim. 1 2 3 4 5 6

16. Romantik partnerinize sizi gerçekten sevip sevmediğini soruyorsunuz.

Romantik partnerinizin sizi gerçekten sevdiğini söyleyip söylemeyebileceği konusunda ne kadar endişe eder veya kaygı duyarsınız? 1 2 3 4 5 6

Romantik partnerimin beni gerçekten çok sevdiğini söylemeye istekli olmasını beklerdim. 1 2 3 4 5 6

17. Bir partiye gidiyorsunuz ve odanın diğer köşesinde birini fark ediyorsunuz, ona beraber dans etmeyi teklif ediyorsunuz.

Dans etmeyi teklif ettiğiniz kişinin teklifinizi kabul edip etmeyebileceği konusunda ne kadar endişe eder veya kaygı duyarsınız? 1 2 3 4 5 6

Dans etmeyi teklif ettiğim kişinin bu teklifimi memnuniyetle kabul etmesini beklerdim. 1 2 3 4 5 6

18. Ailenizle tanıştırmak üzere romantik partnerinizden sizinle eve gelmesini istiyorsunuz.

Romantik partnerinizin ailenizle tanışmayı isteyip istemeyebileceği konusunda ne kadar endişe eder veya kaygı duyarsınız? 1 2 3 4 5 6

Romantik partnerimin ailemle buluşmayı memnuniyetle kabul etmesini beklerdim. 1 2 3 4 5 6

19. Başka bir şehirde yaşayan bir arkadaşınıza evinde 10 gün kalmak istediğinizi söylüyorsunuz.

Arkadaşınızın bu isteğinizi kabul edip etmeyebileceği konusunda ne kadar endişe eder veya kaygı duyarsınız? 1 2 3 4 5 6

Arkadaşımin evinde kalma isteğimi memnuniyetle kabul etmesini beklerdim. 1 2 3 4 5 6

20. Yeni tanıştığınız bir hemcinsinize birlikte bir şeyler yapmayı öneriyorsunuz.

Bu kişinin önerinizi kabul edip etmeyebileceği konusunda ne kadar endişe eder veya kaygı duyarsınız? 1 2 3 4 5 6

Arkadaşımin benimle dışarı çıkmayı memnuniyetle kabul etmesini beklerdim. 1 2 3 4 5 6

21. Romantik partnerinizden sizi ailesiyle tanıştırmasını istiyorsunuz.

Romantik partnerinizin sizi ailesiyle tanıştırmayı isteyip istemeyebileceği konusunda ne kadar endişe eder veya kaygı duyarsınız? 1 2 3 4 5 6

Romantik partnerimin bu isteğimi memnuniyetle kabul etmesini beklerdim. 1 2 3 4 5 6

22. Evde arkadaşlarınızla parti yapmak için anne ve babanızın akşam için başka bir yere gitmelerini istiyorsunuz.

Ebeveynlerinizin bu isteğinizi kabul edip etmeyebileceği konusunda ne kadar endişe eder veya kaygı duyarsınız? 1 2 3 4 5 6

Ebeveynlerimin bu isteğimi kabul etmelerini beklerdim. 1 2 3 4 5 6

23. Ebeveynlerinize romantik partnerinizle tatile gitmek istediğinizi söylüyorsunuz.

Ebeveynlerinizin bu isteğinizi kabul edip etmeyebileceği konusunda ne kadar endişe eder veya kaygı duyarsınız? 1 2 3 4 5 6

Ebeveynlerimin romantik partnerimle tatile çıkmamı kabul etmelerini beklerdim. 1 2 3 4 5 6

24. Ebeveynlerinize mezuniyetten sonra onlardan farklı bir şehirde yaşamak istediğinizi söylüyorsunuz.

Ebeveynlerinizin bu isteğinizi kabul edip etmeyebileceği konusunda ne kadar endişe eder veya kaygı duyarsınız? 1 2 3 4 5 6

Ebeveynlerimin kararımı kabul etmelerini beklerdim. 1 2 3 4 5 6

25. Çok iyi yemek yapan bir akrabanızdan (hala, teyze, vb.) çok iyi yaptığı bir yemeği sizin için özel olarak yapmasını istiyorsunuz.

Akrabanızın sizin için özel olarak yemek yapmayı isteyip istemeyebileceği konusunda ne kadar endişe eder veya kaygı duyarsınız? 1 2 3 4 5 6

Akrabamın bu isteğimi memnuniyetle kabul etmesini beklerdim. 1 2 3 4 5 6

26. Sınavdan bir gün önce sizinle aynı sınava girecek olan bir arkadaşınızdan anlamadığınız konuları size anlatmasını istiyorsunuz.

Arkadaşımin bu isteğinizi kabul edip etmeyebileceği konusunda ne kadar endişe eder veya kaygı duyarsınız? 1 2 3 4 5 6

Arkadaşımin beni çalıştırmayı memnuniyetle kabul etmesini beklerdim. 1 2 3 4 5 6

EK 15. ÇALIŞMA 3- Duygu Düzenleme Güçlüğü Ölçeği

DDGÖ

Aşağıdaki cümlelerin size ne sıklıkla uyduğunu altlarında belirtilen 5 dereceli ölçek üzerinden değerlendiriniz. Her bir cümleyi size uygunluğunu dikkate alarak, yalnızca bir tek rakamı yuvarlak içine alarak işaretleyiniz. (1: Hiçbir zaman 5: Her zaman)

	1	2	3	4	5
1. Ne hissettiğim konusunda netimdir.					
2. Ne hissettiğimi dikkate alırım.					
3. Duygularım bana dayanılmaz ve kontrolsüz gelir.					
4. Ne hissettiğim konusunda hiçbir fikrim yoktur.					
5. Duygularıma bir anlam vermekte zorlanırım.					
6. Ne hissettiğime dikkat ederim.					
7. Ne hissettiğimi tam olarak bilirim.					
8. Ne hissettiğimi önemserim.					
9. Ne hissettiğim konusunda karmaşa yaşarım.					
10. Kendimi kötü hissetmeyi kabullenebilirim.					
11. Kendimi kötü hissettiğimde böyle hissettiğim için kendime kızarım.					
12. Kendimi kötü hissettiğim için utanırım.					
13. Kendimi kötü hissettiğimde işlerimi bitirmekte zorlanırım.					
14. Kendimi kötü hissettiğimde kontrolden çıkarım.					
15. Kendimi kötü hissettiğimde uzun süre böyle kalacağıma inanırım.					

16. Kendimi kötü hissetmemin yoğun depresif duyguyla sonuçlanacağına inanırım.					
17. Kendimi kötü hissettiğimde duygularımın yerinde ve önemli olduğuna inanırım.					
18. Kendimi kötü hissederken başka şeylere odaklanmakta zorlanırım.					
19. Kendimi kötü hissederken kontrolden çıktığım duygusu yaşarım.					
20. Kendimi kötü hissediyor olsam da çalışmayı sürdürebilirim.					
21. Kendimi kötü hissettiğimde bu duygumdan dolayı kendimden utanırım.					
22. Kendimi kötü hissettiğimde eninde sonunda kendimi daha iyi hissetmenin bir yolunu bulacağımı bilirim.					
23. Kendimi kötü hissettiğimde zayıf biri olduğum duygusuna kapılırım.					
24. Kendimi kötü hissettiğimde de davranışlarım kontrolüm altındadır.					
25. Kendimi kötü hissettiğim için suçluluk duyarım.					
26. Kendimi kötü hissettiğimde konsantre olmakta zorlanırım.					
27. Kendimi kötü hissettiğimde davranışlarımı kontrol etmekte zorlanırım.					
28. Kendimi kötü hissettiğimde daha iyi hissetmem için yapabileceğim hiçbir şey olmadığına inanırım.					
29. Kendimi kötü hissettiğimde böyle hissettiğim için kendimden rahatsız olurum.					
30. Kendimi kötü hissettiğimde kendimle ilgili olarak çok fazla endişelenmeye başlarım.					
31. Kendimi kötü hissettiğimde kendimi bu duyguya bırakmaktan başka çıkar yol olmadığına inanırım.					

32. Kendimi kötü hissettiğimde davranışlarım üzerindeki kontrolümü kaybederim.					
33. Kendimi kötü hissettiğimde başka bir şey düşünmekte zorlanırım.					
34. Kendimi kötü hissettiğimde duygumun gerçekte ne olduğunu anlamak için zaman ayırırım.					
35. Kendimi kötü hissettiğimde kendimi daha iyi hissetmem zaman alır.					
36. Kendimi kötü hissettiğimde duygularım dayanılmaz olur.					

